

นายทุนธนาคารพาณิชย์ภายใต้การปกครองของคณะราษฎร (2475-2490)

1. นโยบายและการดำเนินงานของคณะราษฎร

หลังจากคณะราษฎรได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแล้ว คณะราษฎรได้เสนอนโยบายในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจที่สำคัญ 6 ประการ พอสรุปได้ดังนี้ คือรักษาความเป็นเอกราชทางเศรษฐกิจและจะบำรุงความอยู่สมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ และวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก¹

ทั้งนี้เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของไทยในระยะเมื่อคณะราษฎรขึ้นปกครองประเทศนั้น เศรษฐกิจของประเทศไทยได้ทรุดโทรมลงอย่างหนัก ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาที่เรื้อรังสะสมมาเป็นเวลานาน และยังคงต้องประสบกับปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกที่โถมทิวเข้ามาอีก วิกฤตการณ์ที่สำคัญของประเทศ อันได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ การล่งสินค้าเข้า-ออก ย่ำแย่ ป่าไม้ เหมืองแร่ ยางพาราล้วนตกอยู่ในมือของชาวต่างชาติทั้งสิ้น ชนชั้นกักตุนเป็นผู้ถือครองที่ดินรายใหญ่ของประเทศ ประชาชนไร้ที่ทำกิน ความยากจนได้แพร่กระจายไปทั่วชนบทไทย จากการสำรวจสภาพเศรษฐกิจชนบทไทยของ ดร. ฮิมเมอร์แมน ซึ่งได้รับเชิญจากรัฐบาลไทยเข้ามาสำรวจใน พ.ศ. 2473 พบว่า ชาวนามีหนี้สินและไร้ที่ทำกินถึง 50 เปอร์เซ็นต์ (Absentee Landlord) ที่ละเมิดที่ดินโดยมิได้ทำการเพาะปลูก ซึ่งส่วนใหญ่เจ้าที่ดินเหล่านี้จะอาศัยอยู่ในเมืองหลวง²

¹ ชัยอนันต์ สุ่มทวนิชย์และชัตติยา กระธนูรัตน์, เอกสารการเมืองการปกครองไทย (พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2518), หน้า 211.

² คาร์ล ซี. ฮิมเมอร์แมน, การสำรวจเศรษฐกิจในชนบทแห่งสยาม, แปลโดย ฮิม วีระไวทยะ (พระนคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2525), หน้า 18. (ปรากฏว่าในภาคกลางชาวนาไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง 36% ภาคใต้ 14% ภาคเหนือ 27% ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 18%)

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว นายปรีดี ได้เสนอเค้าโครงเศรษฐกิจของตนเพื่อให้ผล
ถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวร คือต้องการเปลี่ยนเทคนิคการผลิตและระบบกรรมสิทธิ์
สัมปทานการกักดินาอย่างสิ้นเชิง ต้องการโอนที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตให้เป็นของรัฐโดย
ให้ค่าตอบแทนแก่เจ้าของปัจจุบันในรูปพันธบัตรเงินกู้ ให้โรงงานและโรงงานอุตสาหกรรม
เป็นของรัฐโดยให้ค่าตอบแทนลักษณะเดียวกัน¹ แต่อย่างไรก็ตาม เค้าโครงนี้ก็ถูกล้มเลิกไป
เนื่องจากความอ่อนแอและความไม่เป็นเอกภาพภายในของคณะราษฎรสืบเนื่องมาจากคณะราษฎร
เป็นพรรคการเมืองที่ไม่มีความเข้มแข็งทั้งอุดมการณ์และการจัดตั้ง ในด้านอุดมการณ์ สมาชิก
คณะราษฎรตกลงกันไม่ได้ว่าจะนำระบบเศรษฐกิจชนิดใดมาใช้หลังปฏิวัติ² คณะราษฎรมีแต่
ความกระฉ่างทางด้านการเมือง คือต้องการล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่ในทางเศรษฐกิจ
แล้วว่างเปล่า สมาชิกไม่ได้คิดถึงเรื่องการปฏิรูปที่ดินเลย³ เราจึงไม่เห็นการปฏิรูปที่ดิน
ของคณะราษฎรเลย

การก่อกบฏของพระองค์เจ้าบรมเดช เมื่อ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2476 ได้แสดง
ออกถึงความไม่พอใจของฝ่ายผู้นิยมกษัตริย์ต่อคณะราษฎรที่ยังคงเหลืออยู่ และเนื่องจากการ
ปฏิวัติ 2475 เป็นการปฏิวัติไม่เด็ดขาด ไม่สามารถทำลายอิทธิพลอำนาจชนชั้นกักดินาทั้งทาง
เศรษฐกิจและทางอุดมการณ์ลงได้ คณะราษฎรไม่สามารถประนีประนอมกับชนชั้นกักดินาเก่า
ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ร่วมมือกับนายทุนต่างชาติและนายทุนเชื้อสายจีน สมาชิกคณะราษฎรมาจาก
ระบบราชการ จึงขาดฐานเศรษฐกิจที่มั่นคง⁴

1

ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและคณะ, "การแสวงหาระบบเศรษฐกิจใหม่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย," เศรษฐกิจศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไทย, (พระนคร : สำนักพิมพ์
สร้างสรรค์, 2524), หน้า 214.

2

เรื่องเดียวกัน, หน้า 210.

3

เรื่องเดียวกัน.

4

เรื่องเดียวกัน, หน้า 211.

แรงต้านทานเหล่านี้ทำให้คณะราษฎรได้ตระหนักถึงอำนาจที่แท้จริงของตน และการดำรงอยู่ของชนชั้นเจ้าที่ดินได้เป็นอย่างดี หลังจากเหตุการณ์นี้แล้ว กลุ่มผู้ก่อการฯ จึงได้หันไปดำเนินนโยบายที่จะสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจของกลุ่มตนขึ้นบ้าง ประกอบกับที่ได้รับอิทธิพลในเรื่องชาตินิยมจากตะวันตกด้วยแล้ว รัฐบาลคณะราษฎรจึงได้เสนอนโยบายชาตินิยมที่มุ่งสร้างทุนนิยมโดยรัฐ (State Capitalist) นโยบายชาตินิยมของคณะราษฎรระบุเอาไว้ว่าจะให้รัฐบาลเป็นผู้ประกอบการเศรษฐกิจที่สำคัญ แต่จะยังอนุญาตให้เอกชนประกอบธุรกิจหรืออาชีพอิสระได้ด้วย¹

ในการครอบงำเศรษฐกิจของต่างชาตินี้ ซึ่งมีทั้งนายทุนตะวันตกและนายทุนเชื้อสายจีน คณะราษฎรเห็นว่าชาวจีนเข้ามาคุมเศรษฐกิจไทยและสร้างปัญหาให้กับสังคมไทยมากมายและเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สังคมไทยเสื่อมโทรมลง คณะราษฎรได้หยิบยกปัญหานี้ขึ้นมาแก้ไขอย่างจริงจังทันทีที่ได้อำนาจโดยแสดงความคิดเห็นถึงในเรื่องนี้ว่า "ถึงเวลาแล้วที่จะต้องมีนโยบายสำหรับแก้ปัญหาดัง ๆ ของชาวจีนในเมืองไทยเสียที..."² และได้ตั้งกรรมการชุดหนึ่งขึ้นมาพิจารณาเรื่องนี้ ใน พ.ศ. 2475³

จากการสำรวจของ ดร.ซิมเมอร์แมน พบว่า ในภาคที่เศรษฐกิจขึ้นอยู่ในการค้า ชาวชนบทต้องกู้หนี้ยืมสินเพื่อการเพาะปลูกกันมาก ซึ่งกู้ยืมกันในขณะที่ยังอยู่ในนาและผู้กู้ยังต้องไ้ที่ดินเป็นหลักประกัน และเมื่อเกิดเศรษฐกิจย่ำแย่ ลูกหนี้ไม่มีเงินไ้ เนื่องจากราคาข้าว

¹ สังคิต พิริยะรังสรรค์, ทุนนิยมขุนนางไทย พ.ศ. 2475-2503 (พระนคร : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2526), หน้า 78.

² ภูวดล ทรงประเสริฐ, "นโยบายของรัฐบาลที่มีต่อชาวจีนในประเทศไทย พ.ศ. 2475-2500" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทอักษรศาสตรบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 18.

³ เรื่องเดียวกัน.

ทั่วไปตกต่ำ ที่ดินซึ่งประกันไว้แก่เจ้าหนี้ก็หลุดเป็นของเจ้าหนี้นั้น¹ ผู้ที่ให้เงินข่าวนาก็คือพ่อค้า
 ข้าวเปลือกหรือพ่อค้าซึ่งตั้งร้านในท้องที่ต่าง ๆ ซึ่งจะเรียกดอกเบี้ยสูง พ่อค้าพวกนี้เป็นข่าวน
 ซึ่งนอกจากจะให้กู้ยืมเงินแล้ว ยังรับซื้อข้าวเปลือกด้วย การรับซื้อข้าวเปลือกเป็นวิธีที่เรียกเงิน
 คืนได้อย่างแน่นอน และเจ้าหนี้ข่าวนพวกนี้ก็จะขายสินค้าอาหารและของใช้ให้แก่ข่าวนา แล้วลง
 บัญชีไว้เป็นเงินกู้ เจ้าหนี้จะประกอบธุรกิจ 3 อย่างควบคู่กันไป คือการให้กู้ยืมเงิน การรับซื้อ
 ข้าวและการขายอาหารและของใช้ให้แก่ข่าวนา²

ดร. ชิมเมอร์แมน ได้สรุปถึงอุปสรรคขัดขวางอย่างใหญ่หลวงต่อกิจกรรมในประเทศไทย
 ลียามไว้ 2 ประการคือ³

1. แม้ว่าลูกหนี้จะมีหลักประกันที่มีมั่นคง อัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืมก็สูงเกินไป
2. พ่อค้าคนกลางคิดค่ากำไรจากการกู้ยืมสินข้าวขนบหลายทาง กระทำโดย
 วิธีการซื้อสินค้าและขายสินค้าผิดหลักการ เศรษฐกิจ เนื่องด้วยพ่อค้าคนกลางมีอำนาจทาง
 เศรษฐกิจเหนือภคิกร ผู้รับซื้อข้าวเป็นผู้แบ่งข้าวเปลือกในท้องที่ออกเป็นชั้นต่าง ๆ และตั้งราคา
 ตามความพอใจ ขอบกพร่องต่าง ๆ เหล่านี้กระทำให้กิจกรรมก้าวหน้าได้แล่นเชียว

1.1 ธุรกิจของพ่อค้าข่าวนา

ข่าวนาได้เข้ามามีบทบาทในธุรกิจข้าวมาช้านานแล้ว และได้ควบคุมไว้อย่างมั่นคง
 ในระยะนี้ ข้าวเป็นสินค้าออกที่สำคัญของประเทศ ซึ่งเกี่ยวพันถึงวิถีการผลิตในสังคมไทย
 นับตั้งแต่เปิดประเทศ พ.ศ. 2398 เป็นต้นมา คนไทยหันมาปลูกข้าวเป็นหลัก เจ้าของ
 โรงสีส่วนใหญ่เป็นข่าวนา ในระยะนี้กลุ่มเจ้าของโรงสีที่สำคัญได้แก่ หวังหลี บุลลัญ บุลกุล ฯลฯ⁴
 พ่อค้าข่าวนาได้ควบคุมข้าวไว้ในมือโดยผ่านสมาคมโรงสีไฟ ซึ่งขณะนั้นมีนายมา บุลกุล
 เป็นประธาน สมาคมนี้จะกำหนดราคาซื้อข้าวในอัตราเดียวกันหมด นอกจากนี้ยังมีพ่อค้าสินซึ่ง

1 ดร. ชิมเมอร์แมน, การสำรวจเศรษฐกิจในชนบทแห่งสยาม, หน้า 106-107.

2 เรื่องเดียวกัน, หน้า 107.

3 เรื่องเดียวกัน, หน้า 108.

ไม่มีบทบาทในกลุ่มโรงสีข้าวมากนัก แต่มีร้านรับซื้อข้าวออกไปขายต่างประเทศเป็นของตนเอง¹ เช่นลำชา เที่ยงศิริ เขียมลู่รีย ฯลฯ

นอกจากสมาคมโรงสีไฟ พ่อค้าสินยังรวมตัวกันในรูปสมาคมอื่น ๆ อีก ได้แก่ สมาคมพ่อค้าข้าว ซึ่งเป็นการรวมตัวของพ่อค้าคนกลางหรือเรียกว่า ยี่จิว* ซึ่งตั้งเป็นหลักมั่นคงใน พ.ศ. 2472² มีสมาคมพ่อค้าสินซึ่งขุดเนินเมื่อ พ.ศ. 2475 มีนายตันฮิวเม้งหวังหลี เป็นประธาน สมาคมนี้ดำเนินการเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของพ่อค้าข้าวสินโดยทั่วไป ดังนั้น จะเห็นได้ว่าพ่อค้าข้าวสินได้รวมกลุ่มผลประโยชน์เดียวกันไว้อย่างเหนียวแน่นในระยะนี้ นอกจากนี้พ่อค้าสินเหล่านี้ยังสร้างอาณาจักรทางการค้าของพวกเขาให้เหนียวแน่นยิ่งขึ้น โดยสร้างความสัมพันธ์ทางเครือญาติจากการแต่งงานกันเองภายในกลุ่มพ่อค้าด้วยกันได้หวังหลี ลำชา บุลลู่ย เค้ระฐวั๊กดี ตันเก็งตุน (เจ้าของธนาคารต้นเปงซุ่น)

¹ ลำชา มีบริษัทกวางเก๊ะหลง ซึ่งตั้งมานานแล้ว, เที่ยงศิริ มีบริษัท เคียนเล่งสัน จดทะเบียนจัดตั้งบริษัทใน พ.ศ. 2472ทุน 300,000 บาท เขียมลู่รีย มีบริษัท กวางซุ่นหลี ตั้งมานานแล้วเช่นกัน.

² 許子榮, "米商公會簡史". 泰國米商公會四十三年紀念特刊, 1960 สืบจาก "ประวัติศาสตร์สมาคมพ่อค้าข้าวแห่งประเทศไทย" อนุสรณ์สมาคมพ่อค้าข้าวแห่งประเทศไทยในโอกาสครบรอบปีที่ 43, ปี ค.ศ. 1960.

* ยี่จิว หมายถึง พ่อค้าคนกลาง.

รายชื่อโรงสีที่สำคัญและกำลังการผลิตใน พ.ศ. 2472 มีดังนี้¹

1. กลุ่มหวังหลี

ชื่อโรงสี	ชนิดเครื่อง	กำลังการผลิตข้าวใน 24 ชั่วโมง
1) อะเฮงฮวด	ไฟฟ้า	50
2) อะฮงฮวด	ไฟฟ้า	50
3) เคียนหลีจั้น	กลไฟ	100
4) ล้งเอ่งจั้น	กลไฟ	270
5) จ้วนเอ่งจั้น (1)	กลไฟ	100
6) จ้วนเอ่งจั้น (2)	กลไฟ	140
7) จ้วนเคียงหลี	กลไฟ	300
8) ฮ้อจหลี	กลไฟ	40
	รวม	1,150 เกวียน

2. กลุ่มบุลลือช

1) ฮ้อเอ่งล้ง	กลไฟ	35
2) กวางเล้ง	ไฟฟ้า	50
3) ลิมเอ่งจั้น	กลไฟ	200
4) ล้งเอ่งจั้น	ไฟฟ้า	80
	รวม	365 เกวียน

1

หลย., ลบ. 2.41/2 บัญชีเข้าในราชอาณาจักสยาม 2472.

3. กลุ่มบุคคล

ชื่อโรงสี	ชนิดเครื่อง	กำลังการสีข้าวใน 24 ชั่วโมง
1) สิ้นเส็ง	กลไฟ	352
2) สิ้นเส็งจ๋ม	กลไฟ	144
	รวม	496 เกวียน

4. หลีเต็กอว

1) บ่วนญ่เอง	กลไฟ	70
2) อ่องเองจ๋ม	กลไฟ	100
3) กวางอ่องเปียง	กลไฟ	160
	รวม	330 เกวียน

หลีเต็กอวหรือหลวงฉัตรจ๋มจวนวณิช ในอดีตเคยดำเนินการโรงสีมากที่สุด ภายหลังจากกิจการค่อย ๆ ช่วเข้าลงและต้องให้ผู้อื่นเข้าดำเนินการและปิดโรงสีของตนเอง ไปในที่สุด หลังจากเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2472 แล้ว โรงสีที่นายหลีเต็กอวให้ผู้อื่นเข้าใน พ.ศ. 2472 มีได้แก่ (1) บ่วนแข่งเปียง เป็นโรงสีกลไฟสีข้าวได้ 100 เกวียน (2) โรงสีกวางญ่เอง เป็นโรงสีกลไฟสีข้าวได้ 200 เกวียน ส่วนโรงสีที่ปิดกิจการไป ได้แก่ กวางเองเล้งและกวางเม้งเล้ง¹

กลุ่มโรงสีข้าวอีกกลุ่มหนึ่งที่น่าสนใจในระหว่างปี พ.ศ. 2475-2481 คือ กลุ่มเขียมลู่รย์ ผู้ว่ากลุ่มนี้คือ เขียมกวงเขียม เป็นเจ้าของบริษัทค้าข้าวกวางซุ่นหลี ในปัจจุบัน คือบริษัทกมลกิจ ใน พ.ศ. 2475 กลุ่มนี้มีโรงสีของตนเอง 2 โรง คือกวางเองหลี 2 โรง

¹ เรื่องเดียวกัน.

ใน พ.ศ. 2481 ขยายกิจการออกไปเป็น 5 โรง คือ กวองหงลี่ 2 โรง กวองซุ่นหลี 1 โรง กวองซุ่นโต๋ 1 โรง และเข้าที่โรงสีของบริษัทอีสเอเซียติกที่คลองดาวคนองไปทำอีก 1 โรง¹ เทียบกวองเฮียมเป็นพ่อค้าใหญ่ในระยะนี้ มีกิจการหลายอย่างนอกจากการค้ำข้าวแล้วยังมีบริษัทกวองเฮงหลีการเดินเรือเป็นบริษัทเรือสำเลียงและลากจูง มีเรือกว่า 50 ลำ ในสมัยนั้นเรือกลไฟยังไม่สามารถข้ามสันดอนเข้ามาในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาได้ เนื่องจากลุ่มน้ำนั้นยังไม่มี การขุดลอกสันดอนในบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยา สิ่งจำเป็นต้องอาศัยเรือเล็กสำเลียงสินค้าไปลงเรือกลไฟที่เกาะสีชังอีกทีหนึ่ง เทียบกวองเฮียมได้ขึ้นชื่อว่ากุมเศรษฐกิจทางน้ำเป็นหนึ่งไม่มีใครเทียบได้ มีโรงกลั่นน้ำมันมะพร้าว ชื่อสิ่งเองที่ นอกจากนี้ยังมีโรงเหล้าอะฮั้งลั้ง และโรงกลั่นน้ำมันที่เรียกนามเป็นโรงงานที่ใหญ่โตมาก² และมีฐานะและบทบาทสำคัญในหลายสมาคมด้วย

นอกจากธุรกิจข้าวแล้ว เพื่อสนับสนุนกิจการส่งออก นายทุนข้าวคืนได้ลงทุนในกิจการเพื่อไม่ให้ผลประโยชน์รั่วไหลไปยังกลุ่มอื่นและสามารถพึ่งพาตนเองได้ กิจการเหล่านี้ ได้แก่ การประมงกับ ธนาคารและการเดินเรือ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ "The Principle Rice Miller in Bangkok," in Directory for Bangkok and Siam. (Bangkok: Bangkok Time Press, 1932, 1938-39).
และสัมภาษณ์ อิม ตูลานันท์, เจ้าหน้าทีสมาคมโรงสีไฟกรุงเทพ (ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน), 15 สิงหาคม 2527.

² 泰國潮州會館, "蟻光炎先生傳略," 泰國潮州會館紀念特刊 (六月-一九七九年): 16. สืบค้นแต่ตัวแห่งประเทศไทย, "ชีวประวัตินายเทียบกวองเฮียม" อนุสรณ์สมาคมแต่ตัวแห่งประเทศไทย (เดือนมิถุนายน, 1979), หน้า 16.

รายชื่อบริษัทประกันภัย ใน พ.ศ. 2476 สืบตั้งที่¹

รายชื่อ	ตั้งเมื่อ พ.ศ.	ทุน	เจ้าของ*
1. บริษัทอังกฤษแอมเป่า เอี่ยมจำกัด	2472	1,000,000	คุณหญิงชีว เชียงประดิษฐ์ เค็รชลุ้งกัด
2. บริษัทเชียงอานไฟร์แอนมาริน อินฮัวร์ันส์จำกัด	2472	1,000,000	อึ้งเส็งงยู อึ้งตระกูล
3. บริษัทกลุ่มโตฉิวยวลาไฟอินฮัวร์ันส์จำกัด			
4. บริษัทลินเลงอินฮัวร์ันส์จำกัด			บุลกุล
5. บริษัทเซ็ง เชียงหลีจำกัด	2472	1,000,000	เซียวโก้ววน
6. บริษัทเตี้ยฮัมเป่า เอี่ยมจำกัด	2472	500,000	นายกิมทีและนายก้วนเซียง
7. บริษัทชิงอานไฟร์แอนคัมมารินฮัวร์ันส์จำกัด			
8. บริษัทชิง เชียงประกันภัยจำกัด			เบ้งเซียง
9. บริษัทหลวงหลีประกันภัยจำกัด	2476	1,000,000	หวังหลี
10. บริษัทกวางฮันหลงประกันภัยจำกัด	2476	250,000	ล่าซ่า
11. บริษัทไทยประกันภัยจำกัด	2473	1,000,000	ม.จ.อุปติลาณ ชุมพล, พระตำหนุฉิมผล
12. บริษัทฮัวเคียมลิ้มฮะจำกัด	2473	1,000,000	Mr. Lim Leny Sua, Mr. Chu Hu Kiiew

¹
 หลย., ลร. 0201.23/2 บริษัทประกันไฟและ Commercial Directory for Thailand BE 2482. (Bangkok: Department of Commerce Ministry of Economic Affairs, BE. 2482).

*รวบรวมจากแห่งบริษัทประกันภัย กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์.

รายชื่อ	ตั้งเมื่อ พ.ศ.	ทุน	เจ้าของ
13. บริษัทฮั่วฮันเป่าเอี่ยมจำกัด*	2472	400,000	โล่เต็กยว่น บุลลู่ย
(บริษัทนี้ภายหลังเปลี่ยนเป็น บริษัทโจงฮอก)	2474	-	บุลลู่ย, บุลลูล, นายตันฉินเกง (นายฉิตติน ตันรุณิตย์)
14. บริษัทฮั่วเฮียงประกันภัยจำกัด**	2476	400,000	ซุนเค่ชษฐภักดี (เสี่ยวฉินเซ็ง เส่ชษฐภักดี)

ต่อมาบริษัทประกันภัยเหล่านี้ค่อย ๆ ลดจำนวนลง เนื่องจากนโยบายจำกัดบริษัทประกันภัย
ของรัฐ และนโยบายภาษีอากรของรัฐที่เข้มมากขึ้น จนใน พ.ศ. 2484 เหลือบริษัทประกันภัย
เพียง 7บริษัท คือ¹

1. บริษัทฮั่วเคียมลิมอะจำกัด
2. บริษัทกวางฮันหลงประกันภัยจำกัด
3. บริษัทหลวงหลี่ประกันภัยจำกัด
4. บริษัทเซ็งเฮียงหลี่ประกันภัยจำกัด
5. บริษัทเฮียงอานประกันภัยจำกัด

* กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายชื่อผู้ถือหุ้นบริษัทโจงฮอก พ.ศ. 2474.

** บริษัทนี้ได้มีผู้ถือหุ้นจากหลายกลุ่มด้วยกัน ได้แก่ 1) ยงฮันเป่าเอี่ยม 2) เซ็งเซียงหลี่
ประกันภัย 3) เตียฮันเป่าเอี่ยม 4) ลี้งเฮียงประกันภัย บริษัทนี้ตั้งได้ไม่นานก็ต้องล้มไปในปี
เดียวกัน (รวบรวมจากแฟ้มกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายชื่อผู้ถือหุ้นของบริษัท
ฮั่วเฮียงประกันภัยธนกิจจำกัด พ.ศ. 2476).

¹ Commercial Directory for Thailand BE 2484, (Bangkok:
Department of Commerce Ministry of Economic Affairs BE 2484).

6. บริษัทไทยประกันภัยจำกัด
7. บริษัทอังกฤษแปซิฟิกประกันภัยจำกัด

และเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองทางการเงิน พ่อค้าชาวจีนยังได้ดำเนินธุรกิจ
ในลักษณะธนาคารขึ้นมาอีก ซึ่งมีมานานแล้วแต่ได้รวบรวมขึ้นมาเป็นระบบที่แน่นอนเพื่อสะดวก
ในการควบคุมและเก็บภาษีในสมัยคณะราษฎร เมื่อ 2475 ธนาคารพวกนี้เรียกว่า ธนาคาร
แลกเงิน ซึ่งเป็นธนาคารเล็ก ๆ ไม่ต่างอะไรจากร้านค้ามากนัก เหตุที่พ่อค้าชาวจีนพากัน
ตั้งธนาคารประเภทนี้ขึ้นมามากมาย เนื่องจากในการส่งสินค้าไปต่างประเทศ พ่อค้าชาวจีน
ต้องประลัมกับภาวะดอกเบี้ยและอัตราแลกเปลี่ยนเงินจากธนาคารต่างประเทศสูงมาก พ่อค้า
พวกนี้จึงคิดพึ่งตนเองด้วยการตั้งธนาคารของตนเองขึ้นมาบ้าง เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว
ธนาคารแลกเงินนี้อำนวยความสะดวกในการส่งข้าวออกให้แก่บรรดาพ่อค้าชาวและมีอัตรา
แลกเปลี่ยนเงินที่ต่ำกว่าธนาคารยุโรปที่เรียกว่า ธนาคารรับฝากเงิน (Deposit Bank)¹

ธนาคารแลกเงินของชาวจีนเหล่านี้ว่ามีบทบาทในการเป็นพ่อค้าคนกลางที่สำคัญ
สำหรับเจ้าของโรงสีที่ต้องการขายข้าว (drafts) ธนาคารแลกเงินประเภทนี้ได้อำนวยความสะดวก
แก่ธุรกิจการส่งข้าวออกของเจ้าของโรงสี โดยการดำเนินงานอาศัยการไว้วางใจ
ซึ่งกันและกัน ไม่จำเป็นต้องมีการค้าประกันหรือใบส่งสินค้า (bill of lading) เหมือนกับ
พวกธนาคารยุโรปต้องการ²

1

หลย., กศ 0301.1.37/62 Question Arising out of the Bank and
Insurance Tan Act BE 2475. Petition by Chinese Chamber of Commerce
regarding banking tax.

2

เรื่องเดียวกัน

ธนาคารแลกเปลี่ยนพวงที่มีบทบาทที่สำคัญในการส่งเงินออกนอกประเทศ หรือเรียกว่า โปยก๊วน ซึ่งข่าวฉ้อฉลสมัยนั้นมักนิยมส่งเงินกลับบ้านของตน ซึ่งผิดแต่เดิมแล้ว โดยส่งเป็นเงินหรือสิ่งของ คณะราษฎรได้ตระหนักถึงความสำคัญของธนาคารแลกเปลี่ยนพวงนี้ จึงดำเนินนโยบายภาษีเก็บอย่างมาก จนนายต้นขิวเม้งในฐานะนายกล่มสมาคมพ่อค้าสินต้องออกโรงคัดค้านการดำเนินงานของรัฐบาล และเสนอข้อมูลทางธุรกิจและการเสียภาษีให้รัฐบาลได้รับรู้และเปรียบเทียบให้เห็นถึงธนาคารอีกประเภทหนึ่ง คือธนาคารเงินฝาก (Deposit Bank) ซึ่งเป็นของตะวันตกส่วนใหญ่จะได้เปรียบทางด้านภาษีมากกว่า

รายชื่อธนาคารแลกเปลี่ยน ใน พ.ศ. 2476 ที่นายต้นขิวเม้งเสนอต่อรัฐบาล¹

รายชื่อ	จำนวนเงินในธุรกิจ	ภาษี	เจ้าของ*	ธุรกิจอื่น ๆ *
1. ไท่ฮัว	3,348,290.02	8,370.73	ตั้งเจียงยัง	ข้าว
2. กวางซุ่นหลี่	3,111,830.00	7,779.58	เทียนกวงเอี่ยม	ข้าว โรงเหล็ก เรือสำเียง
3. เสียวจงเอง	3,066,999.81	7,667.50	ขุนเสีจรัชฎีกดี	ข้าว
4. ต้นเปงซุ่น	3,004,255.60	7,510.64	ต้นฮองฮี้ ต้นเกงคู้	มีธนาคารใน สิงคโปร์
5. เซ่งซุ่นหลี่	1,417,286.97	3,543.22	-	-
6. ลินเซ่ง	1,395,656.28	3,489.14	ม้าเสียบตุ้มบุลล	ข้าว ประกันภัย
7. กวางเก๊าหลง	798,269.45	1,995.67	ล่าซา	ข้าว ไม้
8. เซ่งองไถ่	318,867.57	797.17	-	-
9. โงงอก	273,383.43	683.46	บุลลฮุย, บุลลล, ต้น สินเกง	ข้าว ประกันภัย เดินเรือ

¹ เรื่องเดียวกัน.

* รวบรวมจากหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์.

รายชื่อ	จำนวนเงินในธุรกิจ	ภาษี	เจ้าของ	ธุรกิจอื่น ๆ
10. อ้นฟองเหลาไมอง	27,393.83	68.48	วองฟูก ลัมพงษ์	วองสัน ย้าว ทองชัย
11. ต้นอองหลี่สัน	2,445,065.38	6,112.66	หวังหลี่	ย้าว
12. อ้นฟองไมอง	2,700,764.16	6,751.91	-	-
13. ไท้องยู้	-	-	-	-

ธนาคารพวกนี้สัมพันธ์กับกลุ่มพ่อค้าข้าวอยู่แล้ว จึงเป็นการสะดวกที่พวกพ่อค้าจะมารับ
ใช้บริการของธนาคารเหล่านี้ ธุรกิจที่สำคัญคือ การซื้อขายตัวและการแลกเปลี่ยนเงินตรา
ธนาคารพวกนี้มักดำเนินธุรกิจไปยกวันไปด้วย สิ่งทั้งในรูปเงินตราและสิ่งของ ธนาคารพวกนี้
เป็นธนาคารเล็ก ๆ มีเงินทุนไม่กี่แสนบาท พึ่งพาขึ้นมาจากร้านหรือกิจการซึ่งมีอยู่แต่เดิมแล้ว
ขึ้นมาประกอบธุรกิจทางการเงินอีกสาขาหนึ่ง เจ้าของธนาคารพวกนี้ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าหรือ
คหบดี ในสมัยนั้นมีธุรกิจดำเนินงานประกอบกันไปหลายอย่าง ธนาคารเหล่านี้มักมีสาขาของ
ตนเอง คือร้านค้าของตนในฮ่องกง สิงคโปร์ และชิวเกา

นอกจากนี้ ธนาคารแลกเปลี่ยนแล้ว ย้าวสันยังมีธนาคารที่ถูกจัดไว้ในประเภทธนาคาร
ฝากเงินอีกธนาคารหนึ่ง ซึ่งเป็นการดำเนินงานแบบธนาคารเต็มรูปไม่เพียงจำกัดอยู่แค่ซื้อขาย
ตัวและแลกเปลี่ยนเงินเท่านั้น แต่ยังรับฝากให้กู้ยืมเงินด้วย ธนาคารนี้คือ ธนาคารชุนอกเซ่ง
เจ้าของธนาคาร คือ หลวงศักดิ์กรินทร์ศักดิ์ (ไต้ไต้เห่า เตยยะก่าพุทธ) ซึ่งนอกจากประกอบกิจการ
ธนาคารแล้ว หลวงศักดิ์กรินทร์ศักดิ์ ยังประกอบกิจการโรงรับจำนำ มีร้านไปยกวัน โรงหอย
โรงบ่อน ส่วนกิจการทางด้านธนาคารนั้นมีสาขา คือในสิงคโปร์ ฮ่องกงและชิวเกา ต่อมา
ได้ตั้งร้านค้าทอง ชื่อ เซ่งชุนหลี่ ชุนกี้ค้วย¹ ธนาคารชุนอกเซ่งนี้มีเงินฝากถึง 1,395,758.08 บาท

¹ จดหมายเหตุเรื่องพระราชไมตรีในระหว่างกรุงสยามกับกรุงจีน นิราศพระยามหาณภาพ
ไปเมืองจีนและกายคฤหะหรือเรือนคือกาย (พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2505),
หน้า 1-4 (อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หลวงศักดิ์กรินทร์ศักดิ์ (ไต้ไต้เห่า เตยยะก่าพุทธ)
ณ เมรุวัดไตรมิตรวิทยาราม 16 พฤษภาคม 2505).

เงินสำรองถึง 1,477,725.42 บาท¹

นอกจากการประกันภัยธนาคารแล้ว การตั้งบริษัทเดินเรือขึ้นมาในประเทศไทย พ่อค้าจีน คือบริษัทโหวงชก ทำให้วงจรกิจการค้าของพ่อค้าจีนลุ่มนุญมากขึ้น ซึ่งแต่เดิมนั้นก่อนปี 2472 มีบริษัทเดินเรือทะเลเพียงแห่งเดียวที่เป็นของคนจีน คือบริษัทหวังหลี ที่เป็นตัวแทนให้บริษัท China Siam Steam Ship เป็นของชาวนอร์เวย์ เดินเรือระหว่างไทย อ่องกงและซัวเถา การที่บริษัทโหวงชกมาเดินเรือใน พ.ศ. 2474 จึงนับว่าสร้างอาณาจักรการส่งออกที่ยิ่งใหญ่ให้พ่อค้าจีนได้ ซึ่งกลุ่มผู้ลงทุนก็มาจากพ่อค้าใหญ่ในยุคนั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว²

ประวัติของหลวงศักดิ์กรินทร์ศักดิ์ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เมื่อ พ.ศ. 2465 สังกัดกระทรวงวัง สืบเนื่องมาจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้คัดเลือกสรลกับพระสุจริตสุดา (เปรี๊ยะ สุจริตกุล) พระสนมเอกและทรงอภิเษกสรลกับสมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิ์ศรี ซึ่งในเวลาต่อมาได้สถาปนาเป็น สมเด็จพระบรมราชินี ทั้ง 2 ท่านนี้เป็นบุตรของเจ้าพระยาสุรธรรมมนตรีและท่านผู้หญิงสุรธรรมมนตรี (กิมไล้ สุจริตกุล) ซึ่งนับว่าหลวงศักดิ์กรินทร์ศักดิ์ เป็นหน้าของสมเด็จพระนางเจ้าพระองค์นั้น หลวงศักดิ์กรินทร์ มีพี่น้อง 3 คน

1. ท่านผู้หญิงสุรธรรมมนตรี (กิมไล้ สุจริตกุล)
2. พระสวามีศักดิ์ภูวนาท (แต่ได้ฉิน เตชะกำพุด) เจ้าของร้านทองแข่งขุ่นหลี
3. หลวงศักดิ์กรินทร์ (แต่ได้เห่า เตชะกำพุด)

¹ หจข., กค 0301.1.37/62.

² 泰國潮州會館, "陳振敬先生傳略", 泰國潮州會館紀念特刊 (六月一九七九年): 20. สืบมาจากหนังสือแห่งประเทศไทย, "ชีวประวัตินายต้นจินแก่ง" อนุสรณ์สมาคมแต่จิวแห่งประเทศไทย, (เดือนมิถุนายน, 1979), หน้า 20.

1.2 นโยบายของคณะราษฎร

คณะราษฎรได้ตระหนักถึงความยากจนในชนบท ความไม่เป็นเอกราชทางเศรษฐกิจ ซึ่งตกอยู่ในมือชาวต่างชาติเป็นอย่างดี ดังนั้น จึงมีนโยบายที่ควบคุมชาวต่างชาติโดยเฉพาะ ชาวจีนออกมาเป็นระยะ ๆ

1. พระราชบัญญัติการธนาคารและการประกันภัย (2475) ซึ่งเป็นนโยบายภาษี ทำให้บรรดาธนาคารเล็ก ๆ ต่างร้องเรียนว่าไม่สามารถจะจ่ายภาษีตามที่รัฐบาลเรียกร้องได้
2. พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา (2475) เพื่อแก้ปัญหาการกู้หนี้ยืมสินในชนบท
3. พระราชบัญญัติว่าด้วยการขกยกทรัพย์สินของภิกษุ (2475) เพื่อแก้ปัญหาและป้องกันการสูญเสียที่ดินของชาวนา
4. พระราชบัญญัติควบคุมการจับสัตว์น้ำในลุ่มน้ำ (2477) เพื่อควบคุมคนจีนที่ประมูลเขตน้ำในการจับสัตว์น้ำ
5. พระราชบัญญัติการค้ากำไรเกินควร (2480) เพื่อป้องกันการซื้อถูกขายแพง

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของคณะราษฎรต่อธุรกิจชาวจีนในระยะแรกยังไม่เข้มงวดนัก นโยบายขจัดอิทธิพลของชาวจีนเริ่มขึ้นอย่างจริงจังเมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ขึ้นครองอำนาจ ในสมัยนี้รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายชาตินิยมทางเศรษฐกิจอย่างจริงจัง และชาวจีนก็ตกเป็นเป้าหมายการโจมตีและได้รับความกระทบกระเทือนยิ่งกว่าสมัยใด ๆ ที่ผ่านมา¹

1

ผานิต รวมศิลป์, "นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตั้งแต่ พ.ศ. 2481 ถึง พ.ศ. 2489" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 56.

จอมพล ป. เห็นว่าปัญหาข่าวสินเป็นปัญหาเป็นตายและสำคัญมากของประเทศ¹ รัฐบาลได้พยายามทำลายฐานเศรษฐกิจของข่าวสินโดยการออกกฎหมายต่าง ๆ ได้แก่ พระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ ใน พ.ศ. 2480² พระราชบัญญัติฉบับนี้มีข้อกำหนดให้อำนาจแก่กระทรวงการคลังในการควบคุมธนาคารเหล่านี้มากขึ้น รัฐบาลได้ทบทวนกิจการธนาคารพาณิชย์ที่มีมาทั้งหมดใหม่ กำหนดทุนธนาคารจะต้องไม่น้อยกว่าสองแสนบาท และจะต้องมอบหลักประกันไว้กับรัฐบาล นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดต่าง ๆ ไม่ให้ธนาคารดำเนินงานอีกในมาตรา 8 ได้แก่ข้อกำหนดให้ธนาคารกระทำ

1. จ่ายเงินปันผลหรือเงินรางวัลอันจะทำให้เงินซึ่งชำระทุนแล้วลดลง
2. จ่ายเงินให้กรรมการธนาคารกู้ยืมโดยทางตรงหรือทางอ้อม
3. ให้กู้ยืมเงินโดยต่อหุ้นของธนาคารนั้นเอง เป็นประกัน
4. กำลัณค้าธรรมดาหรือเกี่ยวข้องกับการค้าหรือกิจการอื่นใด เว้นไว้แต่กิจการซึ่ง

เกี่ยวเนื่องและเป็นอุปกรณแก่กิจการธนาคาร

5. ซื้อหรือมีไว้เป็นประจำซึ่งอสังหาริมทรัพย์ อันมีค่าเป็นเพื่อใช้ในกิจการธนาคาร บรรดาอสังหาริมทรัพย์ซึ่งตกเป็นของธนาคารโดยทางใช้หนี้ หรือได้มาในทางป้องกันต้นเงิน ซึ่งจ่ายให้กู้ยืมไป จะต้องจำหน่ายภายในเก้าปี เว้นแต่จะได้ยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรี ขอปิดเวลาออกไปและได้รับอนุญาตแล้ว

6. ซื้อหรือมีไว้ซึ่งหุ้นหรือหุ้นกู้ ในบริษัทหนึ่ง เป็นจำนวนเงินเกินกว่าร้อยละสิบของเงินทุนในบริษัทนั้น หรือเกินกว่าร้อยละสิบของเงินทุนและเงินสำรองของธนาคาร

นอกจากนี้ยังมีมาตราต่าง ๆ ที่กำหนดเงินทุนสำรองต้องไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของเงินกำไรสุทธิจนกว่าเงินทุนสำรองนี้จะเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของเงินทุนชำระแล้ว และธนาคารที่จดทะเบียนในประเทศไทยจะต้องประกาศงบดุล และบัญชีกำไร ขาดทุนภายในสิ้นปีของกิจการธนาคาร

1
ภูวดล ทรงประเสริฐ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 77.

2
พระราชบัญญัติ ควบคุมกิจการธนาคาร พุทธศักราช 2480.

หลังจากออกพระราชบัญญัติฉบับนี้แล้ว ปรากฏว่าธนาคารที่ไม่เข้าข่ายและไม่สามารถปฏิบัติตามกฎข้อบังคับต่าง ๆ ของพระราชบัญญัตินี้ ต้องเลิกกิจการไป หรือบางแห่งก็โอนรัฐบาลยึดไป เนื่องจากขัดแย้งคำสั่งห้ามส่งเงินไปต่างประเทศ คงเหลือธนาคารที่สามารถดำเนินงานต่อมาได้เพียง 2 ธนาคาร คือ ธนาคารหวังหลีและธนาคารต้นเป้งขุนเท่านั้น ขณะเดียวกัน รัฐบาลก็สั่งให้มีการจัดตั้งธนาคารซึ่งอยู่ในเครือข่ายผลประโยชน์ของตน ขึ้นมาทดแทน

นอกจากกิจการธนาคารแล้ว รัฐบาลยังเข้าควบคุมกิจการสำคัญที่มีอยู่ในมือชาวจีน ได้แก่ ข้าว เกลือ ยาง เป็นต้น ในขณะที่รัฐบาลดำเนินนโยบายชาตินิยมต่อพ่อค้าชาวจีน แต่กลับมิได้ต่อต้านประเทศจักรวรรดินิยมอย่างจริงจัง¹ เมื่อจักรวรรดินิยมอังกฤษซึ่งเคยมีบทบาทในเศรษฐกิจไทยมาช้านาน เริ่มอ่อนแอลงจากภาวะสงครามในยุโรป ลอมพล ป. ได้ร่วมมือทางเศรษฐกิจกับนายทุนญี่ปุ่นในระหว่าง พ.ศ. 2481 ถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีธนาคารโยโกฮามาได้เข้ามาดำเนินธุรกิจการเงิน บริษัทมิตรช่วยและมิตรชูชีพได้เข้ามาเปิดสาขาเพื่อร่วมผูกขาดการส่งข้าว ยาง และดีบุกไปต่างประเทศ นอกจากนี้นายทุนญี่ปุ่นยังได้เข้าร่วมลงทุนในรัฐวิสาหกิจของไทยอีกด้วย เช่น ในบริษัทยางไทยซึ่งรัฐบาลจัดตั้งเมื่อ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2484 ด้วยเงินทุน 1,000,000 บาท ปรากฏว่ารัฐบาลไทยโดยกระทรวงพาณิชย์เข้าถือหุ้นครึ่งหนึ่ง ส่วนอีกครึ่งหนึ่งบริษัทมิตรช่วยเป็นผู้ถือหุ้นนามของบริษัท The Nippon Rubber Co. Ltd และบริษัท The Oriental Commerce and Industries Co., Ltd. แห่งประเทศญี่ปุ่น โดยบริษัทยางไทยที่ตั้งขึ้นมานี้มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานผูกขาดการค้ายางซึ่งกำลังเป็นสินค้ายุทธปัจจัยที่สำคัญในขณะนั้น และเพื่อค้ำจุนว่าในการที่จะทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจากยางที่ผลิตได้ในประเทศ โดยสินค้าที่ผลิตส่วนใหญ่เพื่อใช้ในการทหารมากกว่าเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ²

1
สังคิต พิริยะรังสรรค์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 80.

2
ผามิต รวมศิลป์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 120-121.

คณะราษฎรได้พยายามทำลายฐานทางธุรกิจของนายทุนชาวจีน ขณะเดียวกันก็พยายาม
 ที่ฟื้นฟูเศรษฐกิจของชาติขึ้น และในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของชาติ รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม
 ได้มุ่งสร้างทุนนิยมโดยรัฐ (State Capitalist) เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจที่สำคัญและ
 โอนเข้ามาเป็นของรัฐ รัฐบาลได้ทำการโอนกิจการข้าวยุโรปเข้ามาดำเนินเอง ได้แก่สัมปทาน
 ป่าไม้ เหมืองแร่ กิจการสาธารณูปโภค โรงงานยาสูบ โรงงานฟอกหนัง โรงงานกลั่นน้ำมัน
 โรงงานทำลู่ โรงงานฆวนบุหรี เป็นต้น¹ ขณะเดียวกันก็ตั้งรัฐวิสาหกิจและบริษัทที่ราชการ
 ขึ้น ได้แก่บริษัทข้าวไทย (2481) บริษัทค้าพืชผลไทย (2482) ธนาคารเอเชียเพื่อการ
 อุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม (2482) บริษัทเดินเรือไทย (2483) บริษัทประมงไทย
 (2483) บริษัทเดินเรือทะเล (2483) บริษัทค้าพืชผลอีสาน (2484) บริษัทค้าพืชผลเหนือ
 (2484) ธนาคารมหาล (2484) บริษัทไทยเศรษฐกิจประกันภัย (2485) และฟิชเคิลกรรม
 (2486) ซึ่งบริษัทเหล่านี้รัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่และอยู่ภายใต้การบริหารงานของข้าราชการ
 ที่มาจากคณะราษฎรหรือบุคคลที่ใกล้ชิดกับคณะราษฎรทั้งสิ้น²

นอกจากการก่อตั้งรัฐวิสาหกิจแล้ว คณะราษฎรยังได้ก่อตั้งบริษัทส่วนตัวขึ้นอีก ได้แก่
 บริษัทไทยนิคมพาณิชย์ (2482) บริษัทไทยนิคมประกันภัย (2483) ธนาคารนครหลวงแห่ง
 ประเทศไทย (2484) บริษัทไทยนิคมผ่านฟ้า (2493) บริษัทไทยนิคมบางรัก (2493) และ
 บริษัทเกษตรนิคมผ่านฟ้า (2493) เป็นต้น บริษัทเหล่านี้บุคคลในคณะราษฎรเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่
 ทั้งสิ้น³

1

กักดินา ฉัตรกุล ณ อยุธยา, "รัฐและอุตสาหกรรมในบุคคลจอมพลสฤษดิ์ 2500-2516"
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2526), หน้า 111.

2

สังกิต ทิริยะรังสรรค์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 85.

3

เรื่องเดียวกัน, หน้า 135.

บริษัทเหล่านี้จะได้รับอภิสิทธิ์ในการผูกขาดสินค้าและได้รับการคุ้มครองจากคณะกรรมการ เนื่องจากมีบุคคลจากคณะกรรมการเข้าบริหารอยู่ด้วย ซึ่งจะอาศัยกฎหมายและกลไกของรัฐมาสนับสนุนบริษัทเหล่านี้ คณะกรรมการได้สร้างอาณาจักรทางธุรกิจของตนขึ้นมา เข้าควบคุมข้าว สินค้าจำเป็นต่าง ๆ กิจการสิ่งเข้าและส่งออก เครดิตการค้า การเงินการธนาคาร อุตสาหกรรมไว้ในมือได้ (แต่ก็มิใช่ว่าจะประสบความสำเร็จในทุกบริษัท)

การผูกขาดข้าว ซึ่งเป็นสินค้าสำคัญของประเทศที่ถูกควบคุมอยู่ในมือข้าวจีน คณะกรรมการ ได้ตั้งบริษัทข้าวไทย¹ ขึ้นมา เมื่อ 25 พฤศจิกายน 2481 โดยมีพระยาเฉลิมอากาศ (สุธี สุวรรณประทีป) เป็นผู้จัดการตั้งด้วยทุน 500,000 บาท ในระยะแรกใช้ชื่อ บริษัทไท่ลยาม แต่ต่อมาใน พ.ศ. 2482 ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นบริษัทข้าวไทย คณะกรรมการ บริหารชุดแรกเป็นของคนของคณะกรรมการเอง ได้แก่

1. พระยาตุลยธรรมธาดา (เสียง ตูลยจินดา)
2. พระยาภิบาลการบัญชา (เล็ก บุรവാศ์)
3. พระยาวิสุทธากร (แมน ทรานนท์)
4. หลวงอัมพิลพิทักษ์เขตร (เปี่ยม บุรานนท์)
5. พ.อ.หลวงเล็เริงฤทธิ์ (จรรยา รัตนกุลเล็เริงฤทธิ์)
6. นายวณิช ปานะนนท์
7. หลวงอนุตถกสิการ (เปลื้อง บุณยพรรคศิย์)
8. นายขวัญ จารุรัตน์
9. พระยาเฉลิมอากาศ (สุธี สุวรรณประทีป)
10. พระประมณฑ์ปัญญา (ประมณฑ์ เนตรศิริ)

¹

กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายงานการประชุมจัดตั้งบริษัทข้าวไทยจำกัด

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งที่สำคัญมี 4 ประการคือ¹

1. ผดุงฐานะของป่าวนาให้ดีขึ้น
2. ระวังรักษาประโยชน์ของผู้บริโภคข้าว
3. เพื่อทำการค้าข้าวโดยตรงกับตลาดต่างประเทศ และเพื่อรักษาชื่อเสียงและควบคุมคุณภาพข้าวไทยไว้

4. ฝึกคนไทยให้มีความรู้ความสามารภในงานอุตสาหกรรมสีข้าวและการค้าข้าว

เพื่อให้สามารถเข้าควบคุมการค้าข้าวไว้ในมือได้ รัฐบาลเริ่มแรกด้วยการใช้มาตรการทางการเมืองและภาษีบีบให้โรงสีของพ่อค้าข้าวสีนพาทันหยุดกิจการเพื่อเป็นการช่วยเหลือบริษัทข้าวไทยโดยตรง ฉะนั้น เจ้าของโรงสีจึงต้องเอาโรงสีมาให้บริษัทข้าวไทยเข้าไปดำเนินการแทน² และต่อมารัฐบาลได้ตกลงใจให้สิทธิการสีข้าวออกนอกประเทศแก่ญี่ปุ่น คือบริษัทมิตซูบิและบริษัทมิตซูบิ³ กลุ่มโรงสีข้าวที่เข้าร่วมมือกับบริษัทข้าวไทย คือกลุ่มนายมา บุลกุล เนื่องจากคณะราษฎรเองขาดประสบการณ์ทางด้านข้าว ฉะนั้น นายมา บุลกุลจึงถูกเสนอชื่อเข้ามาและได้เป็นผู้ที่มีบทบาทในการบริหารงานในบริษัทข้าวไทยอย่างแท้จริงในระยะต่อมา เหตุที่คณะราษฎรได้เชิญนายมา บุลกุลเข้าร่วมงาน เนื่องจากนายมา บุลกุลนอกจากเป็นผู้ประกอบกิจการค้าข้าวที่สำคัญรายหนึ่งในระยะนั้นยังเป็นนายกล่ามคมโรงสีไฟแห่งประเทศไทย นอกจากกิจการค้าข้าวแล้วยังได้เคยดำเนินการกิจการธนาคาร ประกันภัยและกิจการเดินเรือทางทะเลมาก่อน ซึ่งกิจการเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญต่อการค้าข้าวต่างประเทศเป็นอันมาก⁴

¹ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายมา บุลกุล ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

6 พฤษภาคม 2507 .

² สังคีต ทิริยรังสรรค์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 97.

³ มาศกร รวมศิลป์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 76.

⁴ หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายมา บุลกุล, เรื่องเดียวกัน, คำไว้อาลัยของพระประกาศัลหกรณ์.

นายมา บุลกุล เป็นผู้มีส่วนประกอบในการสีข้าวและการค้าข้าวมาเป็นเวลานาน นับตั้งแต่บิดาของตนซึ่งเข้ามาทำงานทางด้านโรงสีตั้งแต่เมืองไทยมีโรงสีอยู่เพียง 4-5 โรง เท่านั้น โรงสีของนายมา บุลกุล ในระยะนี้มี 2 โรง คือโรงสีไฟเงินเล่ง 2 โรง คือ บุคคิโลธนบุรี 1 แห่ง และที่ ราชบุรีบูรณะ ธนบุรี อีกหนึ่งแห่ง ซึ่งโรงสีโรงหลังนี้เป็นโรงสี ที่ทันสมัยที่สุดในประเทศไทยในระยะนั้น สีข้าวได้ถึง 450 เกวียนต่อวัน นายมา บุลกุลเป็นผู้ จัดตั้งสมาคมโรงสีไฟแห่งประเทศไทย เมื่อ 2468 และดำรงตำแหน่งนายกสมาคมถึง 8 ปีติดต่อกัน เมื่อการค้าข้าวเริ่มมั่นคง นายมา บุลกุลได้จัดตั้งบริษัทค้าข้าวของตนในต่างประเทศ คือห้างเงินเล่งองที่ฮ่องกงและห้างลงเล็งที่สิงคโปร์ และยังเป็นผู้จัดตั้งบริษัทเดินเรือเพื่อรับ สินค้าทางทะเลขึ้นในประเทศไทยด้วย คือบริษัทโหวงออกจำกัด นอกจากนี้ยังจัดตั้งธนาคาร และกิจการประกันภัยด้วย¹ ในนามของบริษัทเงินเล็ง จากความล้มเหลวและประสบการณือัน ฝืดเคืองในเรื่องข้าวและการค้าของนายมา บุลกุล ทำให้คณะราษฎรต้องดึงนายมา บุลกุลพ่อค้าข้าว ชาวสินผู้นี้เข้าร่วมกิจการด้วย

บริษัทข้าวไทยได้ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2482 ได้เพิ่มทุนเป็น 1,500,000 บาท โดยรัฐบาลถือหุ้น 73% เอกชนถือ 27% และเมื่อ 23 กันยายน พ.ศ. 2489 ได้เพิ่มทุนขึ้นอีกเป็น 6,000,000 บาท² การเติบโตอย่างรวดเร็วของบริษัทข้าวไทยนี้ เนื่องจากการวางโครงสร้างและการบริหารงานของบริษัทที่อาศัย หน่วยงานของรัฐ เช่นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2485 บริษัทข้าวไทยได้ มีโรงสีภายใต้การดำเนินงานถึง 18 โรง เมื่อมีโรงสีมากก็จำเป็นต้องมีแผนกจัดหาข้าวเปลือก มาป้อนโรงสีให้เพียงพอ หลวงเล้งเริงฤทธิ์ ซึ่งเป็นกรรมการบริษัทข้าวไทย รัฐมนตรีกระทรวง พาณิชย์ และผู้อำนวยการรถไฟด้วยในระยะนั้นได้จัดมอบให้กรมรถไฟไปเป็นผู้จัดหาข้าวเปลือก จากต่างจังหวัดมาป้อนโรงสี บริษัทยังได้รับสิทธิพิเศษในการใช้ตู้รถไฟเพื่อลำเลียงข้าวเปลือก จากต่างจังหวัดด้วย³

¹ เรื่องเดียวกัน

² กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, บริษัทข้าวไทยจำกัด

³ เรื่องเดียวกัน, รายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัทข้าวไทยจำกัด ในการประชุม

นอกจากนี้ บริษัทยังได้รับอนุญาตให้ใช้ท่าเรือต่าง ๆ ของทางราชการได้อย่างกว้างขวางด้วย¹ และยังสามารถสร้างท่าเรือใหม่ที่ย่านถนนตกเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับเรือขนาดใหญ่ที่จะเข้าออกได้สะดวกไม่ต่ำกว่า 400 ตัน² และเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้น รัฐบาลมีคำสั่งให้ปิดกิจการโรงสีเอกชนทั้งหมด คงเหลือไว้แต่เพียงบริษัทข้าวไทยเท่านั้น บริษัทข้าวไทยจึงได้เสนอต่อรัฐบาลขอเช่าโรงสีของเอกชนจำนวนมากมาดำเนินการเสียเอง อาทิเช่น โรงสีของหวังหลี บริษัทฮิลล์เอเซียติก เป็นต้น³

และเพื่อให้สามารถควบคุมธุรกิจข้าวได้ทั้งหมด คณะราษฎรยังได้ตั้งบริษัทขึ้นมาอีกหลายบริษัทเพื่อสนับสนุนธุรกิจนี้ ภายใต้การเสนอแนะของนายมา บุณกุล ได้แก่บริษัทไทยเดินเรือทะเล ธนาคารมณฑล บริษัทไทยเคมิคอลธุรกิจประกันภัย แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การผูกขาดข้าวของรัฐบาลไม่ได้ดำเนินการนโยบายอย่างจริงจังที่จะทำให้คนไทยแทรกเข้าไปในธุรกิจข้าวได้ เพราะในที่สุดรัฐบาลเองก็ต้องยอมรับถึงความแข็งแกร่งในธุรกิจการค้าข้าวของพ่อค้าข้าวซึ่งรัฐบาลไม่สามารถทำลายหรือแม้แต่โคลนแคลนความมั่นคงนั้นได้แม้แต่น้อย⁴

การเข้าควบคุมกิจการค้าปลีก คำสั่ง ทั้งภายในและภายนอกประเทศ บริษัทที่ทำหน้าที่นี้ที่สำคัญ คือบริษัทไทยนิคมพาณิชย์ ซึ่งตั้งเมื่อ พ.ศ. 2482 ด้วยทุน 1,000,000 บาท คณะราษฎรถือหุ้น 70 % อีก 30 % เป็นทุนจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งขณะนั้นอยู่ในความควบคุมของนายปรีดี พนมยงค์ มีนายชอุ่ม ปิณฑานนท์ อดีตผู้ก่อตั้งเป็นผู้อำนวยการคณะกรรมการของบริษัทไทยนิคมพาณิชย์ล้วนมาจากคณะผู้ก่อการฯ ทั้งสิ้น ได้แก่หลวงช่วงศักดิ์สงคราม เป็นประธาน พ.ท.ประยูร ภมรมนตรี ดร.ตัวลพานุกรม พต.ขุนนิรันดรชัย นายเล้ง ศรีสัมวงศ์ นายวิลาศ โอล่งานนท์ นายชอุ่ม ปิณฑานนท์ เรือเอกวันรญาพรและ พอ.หลวงเสรีเรืองฤทธิ์⁵

¹ สังคิต พิริยะรังสรรค์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 104.

² ผาณิต รวมศิลป์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 114.

³ สังคิต พิริยะรังสรรค์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 105.

⁴ ผาณิต รวมศิลป์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 118.

⁵ สังคิต พิริยะรังสรรค์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 134-135.

วัตถุประสงค์ของบริษัท คือกิจการค้าขายสรรพสินค้า ทั้งขายส่งและขายปลีกทุกชนิด รับสั่งสินค้าจากต่างประเทศและรับสั่งสินค้าภายในประเทศไปจำหน่ายนอกประเทศ รับเป็น นายหน้าและเป็นตัวแทนในการค้าทุกชนิด¹ นอกจากนี้ บริษัทยังต้องการผูกขาดสินค้าและ ตัดตอนพ่อค้าคนกลางออกไปจากขบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า² ระหว่างท้องถิ่นกับตลาดต่างประเทศ ตลาดต่างประเทศกับท้องถิ่นหรือภายในท้องถิ่นเดียวกัน ซึ่งแต่เดิมนั้นผู้รับบทบาทคือ พ่อค้าชาวจีน

ในการดำเนินงานมีพันโทประยูร ภมรมนตรี นายวิลาศ โอสถานนท์เป็นกรรมการ อำนวยการ มีนายจุลินทร์ ล้ำชา เป็นผู้จัดการใหญ่ ผู้ซึ่งเป็นนายทุนเชื้อสายจีน เป็นบุตรของ นายอึ้งยงหลงและนางทองอยู่ ล้ำชา ซึ่งเป็นตระกูลการค้าที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในเมืองไทย นานแล้ว ซึ่งจะกล่าวต่อไป นายจุลินทร์ ล้ำชาผู้ผู้จัดการศึกษาวิชาพาณิชยศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ ที่ประเทศอังกฤษ นอกจากนี้ยังมีประสบการณ์ทางด้านการค้าในบริษัทของบิดามาหลายอย่าง ได้แก่ เป็นผู้อำนวยการบริษัทป่าไม้รัษฎะผลล้ำชาจำกัด เป็นผู้จัดการโรงเลื่อยไม้กวางกิมหลง ผู้จัดการบริษัทกวงโกหลง และยังสามารถจัดตั้งบริษัทอ่าวสยามเดินเรือจำกัดด้วย³ จากความรู้ และประสบการณ์ของนายจุลินทร์ ล้ำชา ซึ่งมาจากตระกูลพ่อค้าใหญ่สมัยนั้น ทำให้คณะราษฎร ต้องอาศัยนายจุลินทร์ ล้ำชาในการดำเนินงานของบริษัทไทยนิคมพาณิชย์

เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการควบคุมสินค้าและสามารถผูกขาดสินค้าต่าง ๆ ไว้ ในมือได้อย่างเต็มที่ บริษัทไทยนิคมพาณิชย์ได้สร้างบริษัทจังหวัดขึ้นตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่ว ประเทศให้เป็นบริษัทลูก โดยบริษัทจังหวัดเหล่านี้จะเป็นศูนย์กลางการค้าขนาดใหญ่ที่สุดของแต่ละ จังหวัด บริษัทจังหวัดจะรับซื้อพืชผลและสินค้าอุตสาหกรรมในครัวเรือนทุกประเภท เป็นแหล่ง

¹ หจข., 0201.23/27 บริษัทไทยนิคมพาณิชย์จำกัด พ.ศ. 2482-2485

² เรื่องเดียวกัน

³ อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายจุลินทร์ ล้ำชา ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส

ขายสินค้าจำเป็นทุกชนิด เป็นเอเยนต์สิ่งสินค้าให้แก่ร้านค้าย่อย ๆ ที่รัฐบาลสนับสนุนจัดตั้งขึ้นมา และเป็นสถาบันที่ส่งเสริมการผลิตอุตสาหกรรมในครัวเรือนของแต่ละจังหวัดอีกด้วย¹ ในการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 64/2482 ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทไทยนิคมพาณิชย์ และบริษัทจังหวัดไว้ว่า² "บริษัทไทยนิคมพาณิชย์ต้องการควบคุมบริษัทลูกโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ในการก่อตั้งบริษัทลูกนั้น บริษัทไม่แต่ต้องมีหุ้นอย่างน้อย 51% และในบริษัทจังหวัดทุกแห่งไปทุก ๆ บริษัทจะต้องมีวัตถุประสงค์ดำเนินการไม่ขัดแย้งหรือแย้งผลประโยชน์กัน"

นอกจากนี้ เพื่อให้บริษัทไทยนิคมฯ สามารถควบคุมสินค้าจังหวัดได้อย่างใกล้ชิด และสามารถดำเนินการเป็นบริษัทแม่ได้อย่างสมบูรณ์ รัฐบาลจึงได้ให้บริษัทจังหวัดเหล่านั้นเป็นบริษัทโดยกระทรวงมหาดไทยกับกระทรวงเศรษฐการ ซึ่งหน่วยงานทั้ง 2 นี้จะร่วมกันกู้เงินจากกระทรวงการคลัง³ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถซื้อหุ้นในบริษัทจังหวัดได้เกินกว่าครึ่ง และมอบให้ข้าหลวงจังหวัดเป็นผู้ถือหุ้นแทน บริษัทจังหวัดจะได้สิทธิพิเศษในการผูกขาดสินค้า ได้แก่ สุรา สินค้าของกรมสรรพสามิต (บุหรี่) เครื่องกระป๋อง และน้ำตาล⁴ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของบริษัทจังหวัดไม่ได้ผลเท่าที่ควรและต้องล้มเลิกกิจการไปใน พ.ศ. 2488⁵

¹ สังคิต พิริยะรังสรรค์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 138.

² หลย., สร. 0201.23/27 บริษัทไทยนิคมพาณิชย์จำกัด พ.ศ. 2482-2485 สำนวนรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 64/2482, 15 พฤศจิกายน 2482.

³ เรื่องเดียวกัน, รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 75/2482 17 มกราคม 2482.

⁴ เรื่องเดียวกัน

⁵ ผาณิต รวมศิลป์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 112.

เพื่อให้บริษัทไทยนิคมพาณิชย์สามารถเป็นตัวแทนการค้าของเอกชนหรือนิติบุคคลอื่น ๆ ในการค้าทุกประเภทดัง วัตถุประสงค์ บริษัทไทยนิคมพาณิชย์จึงได้เสนอต่อรัฐบาลขอเป็นตัวแทนสินค้าของกรมพลาริการทหารบก ซึ่งมีสินค้าจากโรงงานต่าง ๆ เช่น โรงเลื่อย โรงทำเครื่องกระป๋อง และโรงงานอื่น ๆ ของกรมพลาริการทหารบก รวมทั้งสินค้าอื่น ๆ ที่ผลิตได้จากโรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้ นอกจากนี้ บริษัทไทยนิคมฯ ยังขอความสนับสนุนและช่วยเหลือจากองค์การต่าง ๆ ของรัฐบาล โดยให้รัฐบาลมีคำสั่งเป็นทางการไปยังกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ว่า เมื่อองค์กรแห่งหนึ่งแห่งใดประสงค์จะซื้อสิ่งของสำหรับการใช้ในราชการหรือตลอดจนการก่อสร้างใด ๆ ขอให้ติดต่อกับบริษัท¹ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ประชุมกันและก็ได้มีมติให้กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือแก่บริษัทไทยนิคมตามที่ได้ขอร้องมา

บริษัทไทยนิคมพาณิชย์ดำเนินธุรกิจประเภทสิ่งสินค้าเข้าและส่งออกจำหน่ายต่างประเทศเป็นสำคัญ โดยได้รับการสนับสนุนจากกิจการอื่นของคณะราษฎร คือธนาคารเอเซียและบริษัทไทยนิคมเคมิคอลปะกันภัย²

ทางด้านอุตสาหกรรม รัฐบาลได้ตระหนักถึงความขาดแคลนสินค้าที่สำคัญในประเทศเป็นอย่างดี และสินค้าที่จำเป็นเหล่านี้ต้องพึ่งพาต่างชาติดลลตมา เมื่อเกิดภาวะคับขันหรือปัญหาการนำเข้าสินค้าที่จำเป็นเหล่านี้ก็ต้องขาดแคลนลง และนอกจากนี้รัฐบาลยังพบว่าอุตสาหกรรมผลิตในประเทศตกอยู่ในอำนาจของชาวต่างชาติทั้งสิ้น รัฐบาลได้ทำการปิดโรงงานที่ดำเนินการอยู่ทั้งของเอกชนไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องหรือมีผลต่อความสงบและความมั่นคงทางการเมืองและสังคม ใน พ.ศ. 2482 รัฐบาลได้ซื้อโรงงานยาสูบของห้างหุ้นส่วนบูรพา ยาสูบจำกัด ต่อมาใน พ.ศ. 2484 ซื้อโรงงานบุหรี่กวางอกและเออะฮวงเพิ่มขึ้น โดยในระยะแรกรัฐบาล

¹ หลข., สร. 0201.23/27 เรื่องเดียวกัน, จดหมายของนายวิลาศ โอสถานนท์ กรรมการอำนวยการถึงนายกรัฐมนตรี 26 มกราคม 2482.

² สังคิต พิริยะรังสรรค์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 142.

ดำเนินนโยบายแทรกแซงและแข่งขันเท่านั้น¹ การผูกขาดบุหรี่โดยรัฐเกิดขึ้นหลังจากที่รัฐบาลได้ประกาศพระราชบัญญัติยาสูบ พุทธศักราช 2484 ซึ่งกำหนดให้รัฐบาลเท่านั้น เป็นผู้ผูกขาดการผลิตและการขายยาสูบในประเทศ รัฐบาลจึงได้เปิดการเจรจากับโรงงานผลิตบุหรี่ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศในขณะนั้น คือบริษัท บริติช-อเมริกันยาสูบ จำกัด (British American Tobacco Limited) เพื่อโอนกิจการมาเป็นของรัฐทันที²

ใน พ.ศ. 2481 จอมพล ป. ได้สร้างโรงงานกระดาษขึ้นที่จังหวัดกาญจนบุรีเพื่อผลิตกระดาษเขียนและกระดาษพิมพ์ ซึ่งโรงงานแห่งนี้ผลิตได้ถึงวันละ 10 ตัน³ ใน พ.ศ. 2486 รัฐบาลได้ร่วมกับญี่ปุ่นตั้งบริษัทปั่นด้ายทอผ้าในประเทศไทยขึ้น 2 โรง คือบริษัท ปั่นด้ายและทอผ้าจำกัด และบริษัทอุตสาหกรรมผ้าไทยจำกัด⁴ ทางด้านอุตสาหกรรมน้ำตาล ในสมัยนี้จอมพล ป. ได้ดำเนินนโยบายเร่งผลิตน้ำตาลให้เพียงพอแก่การบริโภคในประเทศ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร⁵

อุตสาหกรรมการผลิตน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งรัฐบาลจอมพล ป. ให้ความสนใจมาก ซึ่งอุตสาหกรรมประเภทนี้แต่เดิมถูกผูกขาดโดยบริษัทอเมริกันและอังกฤษ คือบริษัทกลั่นเตนคาร์ดแวกซ์ ออยล์ (Standard Vacuum Oil Co., Ltd.) และบริษัทเชลล์ (Shell Co., Ltd.) มาเป็นเวลานาน โดยบริษัทแรกคุมธุรกิจการจำหน่ายน้ำมันในประเทศ 20% ส่วนบริษัทหลังผูกขาดการจำหน่ายน้ำมันถึง 80% ดังนั้น ราคาน้ำมันจึงถูกกำหนดโดย 2 บริษัท⁶ รัฐบาลจอมพล ป. ได้ทำลายการผูกขาดน้ำมันของ 2 บริษัทนี้

¹ ผาณิต รวมศิลป์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 361.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 362.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 366.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 368.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 368-371.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 371-372.

โดยการตราพระราชบัญญัติเชื้อเพลิง พุทธศักราช 2481 ขึ้นให้อำนาจแก่รัฐในการเข้าควบคุมกิจการน้ำมันเชื้อเพลิง และกำหนดให้ผู้ค้าน้ำมันเชื้อเพลิงต้องมีน้ำมันสำรองไว้กึ่งหนึ่งของจำนวนที่ขายได้ในปีหนึ่ง และรัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดราคาขายน้ำมันเอง¹ และเมื่อเกิดสงครามขึ้นรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ทำการยึดโรงกลั่นทั้ง 2 และรัฐบาลเข้าทำการกลั่นเอง และทำการขยายโรงกลั่นทั้ง 2 ให้ทันสมัยโดยได้รับความช่วยเหลือจากญี่ปุ่น โดยแห่งหนึ่งอยู่ที่ตำบลช่องนนทรี อีกแห่งหนึ่งอยู่ที่บางจาก ปรากฏว่าน้ำมันจากโรงกลั่นทั้ง 2 มีคุณภาพมาใช้ในการทหารซึ่งญี่ปุ่นต้องการมากในระบะนั้น²

ในการเข้าผูกขาดเหมืองแร่และส่งเสริมให้คนไทยทำเหมืองแร่ ซึ่งขณะนั้นอยู่ในมือของชาวจีน ออสเตรเลียและอังกฤษ เมื่อ 8 ธันวาคม 2482 รัฐบาลได้จัดตั้งองค์การเหมืองแร่ขึ้น โดยดำเนินการขุดเหมืองแร่เองด้วย ได้แก่เหมืองแร่ที่เกาะลุมพุก เกาะพัง ต่อมาเปิดอีกแห่งหนึ่งที่ ตำบลปิ๊ลอก จังหวัดกาญจนบุรี เหมืองแร่ทั้ง 3 แห่งนี้ได้รับทุนจากกระทรวงการคลัง³ และเมื่อสงครามโลกเกิดขึ้นเหมือนแร่ทั้งหมดถูกควบคุมโดยรัฐบาล⁴ ในปลายปี 2484 รัฐบาลได้ตั้งบริษัทแร่และยางไทยจำกัดขึ้นเพื่อดำเนินงานเหมืองแร่ของรัฐบาลที่ได้มาจากชนชาติศัตรู นอกจากนี้บริษัทนี้ยังร่วมลงทุนกับเอกชนเปิดเหมืองแร่บางชนิดขึ้น และเพื่อขยายตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับแร่⁵ บางชนิด

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 กระทรวงอุตสาหกรรมได้ตั้งบริษัทขึ้นมาฟอกหนังสัตว์ 2 แห่ง ได้แก่บริษัทวิโรจน์จำกัด และบริษัทหนังสัตว์จำกัด⁶ อุตสาหกรรมประเภทนี้

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 372.

² เรื่องเดียวกัน, 374-375.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 377.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 379.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 379.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 381.

เดิมอยู่ในมือชาวสิน บริษัททั้ง 2 ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อต้องการฟอกหนังใช้ในการทหารเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งส่งให้ญี่ปุ่นอีกจำนวนหนึ่ง¹ ใน พ.ศ. 2486 ปรากฏว่ารัฐบาลโดยกระทรวงกลาโหม บังคับซื้อโรงงานฟอกหนังจากเอกชนได้หมด 17 โรงงาน² ซึ่งโรงงานทั้งหมดอยู่ในความควบคุมของกรมพลาริการทหารบก³

เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2489 รัฐบาลได้จัดตั้งบริษัทส่งเสริมอุตสาหกรรมไทยจำกัดขึ้นด้วยเงินทุน 12,000,000 บาท โดยกระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงการคลัง ถือหุ้นรวมกันมากกว่า 99% บริษัทนี้ตั้งขึ้นมาเพื่อประกอบธุรกิจในการสนับสนุนช่วยเหลือการทำงานของกระทรวงอุตสาหกรรม ทำหน้าที่แทนกระทรวงอุตสาหกรรมในการพิจารณาจัดตั้งโรงงานผลิตสิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่ประชาชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถสั่งซื้อได้จากต่างประเทศ บริษัทนี้ได้ดำเนินการจัดตั้งโรงงานเคลือบดินเผา 1 โรง โรงงานน้ำนมมะพร้าว 1 โรง โรงงานทำแก้ว 1 โรง และโรงงานน้ำตาลทรายขาวมาจากกระทรวงเคหะรัฐการ 2 โรงงาน และต่อมาตั้งโรงงานหมวกไทยขึ้นอีก 1 โรง เมื่อสงครามโลกสงบแล้ว ใน พ.ศ. 2489 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้เลิกกิจการของบริษัทเหล่านี้⁴

รัฐบาลพยายามสนับสนุนอุตสาหกรรมพื้นเมืองของไทย ใน พ.ศ. 2480 ได้จัดตั้งร้านอุตสาหกรรมไทยขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นแหล่งกลางในการขายสินค้าหัตถกรรมและอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่ทำขึ้นในประเทศไทย และยังได้ยึดโรงงานลับของบริษัท Thai Industries Limited มาให้กรมพลาริการทหารบกตั้งเป็นโรงงานลับล่ามทหาร ตั้งองค์การแก้ว องค์การเกล็ดขี้ผึ้ง องค์การซื้อหมวก โรงงานวันเล่น โรงงานทำร่ม โรงงานผลิตย้อนล้อมด้วยไม้ไผ่ โรงงานผลิตแปรงสีฟัน เป็นต้น⁵

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 382.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 383.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 384.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 385.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 385-387.

อุตสาหกรรมที่รัฐสร้างขึ้นในระยะนี้ได้มาเนื่องจากการปิดโรงงานของเอกชนและตั้งขึ้นมาเองเพื่อแก้ไขปัญหาความขาดแคลนในระยะสงครามโลกครั้งที่ 2 ปัญหาที่บริษัทเหล่านี้เผชิญคือ การขาดวัตถุดิบสำหรับการผลิตและบางบริษัทต้องปิดกิจการไปเมื่อสงครามโลกสิ้นสุด

ด้านการเงินและการธนาคาร คณะราษฎรได้ตั้งธนาคารขึ้นมาหลายธนาคารด้วยกัน เพื่อเข้าควบคุมเครดิตและการเงิน นอกจากนี้ยังใช้เพื่อหนุนช่วยกิจการค้าที่ลงทุนเอาไว้ ธนาคารเหล่านี้ได้แก่ ธนาคารเอเซีย¹ ธนาคารมณฑล ธนาคารนครหลวง ธนาคารกรุงศรีอยุธยาและธนาคารไทยพาณิชย์ ซึ่งเป็นของสำนักงานทรัพย์สินที่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะราษฎรด้วยในระยะนี้ จะขอกว่าในรายละเอียดแต่ละธนาคารไปดังนี้คือ

ธนาคารเอเซีย¹ ก่อตั้งเมื่อ 30 กันยายน 2482 ด้วยเงินทุน 1,000,000 บาท เนื่องจากใน พ.ศ. 2482 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้สั่งปิดธนาคารโอเวอร์ซีไยนิล (Chinese Oversea Banking) ล่าเหตุจากธนาคารได้ฝ่าฝืนคำสั่งของรัฐบาลโดยการส่งเงินกลับไปประเทศจีน นายปรีดี พนมยงค์ได้มอบหมายให้นายหลุย พนมยงค์เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการดำเนินงานจัดตั้งธนาคารแห่งนี้ โดยมี ดร. เตือน บุนนาค เลขาธิการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้จัดสรรเงินสวัสดิการของมหาวิทยาลัยมาซื้อหุ้นใหญ่ของธนาคารเอาไว้ ส่วนหุ้นที่เหลือเป็นหุ้นของผู้ใกล้ชิดกับคณะราษฎร รวมทั้งพ่อค้าชาวจีนด้วย

คณะกรรมการชุดแรกประกอบด้วย พระยาพิพัฒน์ธนาคาร (ฉิม โปษยานนท์) เป็นประธาน พระสุธรรมวิมลฉัย (ชม วชิรเกียรติ) นายยูนิม จูตระกูล (แห่งบริษัทอินชอย) นายเตือน บุนนาค นายโลเตียกชวัน บุลลู่ หลวงบรรณกร โกรวิท (เปา สักกะพาก) หลวงประเจิดอักษรลักษณ์ (ลิม โอล ฮัควนนท์)¹ นอกจากนี้ยังมีบรรดาพ่อค้าจีนที่ให้การสนับสนุนจัดตั้งธนาคารนี้ แต่ไม่ได้เข้าเป็นกรรมการด้วย ได้แก่ นายสุลินทร์ ล้าชา นายตันฮิวเม้ง หวังหลี่ นายตันเกียกจัน นายเต็ก โกเมค เป็นต้น²

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายชื่อคณะกรรมการธนาคารเอเซีย¹ จำกัด 30 กันยายน 2482.

² เรื่องเดียวกัน, รายงานการประชุมจัดตั้งธนาคารเอเซีย¹ เมื่อ 30 กันยายน 2482.

ธนาคารเอเซียฯ เป็นฐานทางการเงินที่สำคัญแห่งหนึ่งของคณะกรรมการ คณะราษฎร
ได้ใช้ธนาคารเอเซียฯ เป็นสถาบันการเงินที่ทำหน้าที่ทุนช่วยการ เงินแก่บริษัทไทยนิคมพาณิชย์

รายชื่อผู้ถือหุ้นรายสำคัญในธนาคารเอเซียฯ เมื่อ 5 มิถุนายน 2491 ดังนี้¹

ชื่อ	จำนวนผู้ถือหุ้น
1. นายเตือน บุณนาค	100
2. นายวิจิตร ลุสิตานนท์	100
3. พลตรีไชย ประทีปเล่น	50
4. พระนิติการณประสม	50
5. นายตันเคี้ยกุ้น	120
6. นายสุโขทัย โปษยานนท์	10
7. นายกำสัด เทควิคาล	50
8. ชุนโปษยานนท์พิทักษ์	10
9. นายสมชาย โปษยานนท์	10
10. นายสมนึก วิชัยดิษฐ์แทนบริษัทนิคมพาณิชย์จำกัด	50
11. หลวงดูลยคำชฐ์ปฏิเวท	50
12. นายวิจิตร ลุสิตานนท์ (แทน มธ.ก)	6,210
13. หลวงบรรณกรโกวิท	10
14. หลวงประเจิดอักษรลักษณ์	10
15. นายปพาทิ บุญหลง	230
16. นายสมวงศ์ โปษยานนท์	10
17. นายสมศักดิ์ โปษยานนท์	10
18. นายเมฆ โปษยานนท์	10
19. ร.ต.อ.ธนา โปษยานนท์	50

¹ เรื่องเดียวกัน, รายงานการประมูณผู้ถือหุ้นวิสามัญ ครั้งที่ 1 เมื่อ 5 มิถุนายน

ชื่อ	จำนวนผู้ถือหุ้น
20. พระยาพิชัยธนากร	50
21. นายจุลินทร์ ล้ำชา	50
22. นายต้นชีวิติน หวังหลี่	50

รวมทั้งหมด 22 คน ถือหุ้น 7,290 หุ้น จากหุ้นทั้งหมด 10,000 หุ้น

ธนาคารนครหลวงแห่งประเทศไทย¹ ตั้งเมื่อ 12 เมษายน พ.ศ. 2484 ด้วย
ทุนจดทะเบียน 1,000,000 บาท กรรมการชุดแรกได้แก่

1. หลวงอำนาจวาฬวดี (ถวัลย์ ธารีวดี) ประธาน
2. ขุนนิรันดรชัย (ละแหวก นิรันดร)
3. นายเรือเอกวัน รุยาพร ร.น.
4. ขุนวิมลศิริกิจ (วิมล เก่งเรียน)
5. นายอุทัย ชิดทานนท์
6. นายโลวเตี้ยกยวน บุลลือ
7. นายจุลินทร์ ล้ำชา
8. พระทำบุญนิรมล (เพิ่ม คำภายน)
9. พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภานุพันธุ์ยุคล

ธนาคารนี้เป็นธนาคารที่มีคณะกรรมการร่วมกับพ่อค้าชาวจีน นอกจากนี้ยังมีพระวรวงศ์
เธอพระองค์เจ้าภานุพันธุ์ยุคลร่วมด้วยอีกคนหนึ่ง

ธนาคารมณฑล ตั้งเมื่อ 17 มกราคม พ.ศ. 2485 ทุนจดทะเบียน 10,000,000
บาท เดิมชื่อ ธนาคารไทย ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารมณฑล กรรมการชุดแรกได้แก่

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายชื่อคณะกรรมการของธนาคารนครหลวง
แห่งประเทศไทยจำกัด เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2484.

1. นายวชิร ปานะนนท์
2. พระยาเฉลิมอากาศ (สุธี สุวรรณประทีป) ประธาน
3. นายมา บุณกุล
4. พระยาทรงสุรชัย (อ่อน บุนนาค)
5. นายแนบ พหลโยธิน
6. นายชล สัมมานนท์
7. นายพลตรีจรรยาตมกุล เสรีเรียงฤทธิ์
8. นายสง่า วรณดิษฐ์
9. นายประมวล บุรณะโยติ

พระยาเฉลิมอากาศ ประธานธนาคารได้กล่าวถึงการเกิดธนาคารไทยจำกัดแห่งนี้

ว่า¹

"เนื่องจากได้มีสงครามขึ้น ธนาคารใหญ่ ๆ ของต่างดาว 3 แห่งต้องปิดลง ทำให้การค้าขายของประเทศต้องเกิดปั่นป่วน จึงจำเป็นต้องตั้งธนาคารใหม่ขึ้นสละรวมแทนธนาคารต่างประเทศ เพื่อช่วยเหลือการค้าของประเทศต่อไป

ธนาคารต่างประเทศ 3 แห่งที่หยุดนี้ ทางกระทรวงพาณิชย์ได้เข้ายึดไว้ แต่ได้กำลังมอบคืนให้แก่เราแล้ว ในวันนี้ได้มอบญแจตู้เซฟเก็บเงินคืนให้แห่งหนึ่งแล้ว และได้ตรวจดูสมุดเงินครบถ้วนตามบัญชี การที่เราจะได้รับมอบธนาคารคืนมาทั้งหมดนี้ ก็เนื่องมาจากผลแห่งสนธิสัญญาเป็นพันธมิตรระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น กิจการที่ธนาคารนี้ละดำเนินการไปนั้น แต่เดิมเราไม่เคยมีสาขาในต่างประเทศเลย บัดนี้เราได้สิทธิที่จะไปตั้งสาขาในต่างประเทศได้ทุกแห่งตลอดในที่ตั้งญี่ปุ่นยึดได้ การตั้งธนาคารใหม่ขึ้นไม่เจตนาและจะไม่เป็นการกระทบกระเทือนแก่ธนาคารในประเทศ แต่ประการใด เพราะธนาคารใหม่นี้มุ่งหวังที่จะไปแข่งขันกันในประเทศเป็นส่วนใหญ่"

1

กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายงานการประชุมจัดตั้งธนาคารไทย จำกัด เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2485.

ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้เป็นฐานการเงินสนับสนุนบริษัทข้าวไทยจำกัด ล้งข้าว
ขายให้แก่ญี่ปุ่นดังที่กล่าวมาแล้ว

รายชื่อผู้ถือหุ้นในบริษัทธนาคารไทยจำกัด (ธนาคารมณฑล) ในรายงานการประชุมใหญ่
สามัญ ครั้งที่ 8 เมื่อ 31 กรกฎาคม 2488 รายชื่อผู้ถือหุ้นที่มาประชุม¹

1. กระทรวงการคลัง	50,650 หุ้น (พ.อ.ช่วง เข่งศักดิ์สงคราม รับสั่งท)
2. บริษัทข้าวไทยจำกัด	45,172 หุ้น (พระยาเฉลิมอากาศ รับสั่งท)
3. พล.อ.พระยาบดินเดชาอนุชิต	300 หุ้น (นายหีบ ณ นคร รับสั่งท)
4. นายสง่า วรณดิษฐ์	150 หุ้น
5. พระยา โทณวณิชมนตรี	100 หุ้น
6. นายประมวล บุรณโชติ	100 หุ้น
7. นายขวัญ จารุรัตน์	100 หุ้น
8. พล.ท.จรัญ รัตนกุลเสรีเริงฤทธิ์	60 หุ้น
9. พอ.ช่วง เข่งศักดิ์สงคราม	50 หุ้น
10. พระยาบุรณศิริพงศ์	50 หุ้น
11. พระยาเฉลิมอากาศ	50 หุ้น
12. นายสงวน รุทะเตมิ	50 หุ้น (พอ.ช่วง เข่งศักดิ์สงคราม รับสั่งท)
13. นายสง่า คศรีเทัญ	50 หุ้น
14. นายยอด กระณสูต	50 หุ้น
15. ม.ร.ว.ถ้วนเท่าณีกร ปราโมช	50 หุ้น
16. ม.ล.ตำริห์ อิศรางกูร	50 หุ้น
17. พระยาพิรุฬห์ทยาภาร	40 หุ้น
18. นายสงวน สีนะวัต	22 หุ้น
19. นายเพิ่ม กระตุกษ	10 หุ้น

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายงานการประชุมใหญ่สามัญ ครั้งที่ 8
ของธนาคารมณฑล เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2488.

20.	นายเปล่ง วิเชียรลักษณ์	10	หุ้น
21.	นายสำเริง พิเศษกิจวัฒน์	10	หุ้น
22.	นายเลียม ธรรมพิสิทธิ์	10	หุ้น
23.	นายศิริ บุคย์อังกูร	4	หุ้น
24.	นายอุรา บุญยพุกมะ	2	หุ้น
25.	นายกมล คู่ถนอมกล	1	หุ้น
26.	นายประมวล เปรมะวิภาต	1	หุ้น

รวม 97,152 หุ้น จากหุ้นทั้งหมด 100,000 หุ้น

เฉพาะกระทรวงการคลังและบริษัทข้าวไทย ถือหุ้น 65,822 หุ้นเท่ากับ 65.82%

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา¹ เป็นธนาคารที่นายปรีดี พนมยงค์จัดตั้งขึ้นเมื่อ 11
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2488 ด้วยทุน 1,000,000 บาท ธนาคารนี้ใช้เป็นแหล่งเงินทุนช่วยทาง
การเงินของกลุ่มนายปรีดี คณะกรรมการบริหารซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่ใกล้ชิดกับนายปรีดี
คณะกรรมการผู้ดูแลกิจการนี้คือ

1. หลวงประเจิดอักษรลักษณ์
2. นายลออเคย ชื่นสุวรรณ
3. นางลำวางพงศ์สันท์ เก่งระดมยิง
4. นายอุดม สันทรลัมปิติ
5. นายจรูญ กิจลาทร
6. นายสุภาพ เขมาวิรักษ์
7. นายป้ามาญ ลือประเสริฐ

1

กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายงานคณะกรรมการธนาคารกรุงศรีอยุธยา

11 กุมภาพันธ์ 2488.

ธนาคารได้เติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนในวันที่ 19 กันยายน 2489 ในที่สุดมาได้ทำการเงินทุนขึ้นเป็น 4,000,000 บาท ในการดำเนินงานบริหารธนาคารนี้ นายปรีดี พนมยงค์ไม่ได้เข้ามาบริหารโดยตรง แต่อำกับนายหลุย พนมยงค์น้องชายของตน เข้าควบคุมแทน แต่อย่างไรก็ตาม นายหลุย พนมยงค์ก็ไม่ได้เข้าเป็นกรรมการเองถึงแม้จะเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ของธนาคาร แต่จะมีบทบาทในการประชุมธนาคารแต่ละครั้ง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการคือ นายอำนาจ ลือประเสริฐ

รายชื่อผู้ถือหุ้นทั้งหมดจากรายงานการประชุมจัดตั้งธนาคารแห่งกรุงศรีอยุธยา ประชุม ณ ตึกยูนิแวน สังกัดกระทรวงนครศรีอยุธยา โดยรวบรวมจากผู้เข้าประชุมและผู้ที่ไม่มาประชุม¹

ชื่อ	จำนวนหุ้น
1. นายหลุย พนมยงค์	4,900 หุ้น
2. นางสาวแฉิม พนมยงค์	100
3. นางสาวแฉิม พนมยงค์ (แทนนายอำนาจ ลือประเสริฐ)	1,600
4. นางสาวแฉิม พนมยงค์ (แทนนายปิ่น การเคอร์)	40
5. นายลลิต ติวนวล	100
6. นาย ป.ประสิทธิ์บุรีรักษ์	100
7. นายสุภาพ เขมาภิรักษ์	100
8. นางสาวพงศ์จันทร์ เก่งระดมยิง	300
9. นายสิทธิ สิทธิประสาท	100
10. นายวิโรจน์ กมลพันธ์	100
11. นายหิมล ปะริก	10
12. นายจรูญ กิจลาทร	500
13. นายตี ยนต์ประพันธ์	100

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายงานการประชุมจัดตั้งธนาคารแห่งกรุงศรีอยุธยา 11 กุมภาพันธ์ 2488.

ชื่อ	จำนวนหุ้น
14. นายลออเดย์ ปิ่นสุวรรณ	100
15. นายเปล่ง ทับทิมเล็ก	100
16. นายสี เกตตะทูปต์	10
17. นายสำราญ การพจน์	5
18. นายฮัน ลมิตินันท์	5
19. นายสุน คำควร	100
20. นายอุดม สันทรลัมปัตติ	100
21. นายเจสสิยา ปทุมรงค์	100
22. นายอร่าม ช่างกุล	100
23. นายแต่ชูเกียรติ	400
24. นายแต่แข็งสือ	80
25. นายถวิล มีลัมกลีน	200
26. บริษัทลัษณะสัมฤทธิ์ จำกัด	200
27. นายชิต ทิทธิภักกร	80
28. พระพิจารณ์กลจักร	80
29. นายประสิทธิ์ ลูสิตานนท์	80
30. นางบรรจง บุญดีพลี	80
31. พต.ท.ลวัลดี กันเขต	80
32. นายเชื่อน พาณิชวิทย์	10
33. นายวิโรนการ ณ.ป้อมเพชร	10
34. นางลมูล สุกนตภัย	20
35. หลวงประเจิดอักษรลักษณ์	100
รวมทั้งสิ้น	10,000

ธนาคารไทยพาณิชย์ นอกจากคณะกรรมการจะตั้งธนาคารของตนขึ้นมาแล้ว ยังเข้าควบคุมธนาคารไทยพาณิชย์ด้วย ซึ่งผู้ถือหุ้นใหญ่เป็นพระคลังข้างที่และราชวงศ์นับแต่เดิมมาแล้ว เมื่อคณะกรรมการได้เข้าควบคุมสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ก็ได้เข้าควบคุมธนาคารนี้ไว้ด้วย¹ และกระทรวงการคลังซึ่งบุคคลของคณะกรรมการเป็นผู้ควบคุมอยู่ก็เข้าไปถือหุ้นในธนาคารนี้ ดังปรากฏให้เห็นในการประชุมวิสามัญของบรรดาผู้ถือหุ้น เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 16 พฤศจิกายน 2482 สมมติเปลี่ยนชื่อธนาคารสยามกัมมาจลมาเป็นธนาคารไทยพาณิชย์จำกัด ปรากฏรายชื่อผู้ถือหุ้นเข้าประชุมดังนี้

1. พระยาไชยศลัมภ์ดี ประธานกรรมการอำนวยการ	ถือหุ้น	6,286	หุ้น
ผู้แทนกระทรวงการคลัง			
2. พระยาไชยศลัมภ์ดี	ถือหุ้นส่วนตัว	29	หุ้น
3. พระยานวราชเสวี	ถือหุ้น	27	หุ้น
4. พระยาปรีดานฤเบศร์	ถือหุ้น	100	หุ้น
5. พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร	ถือหุ้น	22	หุ้น
6. พ.ต.ขุนนิรันดร์ชัย ผู้แทนกระทรวงการคลัง	ถือหุ้น	18,022	หุ้น
7. พ.ต.ขุนนิรันดร์ชัย	ถือหุ้นส่วนตัว	20	หุ้น
8. ร.อ.วัน รุยาภรณ์ รน. ผู้แทนสำนักพระราชวัง	ถือหุ้น	1,760	หุ้น
9. ร.อ.วัน รุยาภรณ์ รน.	ถือหุ้นส่วนตัว	10	หุ้น
10. พระยาประดิพัทธภูบาล	ถือหุ้น	601	หุ้น
11. นายศับบุญ เค เลอคานต์	ถือหุ้น	120	หุ้น
รวม		26,997	หุ้น

¹ สืบจากรายชื่อคณะกรรมการจาก ลูพลจน์ ตำนตระกูล, ชีวิตและงานของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ (พระนคร : สำนักพิมพ์สันติธรรม 2514), หน้า 23-25.

² กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายงานการประชุมวิสามัญของธนาคารไทยพาณิชย์ เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2482.

บุคคลผู้เข้าร่วมก่อการคณะราษฎรที่สำคัญคือ พ.ต.ขุนนิรันดรชัย ร.อ.วัน รุยาภรณ์ รน. และต่อมาคณะราษฎรก็ได้เข้าเป็นกรรมการในธนาคารแห่งนี้แทนกรรมการชุดเดิม ได้แก่ พ.ต. ขุนนิรันดรชัย (2481) นายวิลาศ โอสถานนท์ (2482) พ.อ.ประยูร ภมรมนตรี (2484) นายเล็ง ศรีสุมวงศ์ (2484) หลวงอรรถถาวรประสิทธิ์ (ทองเย็น สัทละเมียร) (2484) ฯ

นอกจากก่อตั้งธนาคารที่เป็นกิจการส่วนบุคคลและลักษณะรัฐวิสาหกิจของรัฐแล้ว คณะราษฎรได้สร้างระบบการควบคุมเครดิตการเงินที่สำคัญ คือการจัดตั้งธนาคารชาติ ใน พ.ศ. 2482 ให้เป็นธนาคารกลางในการเข้าควบคุมเครดิตการเงินในธนาคารต่าง ๆ ความคิดในการจัดตั้งธนาคารชาตินั้น มีมาตั้งแต่เดิม พระยาอุรังคฆราวาส เป็นผู้ซึ่งมีความคิดเห็นที่จะตั้งธนาคารแห่งชาติขึ้นใน พ.ศ. 2446 เมื่อครั้งยังดำรงตำแหน่งเป็นเอกอัครราชทูตสยาม ประจำกรุงปารีส¹ และเมื่อคณะราษฎรได้อำนาจความคิดในการจัดตั้งธนาคารแห่งชาตินี้ ก็ได้รับการพิจารณาตลอดมา² ต่อมาเมื่อพลตรีหลวงพิบูลสงครามได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อ พ.ศ. 2481 และตั้งนายปรีดี พนมยงค์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายปรีดี พนมยงค์ได้ริ่อกันเรื่องธนาคารชาติมาดำเนินการและได้โอน มล.วิวัฒน์ไชย ไชยันต์ อธิบดีกรม คูลกการในขณะนั้นมาดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาฝ่ายไทยของกระทรวงการคลัง ซึ่งแต่ก่อนมาเป็นผู้ที่ปรึกษาชาวต่างประเทศ และได้มอบหมายให้ มล.วิวัฒน์ไชย ไชยันต์ ดำเนินการจัดตั้งธนาคารชาติขึ้น³ โดยในระยะแรกจัดตั้งเป็นสำนักงานธนาคารชาติ ต่อมาได้ค่อย ๆ พัฒนาไปเป็นธนาคารชาติ

ศูนย์วิทยพัชกร อุบลราชธานีมหาวิทยาลัย

¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย, ประวัติและการก่อตั้งธนาคารแห่งประเทศไทย (พระนคร : ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2525), หน้า 44 (ที่ระลึกในการเปิดอาคารสำนักงานใหญ่ ธนาคารแห่งประเทศไทย 12 กรกฎาคม 2525).

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 41-58.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 58-59.

นายปรีดี พนมยงค์ ได้แถลงถึงสาเหตุก่อตั้งต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อ 29 กันยายน พ.ศ. 2482¹

"ในการที่จะดำริให้มีธนาคารชาติไทยนั้น เป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งที่ในทุกประเทศให้เครดิตของประเทศนั้น ได้หมุนเวียนขึ้น ก็จำเป็นจะต้องมีธนาคารชนิดที่เป็นองค์การหนึ่งที่ย่วยให้เครดิตของประเทศหมุนเวียน แต่ว่าในการที่เราจะจัดตั้งธนาคารชาติไทยนั้น เป็นกิจการอันใหญ่โตและจะต้องกระทำไปด้วยความระมัดระวังและดำเนินการไปทีละขั้น เหตุฉะนั้นทางรัฐบาลจึงได้มีความประสงค์ในขั้นแรกมีบางที่จะจัดตั้งองค์การขึ้นให้เป็นทบวงการเมืองขึ้นอยู่ในกระทรวงการคลัง เท่านั้น กิจการยังหาไปเป็นธนาคารชาติซึ่งเป็นรูปบริษัทเหมือนดังกับในต่างประเทศ ในขั้นแรกก็จะให้มีสำนักงานธนาคารชาติไทยนี้ก็มีความประสงค์ที่จะให้สำนักงานธนาคารชาติไทยนี้ได้กระทำหน้าที่เกี่ยวกับธนาคารไปชั่วคราวก่อน และไม่ไปว่าจะให้กระทำกิจการหน้าที่ของธนาคารทั้งหมดนั้นก็หาไม่ได้ จะต้องค่อยกระทำไปตามที่รัฐมนตรีกระทรวงการคลังจะได้กำหนด และในระยะนี้เองจะได้เป็นระยะที่เตรียมการขึ้นไปสู่ธนาคารชาติไทยสมบูรณ์ในภายหน้า..."

สำนักงานธนาคารไทยได้มีส่วนในการจัดให้ธนาคารไทย 3 ธนาคาร* ร่วมกัน ให้ธนาคารโยโกฮาม่าเลปซิกูเงินจำนวน 10 ล้านบาท เพื่อช่วยส่งเสริมการค้ากับญี่ปุ่น ให้หดขัด² และหลังจากได้เกิดสงครามมหาเอเซียบูรพาในปลายปี 2484 รัฐบาลญี่ปุ่น ซึ่งมีกองทัพอยู่ในประเทศไทยได้เสนอให้ประเทศไทยจัดตั้งธนาคารกลางขึ้นเพื่อเป็นเจ้าหน้าที่เงินตรา โดยให้มีที่ปรึกษาและหัวหน้าหน่วยต่าง ๆ เป็นญี่ปุ่นเช่นเดียวกับที่รัฐบาลญี่ปุ่นได้บังคับให้ประเทศที่ถูกยึดครองอื่น ๆ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ซึ่งทรงเป็นผู้อำนวยการสำนักงานธนาคารชาติขณะนั้น ทรงคัดค้านว่าไม่มีความจำเป็นต้องกระทำเช่นนั้น เพราะเรามีสำนักงาน

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 64-65 คำแถลงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรในการประชุม ครั้งที่ 18/2482 สัปดาห์ที่ 2 ชุดที่ 3 ในวันศุกร์ที่ 29 กันยายน 2482.

² ธนาคารแห่งประเทศไทย, ประวัติธนาคารแห่งประเทศไทย, (พระนคร : ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2513), หน้า 2 (อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พลเอกเอกาบริรักษ์บุษยทศิก ๗ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส 18 พฤศจิกายน 2523).

* หมายถึง ธนาคารเอเซียฯ ธนาคารนครหลวงแห่งประเทศไทย, ธนาคารมณฑล.

ธนาคารชาติไทยซึ่งสามารถดำเนินงานโดยคนไทยได้อยู่แล้ว เมื่อการดัดปรากฏเป็นเช่นนี้ จึงจำเป็นต้องเร่งรัดเปลี่ยนสำนักงานธนาคารชาติไทย ซึ่งขณะนั้นยังมิได้ปฏิบัติงานธนาคารโดยสมบูรณ์ให้เป็นธนาคารกลางโดยแท้จริง ด้วยความจำเป็นดังกล่าว ธนาคารแห่งประเทศไทย จึงตั้งขึ้น พ.ศ. 2485¹ เพื่อรักษาความเป็นอิสระในด้านการเงินของไทยไว้

คณะราษฎรได้เป็นนโยบายและดำเนินการพัฒนา เศรษฐกิจไทยในหลายด้าน เพื่อให้หลุดพ้นจากการครอบงำทางเศรษฐกิจของต่างชาติ ในขณะที่เดียวกันก็สร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้แก่ตนเอง คณะราษฎรก็ได้วางนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญ คือการกำกัดอิทธิพลทางเศรษฐกิจของชาวจีน แต่คณะราษฎรก็ไม่สามารถปฏิบัติตามนโยบายที่ได้ตั้งไว้ได้ ในทางตรงกันข้ามกับเข้าร่วมธุรกิจกับพ่อค้าจีนบางกลุ่ม ได้แก่ แก้วฮ้าง บูลลู่ย บูลกุลฯ บทบาททางเศรษฐกิจของพ่อค้าชาวจีนจึงมิได้ถูกกำกัดไป กลับเข้าร่วมมือกับรัฐในการสร้างผลประโยชน์ให้ตนเองอีกด้วย

ความร่วมมือของคณะราษฎรกับพ่อค้าจีนในวิสาหกิจของรัฐ*

ชื่อบริษัท	ปีก่อตั้ง	ทุน	สมาชิกคณะราษฎร	พ่อค้าชาวจีน
1. บริษัทข้าวไทยจำกัด	2481	500,000	พระยาเฉลิมอากาศลุ่มีฯ	มา บูลกุล
	2482	1,500,000	ทวี บุญยเกษตร, หลวงเสรีเรงฤทธิ์	
	2489	6,000,000	วณิช ปานะนนท์, ตาเริก ชัยนาม	
2. บริษัทค้าพืชผลไทย จำกัด	2482	50,000	หลวงเสรีเรงฤทธิ์	จุลินทร์ ล้ำชา
3. ธนาคารเอเชียจำกัด	2482	1,000,000	เล้ง ศรีสุมวงศ์, วิจิตร จูสีตานนท์	โลเตียกฮ้วน บูลลู่ย
			หลวงประเจิดอักษรลักษณ์,	จุลินทร์ ล้ำชา
			เตือน บุญนาค, ทวี ตะเวทีกุล	ต้นเคี้ยกุ้น
			หลุย พนมยงค์	ต้นฮิวเม็ง
				ยุจิน จูตระกูล

¹ เรื่องเดียวกัน

* รวบรวมจากแห่งประเทศไทย กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์.

ชื่อบริษัท	ปีก่อตั้ง	ทุน	สมาชิกคณะราษฎร	พ่อค้าชาวสิน
4. บริษัทประมงไทยจำกัด	2483	1,000,000	ทวี บุญยเกษตร	กำธร เชื้ออยู่เกียรติ
5. บริษัทเดินเรือทะเล จำกัด	2483	1,000,000	หลวงสินธุสงครามชัย หลวงเสรีเรืองฤทธิ์ หลวงพรหมโยธี นายดิเรก ชัยนาม	มา บุลกุล
6. บริษัทไทยเคอรัลจิก ประกันภัยจำกัด	2483	1,000,000	วชิร ปานะนนท์ หลวงเสรีเรืองฤทธิ์	มา บุลกุล
7. บริษัทค้าพืชผลอิสาน จำกัด	2484	100,000	หลวงเสรีเรืองฤทธิ์	จุลินทร์ ส้าซ่า
8. บริษัทค้าพืชผลเหนือ จำกัด	2484	100,000	หลวงเสรีเรืองฤทธิ์	จุลินทร์ ส้าซ่า
9. ธนาคารมณฑลจำกัด	2484	10,000,000	วชิร ปานะนนท์ หลวงเสรีเรืองฤทธิ์	มา บุลกุล ยอด กระณลุต
10. บริษัทพืชกสิกรรมจำกัด	2486	1,000,000	ชจร ปานะนนท์	ต้นชีวเม้ง โลเตียกชวน กำธร วิสุทธิผล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความร่วมมือของกลุ่มคณะราษฎรกับพ่อค้าชาวจีนในบริษัทส่วนตัว*

ชื่อบริษัท	ปีก่อตั้ง	ทุน	สมาชิกคณะราษฎร	พ่อค้า
1. บริษัทไทยนิคมพาณิชย์จำกัด	2482	1,000,000	หลวงเขว่งศักดิ์สงคราม วิลาคู่ โอล์สถานนท์ พ.ท.ประยูร ภมรมนตรี พ.อ.หลวงเสรีเริงฤทธิ์ ดร.ตี๋ ลภานุกรม ขุนนิรันดร์ชัย	จุลินทร์ ล้ำชา
2. บริษัทไทยพาณิชย์ประกันภัยจำกัด	2483 2484	1,000,000 1,600,000	พ.อ.หลวงเสรีเริงฤทธิ์ พระยามานวราชเสรี หลวงเขว่งศักดิ์สงคราม นายสงวน บุญยรักษ์ นายพิชิตนรนาคร หลวงโทยฉนิกรพันธ์	โลเต็กช้วน บุลลือย ม.ร.ว.บุญรับ อินทรทูต เม็ง ต้นสัจจา สัทก์ มหาคุณ ต้นเคี้ยกบูน ต้นจินגעง ประสิทธิ์ ทวีสิน เขว่ง เคียงศิริ
3. บริษัทไทยนิคมพาณิชย์ประกันภัย จำกัด	2483	1,000,000	พันตรีหลวงเขว่งศักดิ์สงคราม พันเอกหลวงเสรีเริงฤทธิ์ วิลาคู่ โอล์สถานนท์ ตี๋ ลภานุกรม เรือเอกวันรยาภร รน.๗	จุลินทร์ ล้ำชา

* รวบรวมจากแฟ้มบริษัท กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์.

ชื่อบริษัท	ปีก่อตั้ง	ทุน	ลํามาชิกคณะราษฎร	พ่อค้า
4. บริษัทเกลือไทยจำกัด	2483	1,000,000	หลวงอรรถดลสารประสิทธิ์ (ทองเย็น หลีละเมียร) พันตรีหลวงเอื้องศักดิ์ สงคราม นายวิลาศ โอสถานนท์ หลวงโทดวณิกมนตรี นายเล้ง ศรีสมวงศ์ พระยาพิไชยธนากร	สุรินทร์ ล้าชา ม.ร.ว.บุญรับ อินทรทูต
5. บริษัทประกันภัย จำกัด	2484	1,000,000	นายหลุย พนมยงค์ นายเดือน บุนนาค หลวงประเจิดอักษรลักษณ์ นายเล้ง ศรีสมวงศ์ พระสุธรรมวิจิตรชัย (ยม วณิกเกียรติ) พระยาพิไชยธนากร	โลเต็กช้วน บุลลชัย ต้นจินแกง เอื้อง เคียงศิริ ต้นเคี้ยกบัน
6. ธนาคารนครหลวง แห่งประเทศไทยจำกัด	2484	1,000,000	หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ขุนนิรันดร์ชัย นายเรือเอกวันรญาพร ขุนวิมลศรีกิจ พระทำนุนิริผล	โลเต็กช้วน บุลลชัย สุรินทร์ ล้าชา
7. บริษัทไทยเคอรัลกิจ ประกันภัยจำกัด	2485	1,000,000	หลุย พนมยงค์ วิจิตร สุจิตานนท์	นายมา บุลลกุล
8. บริษัทล่ากการคำ จำกัด	2488	400,000	พลโทจรรยา รัตนกุล เล้ง เรืองฤทธิ์	สุรินทร์ ล้าชา

ชื่อบริษัท	ปีก่อตั้ง	ทุน	ลัทธิปกครองระบอบ	พ่อค้า
9. ธนาคารศรีอยุธยาจำกัด	2488	1,000,000	หลวงประเจิดอักษรลักษณ์ นายลออเตโช ปิ่นสุวรรณ นายจรูญ กิจจาทร นายสุภาพ เขมาภิรักษ์	ชำนาญ สือประเสริฐ
10. บริษัทหลักทรัพย์ประกันภัย จำกัด	2489	2,000,000	หลวงประเจิดอักษรลักษณ์ พระยาพลพยุหเสนา หลวงสวัสดิ์สารี	เจ้าแม่เสียบ เตียวฮั้ว แซ่จู้ ตงเอง แซ่ลิ้ม ฮงฮี แซ่โค้ว
11. คลังสินค้าแม่น้ำจำกัด	2491	1,000,000	พิมพ์เอกยวงเขววงศักดิ์- สงคราม พลโทมังกร พรหมโยธี	สุรินทร์ ล้าชา

2. การฟื้นตัวของกลุ่มนายทุนธนาคารพาณิชย์

ในระยะเมื่อสงครามโลกใกล้จะสิ้นสุด ได้เกิดการรวมตัวของพ่อค้าชาวจีนและไทย จัดตั้งธนาคารขึ้นมาถึง 4 ธนาคารในระยะนี้ ได้แก่ธนาคารกรุงเทพ พาณิชยการจำกัด ธนาคารกรุงเทพจำกัด ธนาคารกรุงศรีอยุธยาจำกัด และธนาคารกสิกรไทยจำกัด การเกิดของธนาคารถึง 4 ธนาคารในระยะนี้ เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจในระยะนี้เกิดการขยายตัวทางการค้ากับต่างประเทศมากขึ้น ไทยกลายเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของตลาดโลก มีการลักลอบส่งข้าวออกนอกประเทศเป็นจำนวนมาก ภายในประเทศเองเกิดความขาดแคลนสินค้าหลายอย่าง มีการกักตุนสินค้าที่จำเป็นทั้งอุปโภคและบริโภค จนรัฐบาลต้องประกาศควบคุม

เครื่องอุปโภคและบริโภคในภาวะคับขันออกมาถึง 3 ฉบับ หลังจากสิ้นลู่ดลิ่งครามโลกแล้ว¹
สำหรับธนาคารที่ตั้งในระยะนี้จะขอล่าวเพียง 3 ธนาคาร ยกเว้นธนาคารกรุงศรีอยุธยาจำกัด
ที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น

รายชื่อธนาคาร	ปีก่อตั้ง	ทุน	ผู้ก่อตั้ง	คณะกรรมการชุดแรก
1. ธนาคารกรุงเทพ พาณิชย์การจำกัด ²	17 พ.ย. 2487	3,000,000	บุญช่วย วณิชกุล	ม.ร.ว.บุญรับ อินทรทูต
			ม.ร.ว.บุญรับ	สี เกษมสุวรรณ
			อินทรทูต	ต้นชีวเม้ง
			สี เกษมสุวรรณ	บุญช่วย วณิชกุล
			เขื่อง เคียงศิริ	เล็ก เคียงศิริ
			ลัทพ์ มหาคุณ	ลัทพ์ มหาคุณ
			ต้นชีวเม้ง	เขื่อง เคียงศิริ
			เล็ก เคียงศิริ	สงวน บุณยรักษ์
				โลว เตียก่วน บูลุ่ย
				เจ้าพระยารามราชน
2. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ³	10 ธ.ค. 2487	4,000,000	หลวงรอบรัฐกิจ-	เจ้าพระยารามราชน
			สีลานุช	พระยานลราชลัฐวิชนี
			อภิรมย์-	เจสสิว ปุทรล
			ดิถนะสงขลา	หลวงรอบรัฐกิจ สีลานุช
			เจสสิว ปุทรล	ล่วลิตี โสตติหัต
			จิตตะเสน บัญจ	จิตตะเสน บัญจ
			หลวงบรรณกร-	หลวงบรรณกรโกวิท
			โกวิท สักกะพาก	ชิน โสภณพณิช
			ล่วลิตี โสตติหัต	จื่ออัน แต้เสย
			ทิม ลุพรรณลาร	ฮุยแก้ง แต้ฮึง

¹ ประกาศคณะกรรมการควบคุมเครื่องอุปโภคบริโภคและของอื่น ๆ ในภาวะคับขัน ฉบับที่ 30, 33, 39 วันที่ 16 สิงหาคม, 10-16 กันยายน 2488.

² กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายงานการประชุมก่อตั้งธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ.

³ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายงานการประชุมก่อตั้งธนาคารกรุงเทพจำกัด.

รายชื่อนาคาร	ปีก่อตั้ง	ทุน	ผู้ก่อตั้ง	กรรมการชุดแรก
3. ธนาคารกสิกรไทย จำกัด ¹	8 ค.ย. 2488	5,000,000	ทองเปลว ชลภูมิ	สงวน รุทะเตมีย์
			สงวน รุทะเตมีย์	ล่วลัดดี โสติดิวัต
			ไยติ ล้ำชา	ทองเปลว ชลภูมิ
			คุณหลิน แซ่หุ้ง	ยุสิน รุตระกูล
			ยุสิน รุตระกูล	คุณหลิน แซ่หุ้ง
			สุรน สิงชื่นแยม	ไยติ ล้ำชา
			กำร วิสุทธิผล	สุรน สิงชื่นแยม
				กำร วิสุทธิผล
				เสียบ รักตะกนิษฐ
				อ้อนผ่า แซ่เล่า
	โททพ่า แซ่หุ้ง			

การเกิดของธนาคารในระยะนี้ 4 ธนาคาร รวมกับธนาคารที่มีอยู่เดิม 6 ธนาคาร เป็น 10 ธนาคารด้วยกันที่ดำเนินธุรกิจทางการเงิน ในจำนวนนี้มีธนาคารของชาวจีนที่ดำเนินมานาน ซึ่งยังคงดำเนินอยู่ คือหวังหลีและตันเปงฮุ้น ส่วนธนาคารที่ตั้งขึ้นใหม่ 3 ธนาคารที่ยกมากล่าว ในข้างบนนี้ เป็นการร่วมทุนของกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ เป็นการรวมทุนของกลุ่มอินทรทูต ปราโมทย์ ซึ่งมีเชื้อสายเจ้ากับพ่อค้าชาวจีน ที่สำคัญคือมหาคุณ หวังหลี

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายงานการประมุขก่อตั้งธนาคารกสิกรไทย.

บุลล้อย เคียงศิริ ส่วนธนาคารกรุงเทพจำกัด ในระยะเริ่มแรกเป็นการลงทุนของกลุ่มขุนนาง ร่วมกับพ่อค้าจีน และธนาคารกสิกรไทย เป็นการรวมทุนของกลุ่มล่าช้า เครือญาติและผู้มี ตำนานธุรกิจร่วมกัน ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

การเกิดธนาคารในระยะนี้ขึ้นมามากเนื่องจากความต้องการระดมทุนของพ่อค้าที่ ต้องการส่งข้าวออก และส่งสินค้าเข้ามาขายในประเทศ บริษัทค้าข้าวที่สำคัญในระยะนี้ ได้แก่ บริษัทขุนเองหลี ซึ่งเป็นบริษัทค้าที่ใหญ่ที่สุดในระยะหลังสงครามโลก บริษัทหรั่งหลี บริษัทกวางองหลี (กมลกิจ) บริษัทข้าวไทยทวีผล บริษัทสินเล่ง บริษัทลิ้มเองจั้น บริษัท เคียนหงวน บริษัทไต้แช บริษัทอันฟองเหลาไมอง บริษัทเหล่านี้อ้วนมีธนาคารอยู่เบื้องหลัง ในการสนับสนุนทางการเงินทั้งสิ้น¹

ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ มีบริษัทค้าข้าวอยู่ในมือ ได้แก่ หรั่งหลี เคียนหงวน ลิ้มเองจั้น ซึ่งเป็นกลุ่มพ่อค้าข้าวเก่าแก่ ในขณะที่เดียวกันก็มีนายสังข์ มหาคุณ ผู้ดำเนินธุรกิจ การส่งสินค้าเข้ามาขายที่สำคัญทางด้านธนาคารกรุงเทพ มีกลุ่มค้าข้าวที่สำคัญคือ ข้าวไทยทวีผล ซึ่งมีนายเฉลียว ปทุมรส และนายชิน โสภณพนิชเป็นกรรมการอยู่ นอกจากนี้ยังมีบริษัทค้าข้าว ขุนเองหลี ซึ่งเป็นบริษัทค้าข้าวที่ใหญ่ที่สุดในระยะนั้น มีนายเผิงจื่อ เป็นกรรมการอยู่ ซึ่งนาย เผิงจื่อ ผู้นี้ก็ได้ดำรงตำแหน่งกรรมการธนาคารกรุงเทพด้วยในระยะแรก ทางด้านธนาคาร กสิกรไทย มีบริษัทค้าข้าวที่สำคัญคือ บริษัทล็อกเลย์ไรซ์ (กรุงเทพฯ) บริษัทนี้มีบทบาทในการ ส่งข้าวให้กับฝ่ายสัมพันธมิตรหลังสงครามโลกสิ้นสุดลงแล้ว และยังมีบริษัทฮิบอินชอย และบริษัท วิสุทธรผล ซึ่งเป็นตัวแทนส่งสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่าย

แม้ว่าในระยะนี้ผู้ที่ลงทุนในธนาคารพาณิชย์จะมีอยู่หลายกลุ่มก็ตาม แต่จะขอกล่าวถึง กลุ่มที่มีบทบาทในเศรษฐกิจไทยในระยะต่อมาเพียง 3 กลุ่มคือ หรั่งหลี ล่าช้าและโสภณพนิช เท่านั้น กลุ่มหรั่งหลีและล่าช้า เป็นกลุ่มที่ดำเนินธุรกิจมาเก่าแก่ และทั้ง 2 กลุ่มนี้มีความสัมพันธ์ เป็นเครือญาติกัน แต่พัฒนาการและพฤติกรรมในการดำเนินธุรกิจของทั้ง 2 กลุ่มนี้แตกต่างกัน

¹ สัมภาษณ์ อิม ตูลานันท์และรวบรวมจากหนังสือพิมพ์ กรมทะเบียนการค้า กระทรวง พาณิชย์.

หวังหลี่ล่ามารักษาธุรกิจของตนมาโดยตลอด ซึ่งต่างกับกลุ่มล่าชาต้องล้มลุกคลุกคลานในบางช่วง และมีลักษณะการค้าเงินธุรกิจที่เข้าพึ่งพิงกับกลุ่มผู้กุมอำนาจรัฐบาลมากกว่า ส่วนกลุ่มโลกทัศน์ เป็นนายทุนธนาคารกลุ่มใหม่ในระยะนี้ เป็นระยะที่เริ่มก่อทุน และในส่วที่จะกล่าวต่อไปนี้จะชี้ให้เห็นถึงทิศทางและพฤติกรรมในการดำเนินธุรกิจของแต่ละกลุ่ม

2.1 ธุรกิจของตระกูลหวังหลี่

ภูมิลำเนาของตระกูลหวังหลี่ ตระกูลหวังหลี่ เป็นตระกูลเก่าแก่ตระกูลหนึ่งของชาวจีนในประเทศไทย เป็นตระกูลที่มีบทบาททั้งทางเศรษฐกิจ และทางสังคมของชาวจีน เป็นผู้ก่อตั้งโรงสีไฟรุ่นแรก ๆ ของไทยด้วย ประวัติความเป็นมาของตระกูลนี้มีดังนี้คือ เมื่อ พ.ศ. 2414 นายตันฮืออ้วง ผู้เป็นต้นตระกูลหวังหลี่ได้เดินเรือใบ เรือสำเภาจากฮัวเถาชนลินค้ำ จากเมืองจีนมาเข้าแพอยู่บริเวณอ่าวลันลิ่ง (หมายถึงท่าเรือกลไฟ ปัจจุบันคือ บริเวณคลองง่านใกล้วัดทองธรรมยาติ) เพื่อขายสินค้า ได้แก่ผ้าแพร ไหม เป็นต้น¹

ต่อมาในราวทศวรรษ 2420 นายตันฮืออ้วง ได้ทำการก่อตั้งบริษัทหวังหลี่ขึ้น บริษัทนี้ได้ทำการประกอบธุรกิจหลายอย่างด้วยกัน ได้แก่ทำโรงสีไฟ นำไหมจากเมืองจีนเข้ามาขาย และนำสินค้าชนิดต่าง ๆ จากยุโรปเข้ามาขายในประเทศ บริษัทนี้มีโรงสีในกรุงเทพฯ อยู่ 2 แห่ง ด้วยกันคือ ลงเองหลี่ และเคียงหลี่สั้น ซึ่งโรงสีทั้ง 2 แห่งนี้นับได้ว่าเป็นโรงสีที่ทันสมัยในยุคนั้น บริษัทยังได้นำสินค้าเข้าขายใต้ชื่อว่า เซ่งล้ง ซึ่งตั้งอยู่ที่ลำเล็น นายตันฮืออ้วง ได้ประกอบกิจการค้าขายทั้งในประเทศจีน ฮองกง ฮัวเถาและสิงคโปร์³

1

มูลนิธิ กิตติ์และมานพ พงศ์ทัต, "รายงานผลวิจัยเงินทุนเพื่อเพิ่มทุนและพัฒนาประสิทธิภาพทางวิชาการ," บ้านในกรุงเทพฯ (พระนคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 90-91. (พิมพ์เนื่องในโอกาสสี่หมื่นปีกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี)

2

Arnold Wright and Oliver, Ibid., p. 169.

3

หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนางทองอยู่ ล่าชา ณ เมรุวัดราตุทอง 5 กุมภาพันธ์ 2510. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

นายตันฮืออ้วง ได้เข้าเป็นศิษย์ในวังคับฝรั่ง เค็ลและเป็นผู้ขายของชุมชนชาวจีนคนหนึ่ง ที่ได้รับความนิยมสูงที่สุดในกรุงเทพฯ ลุ่มนั้น¹ และเนื่องจากตระกูลหวังหลี่เป็นผู้ขายชาวจีน และเป็นผู้ประกอบการธุรกิจโรงสีที่สำคัญในประเทศเวลานั้น ใน พ.ศ. 2442 จึงได้รวมตัวกับเจ้าของโรงสีคนอื่น ๆ ในกรุงเทพฯ ทั้งหมด 41 โรง ก่อตั้งสมาคมโรงสีไฟกรุงเทพฯ ขึ้น สมาคมนี้นี้เป็นการรวมตัวของเจ้าของโรงสีชาวจีนที่จะกำหนดราคาซื้อขายข้าวเปลือกและตั้งสำหรับดวงข้าวเปลือกขนาดเดียวกัน² ต่อมาเมื่อนายตันฮืออ้วงมีอายุมากขึ้น จึงได้มอบธุรกิจของเขาทั้งหมดให้แก่ลูกชาย คือ นายตัน ลิบบิวดยุแล และตนเองได้เดินทางกลับไปอยู่กับครอบครัวในถิ่นกำเนิด ณ เมืองฮัวเถา³

เมื่อนายตันลิบบิวดยุแลรับหน้าที่ดูแลธุรกิจต่อจากบิดา ได้สร้างบทบาทของตนทั้งต่อชุมชนจีนและทางเศรษฐกิจไม่ต่างจากบิดา โดยเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2454 ได้ร่วมกับพ่อค้าชาวจีนคนอื่น ๆ จัดตั้งสโมสรพาณิชย์จีนสยามขึ้น⁴ สโมสรนี้จัดตั้งเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ทางการค้าของพ่อค้าชาวจีน นายตันลิบบิวดยุแลมีส่วนสำคัญในการจัดตั้งสโมสรนี้⁵ และเพื่อช่วยเหลือชาวจีนผู้ยากไร้ได้ร่วมจัดตั้งคณะเก็บค่าภาษีโรงพาณิชย์ เรียกว่า ไต้ฮงกง ขึ้นใน พ.ศ. 2455 และยังสามารถขอรับพระราชทานเงินอุดหนุนสำหรับกิจการนี้ปีละ 2,000 บาท⁶ และเมื่อ

¹Arnold Wright and Oliver, Ibid.

²หจข., ร.ค 17/9 เรื่องพวกโรงสีขอให้ช่วยเรื่องผู้ร้ายลักเข้าและรายชื่อบัญชี ม.ฮาร์ตอนว่าด้วยโรงสีเข้า (10 มิถุนายน- 8 มกราคม 117).

³Arnold Wright and Oliver, Ibid.

⁴หจข., ร. 6 น 25/3 เรื่องยื่นขออนุญาตตั้งสโมสร (22 สิงหาคม 2453).

⁵"Thai-Chinese Chamber of Commerce from Setbacks to Steady Growth," Thai-Chinese Chamber of Commerce Hand Book 1980. (Bangkok: Thai-Chinese Chamber of Commerce, 1980), p. 53.

⁶หจข., ร. 6 น 25/30 พระราชทานเงินค่าเก็บค่าภาษีโรงพาณิชย์ไปฝั่งปีละ 2000 บาท (5-7 สิงหาคม 2455).

มีการเคลื่อนไหวสนับสนุนก๊กมินตั๋ง ขึ้นในประเทศไทย นายตันลิบบิว ในเวลานั้นได้เป็นหัวหน้าลัทธิลัทธิชาตินิยมหรือในเวลานั้นเรียกว่า "เซียงหอย" ได้เรียกระดมเงินจากชาวจีนในประเทศไทยเพื่อส่งไปช่วยพวกก๊กมินตั๋งที่ได้กระทำการปฏิวัติในประเทศจีนได้สำเร็จ ในการเรียกระดมเงินได้ตั้งหัวหน้าเรียกระดมเงิน ได้แก่เฉินจง (ยี่ห้อแต้เคียมฮิว) นายเซียวฮุดเล่ง ชิมบ้วนเล่ง บ้วนเซ่งเซียง ง้วนฮวดเล็ง และฮวงหลี่ (หว่งหลี่) รวม 6 คน ใช้ชื่อว่า "ตงหัวกิวฮิว" แปลเป็นไทยว่า ลัทธิลัทธิช่วยประเทศจีน¹

นายตันลิบบิว ได้แสดงบทบาทในการเป็นผู้ร่วมสนับสนุนในไทยที่ตีเสมอมา ครั้งเมื่อเกิดพายุพิบัติครั้งใหญ่ในประเทศจีนในปี 2465 นายตันลิบบิวได้ร่วมมือกับพี่น้องชาวจีนในประเทศไทยจัดตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติครั้งนั้น นอกจากนี้นายตันลิบบิวยังได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเล่าเรื่องราวสถานการณ์ต่าง ๆ ในประเทศจีนให้ฟัง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานเงินสมทบทุนในครั้งนั้นด้วย 5,000 บาท และเมื่อข่าวได้แพร่ออกไป ทำให้มีผู้บริจาคเงินมากขึ้นจนเงินก้อนใหญ่ส่งไปช่วยผู้ประสบภัยน้ำท่วมในประเทศจีน²

ใน พ.ศ. 2467 นายตันลิบบิวได้ดำรงตำแหน่งนายกกลัทธิชาตินิยมคนที่ 9 แต่ดำรงตำแหน่งได้เพียง 2 ปีก็ถึงแก่ความตาย³ ผู้ที่รับหน้าที่ดูแลกิจการของตระกูลหว่งหลี่ในไทยต่อมาคือบุตรชายคนที่ 2 ของนายตันลิบบิว คือนายตันฮิวเม้ง ต้องเดินทางจากเมืองซินมารับหน้าที่ในเมืองไทย ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งสินค้าต้นทางของบริษัทในที่ตั้งต่าง ๆ กิจการของ "หว่งหลี่" ที่นายตันฮิวเม้งต้องดูแลในขณะนั้นมีโรงสี 4 โรง คือเคียนเองหลี่ เคียนหลี่ลั่น ลังเองหลี่ และง้วนเองหลี่ นอกจากธุรกิจข้าวที่เป็นธุรกิจหลักของ "หว่งหลี่" แล้ว ยังเป็นตัวแทนบริษัท China Siam Steamship เดินทางระหว่างกรุงเทพฯ อ่องกงและฮัวเถา⁴

¹ หลย., ร. 6 น 25/2 สนธิสัญญาการค้าและหยุดงาน คำกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาบวรราชนายก (5 มกราคม ร.ศ. 130).

² Thai-Chinese Chamber of Commerce, Ibid., p. 54.

³ Ibid.,

⁴ Importers and Exsporters Directory for Siam 1924 (Bangkok:

ซึ่งนับได้ว่าเป็นบริษัทเดิม เรือของยาวฉิมบริษัทเดียวกันนั่นเอง

นายตันซิวเม้ง ได้ล้มรสักนางสาวทองพูล ล้ำชา ธิดาของนายอึ้งบุกหลงและนางทองอยู่ ล้ำชาเมื่อ พ.ศ. 2468¹ ตระกูลล้ำชาับว่าเป็นตระกูลพ่อค้าใหญ่ตระกูลหนึ่งในยุคนั้นของไทย การล้มรสักระหว่าง 2 ตระกูลนี้นับเป็นการรวมกลุ่มการค้าทางเครือญาติที่สำคัญ เป็นการสร้างอาณาจักรการค้าให้กว้างขวางและเหนียวแน่นมากขึ้นของทั้ง 2 กลุ่ม

ภายใต้การดำเนินงานของนายตันซิวเม้ง กิจการของ "หวังหลี" ได้ขยายตัวออกไปใน พ.ศ. 2472 ปรากฏว่า "หวังหลี" มีโรงสีอยู่ในมือมากที่สุด คือมีถึง 8 โรงด้วยกัน ได้แก่ อะเฮงฮวด 1 อะฮงฮวด 1 เคียนหลีฉั้น 1 ล่งเฮงหลี 1 ง่วนองหลี 2 ง่วนเสียงหลี 1 อ่วงหลี 1 โรงสีทั้ง 8 โรงนี้มีปริมาณการสีข้าวได้ถึง 1,150 เกวียนต่อวัน² นายตันซิวเม้ง สามารถดำเนินการธุรกิจขายของตระกูลได้ประสบความสำเร็จ แม้ว่าในระยะนี้จะเป็นช่วงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่มีพ่อค้าข้าวรายใหญ่ ๆ ได้ล้มลงเป็นจำนวนมากจากวิกฤตการณ์ครั้งนี้นี้ก็ตาม³

ใน พ.ศ. 2475 นายตันซิวเม้งได้ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมพาณิชย์จีน⁴ เป็นระยะที่อยู่ภายใต้การปกครองของคณะราษฎร ซึ่งมีนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมต่อต้านธุรกิจข้าวจีน "หวังหลี" เป็นตระกูลพ่อค้าจีนที่มีอิทธิพลยาวนานและเป็นกลุ่มที่เข้าควบคุมธุรกิจข้าวที่เข้มแข็งที่สุดในระยะนั้น แนนอนยอมได้รับผลกระทบทางตรง แต่นายตันซิวเม้งได้พาธุรกิจ

¹ อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายตันซิวเม้งหวังหลี ประวัตินายตันซิวเม้ง เขียนโดย นายโล้วเตียกฮวน.

² หจย. ลบ. 2.41/2 บัญชีโรงสีเข้าในพระราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2472.

³ ศัรทอง, ชีวิตของประเทศ : เส้นเลือดใหญ่ของสยาม (พระนคร : ศรัทธา, 2512), หน้า 58-60. ศัรทองได้กล่าวถึงการล้มของพ่อค้าใหญ่ ได้แก่กิมเฮงหลี พระพิศาลคู่ผล พระยาโยฎีกราชเศรษฐี หลวงอาหารฯ พระกัญลย์พัฒน์นगर พวกนี้ล้วนเป็นพ่อค้าข้าวใหญ่แต่ไม่สามารถประคับประคองธุรกิจของตนไว้ได้จนต้องปิดโรงสีไปทั้งหมดเมื่อ พ.ศ. 2474 เนื่องจากการค้าทำนองฟากขายหรือเสียงโยคและการแข่งขันกันในกิจการโรงสีซึ่งมีมากเกินไป.

⁴ อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายตันซิวเม้ง, เรื่องเดียวกัน.

ของตระกูลต่อสู้กับข้อจำกัดต่าง ๆ ที่รัฐตั้งขึ้น ได้สร้างร้านแลกเปลี่ยนเงินตราให้เป็นธนาคาร
หวังผล และตั้งบริษัทประกันภัยขึ้นมาให้ถูกต้องตามกฎหมายของประเทศ ขยายกิจการเดินเรือ
ออกไปหลายแห่ง สร้างการค้าที่ครบวงจรและมั่นคงมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในระยะนี้ ซึ่งมีหลาย
กลุ่มต้องปิดกิจการของตนไป ทั้งร้านแลกเปลี่ยนและธุรกิจประกันภัย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วใน
เรื่องธุรกิจของชาวจีน ส่วนในบทบาทของผู้นำชาวจีนซึ่งต้องทำหน้าที่ที่หนักอึ้งผลประโยชน์ของชาวจีน
นายตันฮิวเม้งโดยหน้าที่แล้ว ต้องสัมพันธ์กับรัฐในฐานะนายกสมาคมการค้าและเป็นผู้นำชาวจีนทั่วไป
ยกย่อง แต่ก็ไม่ได้เข้าไปสัมพันธ์เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเหมือนกลุ่มอื่น การ
ร่วมมือกับคณะราษฎร เช่นในบริษัทที่ขอลิขกรรมเป็นไปด้วยความจำเป็นมากกว่า

นายตันฮิวเม้ง ได้จดทะเบียนตั้งธนาคารหวังผล¹ เมื่อ 1 กรกฎาคม พ.ศ.
2476 โดยเงินทุน 1,000,000 บาท ผู้ร่วมก่อตั้งล้วนแต่เป็นคนในตระกูลหวังผลทั้งสิ้น ที่อยู่ใน
กรุงเทพฯ ชิวเถาและฮ่องกง ดังมีรายนามผู้ก่อตั้งดังนี้คือ

รายชื่อ	ที่อยู่
1. นายตันฮิวเม้ง	ไทย
2. นายตันลิวเลียง	ไทย
3. นายตันลิวหัง	ฮ่องกง
4. นายตันฮิวฮ้อ	ฮ่องกง
5. นายตันลิวตั้น	ฮ่องกง
6. นายตันลิวทวย	ฮ่องกง
7. นายตันลิวจิ้น	ชิวเถา
8. นายตันลิวเอี่ยม	ชิวเถา

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, หนังสือบริคณห์สนธิของธนาคารหวังผล.

ธนาคารหวังหลีเป็นเพียงร้านเล็ก ๆ ที่แยกตัวออกมาจากห้างฮวงหลีสัน ซึ่งเป็น
ห้างดั้งเดิมของตระกูล มีผู้บริหารธนาคารเพียงคนเดียว คือนายตันซิวเม้ง และนายตันซิวตัน
น้องชายขึ้นเป็นกรรมการลี้ลับกันไป

ธนาคารนี้ได้จัดวัตถุประสงค์ไว้กับกระทรวงพาณิชย์ ดังนี้¹

1. เพื่อทำการเป็นธนาคารรับฝากเงิน
2. เพื่อออก ทำ ซื่อ ขยายตัวเงิน และพิมพ์ธนบัตรทุกชนิด และกระทำการต่าง ๆ
ที่เกี่ยวกับตัวเงินและพิมพ์ธนบัตร เช่น โอน และรับโอน เป็นต้น
3. เพื่อซื้อ ขายทองคำ เงินตราของประเทศต่าง ๆ
4. เพื่อให้กู้ยืมเงินโดยมีหรือไม่มีทรัพย์สินสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือบุคคลเป็นประกัน
5. เพื่อกระทำการกิจการต่าง ๆ ซึ่งตามธรรมดาจะกระทำได้โดยไม่มีกฎหมายห้าม

ธุรกิจธนาคารนี้สนับสนุนการค้าของบริษัทในตระกูลเท่านั้น ธนาคารนี้ถูกสั่งให้อยู่ใน
ประเภทธนาคารแลกเปลี่ยน ซึ่งโดยจุดมุ่งหมายที่แท้จริงแล้วไม่ต้องการระดมเงินฝากของสังคม
เข้ามาใช้ในธุรกิจของตน และไม่ปล่อยเงินกู้ให้กลุ่มอื่น ๆ ด้วย ธนาคารนี้ได้ลดทุนเหลือเพียง
250,000 บาท ใน พ.ศ. 2480 โดยลดราคาหุ้นจากเดิมหุ้นละ 100 บาท เหลือเพียงหุ้นละ
25 บาท

ในวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2476 นายตันซิวเม้งได้จดทะเบียนบริษัทหวังหลี
ประกันภัยขึ้น ด้วยทุน 1,000,000 บาท สักขณะการบริหารงานก็เช่นเดียวกับธนาคารหวังหลี
คือมีนายตันซิวเม้ง เป็นกรรมการลี้ลับกับนายตันซิวตันน้องชาย²

¹ เรื่องเดียวกัน. เงินทุนของธนาคาร 250,000 บาท ราคาหุ้นละ 25 บาท นี้
ไม่เปลี่ยนแปลงเลยจนถึงวันที่ 28 ธันวาคม 2515 ธนาคารนี้จึงเพิ่มทุนขึ้นเป็น 2,000,000 บาท

² กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, "บริษัทหวังหลีประกันภัย".

ผู้ถือหุ้นในบริษัทหลวงหลิประกันภัย ในการประชุมผู้ก่อตั้งบริษัท 30 มกราคม พ.ศ.

2476 ดังนี้¹

รายชื่อ	ที่อยู่	จำนวนหุ้น
1. ยี่ห้อมหรีงหลิป	ไทย	4,000
2. นายต้นลิวเม้ง	ไทย	1,600
3. นายต้นเขี้ยวเกี	ชิวเถา	1,200
4. นายต้นลิวตี๋	ฮ่องกง	600
5. นางทองพูน	ไทย	400
6. นายต้นลิวหึ่ง	ชิวเถา	400
7. นายต้นลิวคอง	ชิวเถา	400
8. นายต้นลิวเซ้ง	ชิวเถา	400
9. นายต้นเอียงฮุย	ชิวเถา	400
10. นายต้นเอียงเต็ง	ชิวเถา	200
11. นายต้นลิวกวย	ฮ่องกง	160
12. นายต้นลิวปุ่น	ชิวเถา	200
13. นายต้นลิวเลียง	ไทย	160
14. นายต้นลิวฮ้อ	ชิวเถา	80
รวมทั้งสิ้น		16,000 หุ้น

ใน พ.ศ. 2475 เมื่อนายต้นลิวเม้งดำรงตำแหน่งนายกสมาคมพาณิชย์จีนนั้น เป็น
 สภาว่าการที่บรรดาพ่อค้าจีนต้องการผู้นำที่เข้มแข็งจริง ๆ และนายต้นลิวเม้งก็มีอายุเพียง
 28 ปี จึงนับว่าเป็นนายกที่หนุ่มที่สุดในประวัติของสมาคม และเนื่องจากความเข้มแข็งของกลุ่ม

¹ เรื่องเดียวกัน.

ธุรกิจและการเป็นผู้จำหน่ายสินค้า ใน พ.ศ. 2477 รัฐบาลจีน (คณะชาติ) ได้มีความจำนงที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีและการพาณิชย์ระหว่างจีนกับประเทศไทยให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จึงได้แต่งตั้งให้นายต้นขิวเม้ง เป็นข้าหลวงพาณิชย์จีนประจำประเทศไทยคนแรก¹ นายต้นขิวเม้งได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความเอาใจใส่เป็นที่พอใจรัฐบาลจีนมาก ครั้นเมื่อถึงคราวเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายต้นขิวเม้งได้รับเลือกเป็นสมาชิกรัฐสภาจีน และได้เดินทางไปร่วมประชุม ณ กรุงปักกิ่งเป็นเวลาหลายเดือน²

หลังจากจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ใช้นโยบายควบคุมกิจการโรงสีใน พ.ศ. 2481 แล้ว นายต้นขิวเม้งได้จดทะเบียนตั้งบริษัทห้วงหลีจำกัดขึ้นมาเมื่อ 24 มิถุนายน 2482 โดยเงินทุน 2,700,000 บาท³ บริษัทนี้เป็นบริษัทดั้งเดิมของกลุ่มห้วงหลี แต่ไม่ได้จดทะเบียนพาณิชย์เพิ่งมาจดทะเบียนในปี บริษัทนี้ตั้งขึ้นมาเพื่อควบคุมกิจการค้าข้าวและโรงสีของห้วงหลีซึ่งมีอยู่ 8 โรง เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้น รัฐบาลสืบทอดให้ปิดกิจการโรงทั้งหมด คงเหลือไว้แต่เพียงโรงสีของบริษัทข้าวไทยเท่านั้น บริษัทข้าวไทยได้เสนอให้รัฐบาลเช่าโรงสีของเอกชนจำนวนมากมาดำเนินงานเอง⁴ บริษัทห้วงหลีซึ่งเป็นบริษัทข้าวรายใหญ่แห่งหนึ่งขณะนั้นมีโรงสีขนาดใหญ่และขนาดกลางอยู่ในมือถึง 8 โรง เมื่อธุรกิจข้าวชะงักลง บริษัทห้วงหลีได้ให้บริษัทข้าวไทยเช่าโรงสีไปดำเนินการ 4 โรง อีก 4 โรงที่เหลือก็รับจ้างลิ้งข้าวตามปริมาณที่บริษัทข้าวไทยกำหนด⁵

¹ ประวัตินายต้นขิวเม้ง, เรื่องเดียวกัน, หน้า ฉ-ง.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า จ-ฉ.

³ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, บริษัทห้วงหลีจำกัด.

⁴ สังคิต พิริยะรังสรรค์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 105.

⁵ เรื่องเดียวกัน.

ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2482 นายต้นชีวเม้งได้จัดตั้งบริษัทยาสูบเหาะอวงจำกัด ขึ้นด้วยทุน 200,000 บาท เพื่อทำการซื้อขายยาสูบชนิดต่าง ๆ¹ แต่บริษัทนี้ดำเนินการอยู่ ได้ไม่นานก็ถูกรัฐบาลยึดกิจการและเข้าดำเนินการเอง บริษัทนี้จึงไม่ได้ทำการค้ายาสูบอีกต่อไป หันไปดำเนินการส่งสินค้าเข้าและส่งออกแทน เปลี่ยนชื่อบริษัทเป็นบริษัทเหาะอวงจำกัด

กิจการของห้างหุ้นส่วนทั้งหมด ใน พ.ศ. 2482 มีดังนี้คือ²

ชีวเถา	1	ธนาคารห้างหุ้น
อ่องกง	1	บริษัทลิบไท้ลุงฮัง
	2	ธนาคารห้างหุ้น
สิงคโปร์	1	บริษัทต้นกวางหลิวฮัง
มะละกา	1	บริษัทต้นห้างหุ้นฮัง
ฮิโป	1	บริษัทต้นห้างหุ้นฮัง
กัวลาสัมเปอร	1	บริษัทต้นห้างหุ้นฮัง

กิจการที่บริษัทเหล่านี้ดำเนินการทั้งหมด ได้แก่ซื้อขาย ธนาคาร ประกันภัย เรือโดยสาร ส่งสินค้าเข้า-ออก เป็นตัวแทนนายหน้าในธุรกิจต่าง ๆ สำหรับเรือโดยสารเดินทางระหว่าง ชิวเถา อ่องกง โฮเฮา สิงคโปร์ มะละกา กัวลาสัมเปอร ฮิโป ชิง และร่างกึ่ง "ห้างหุ้น" เป็นตัวแทนให้บริษัทเดินเรือ The China Siam Line (Brusgaard Hosterud & Co.,) Dramen, บริษัท Thoresen & Co. Ltd. Hongkong เป็นตัวแทนจัดการธุรกิจต่าง ๆ ของบริษัท Menam River Towage & Lighter Co. Ltd. Dramen Norway, และบริษัท China Siam Wharf and Godown Company ที่กรุงเทพฯ

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, บริษัทเหาะอวงจำกัด.

² Directory for Bangkok and Siam 1938-1939, (Bangkok: Bangkok Times Press, 1939), p. G. 102.

ลักษณะเฉพาะในการดำเนินธุรกิจของตระกูลหรั่งหลีจะเป็นลักษณะการลงทุนร่วมกันของคนในตระกูลและเครือญาติเท่านั้น ซึ่งคนเหล่านั้นมีที่อยู่อาศัยทั้งในเมืองไทย สิงคโปร์ และลียงคอปร์ การที่มีห้างร้านในถิ่นต่าง ๆ มากของ "หรั่งหลี" ทำให้ธุรกิจของหรั่งหลีเหนือกว่ากลุ่มอื่น ๆ คือสามารถยึดหัวหาดในการค้าขายสินค้าที่ไปจากเมืองไทยได้ และพร้อมที่จะนำสินค้าจากถิ่นต่าง ๆ เข้ามาขายในเมืองไทย

ใน พ.ศ. 2485 นางทองพูล หรั่งหลี ภรรยานายต้มขิวเม้งได้จัดตั้งบริษัท พนมผลขึ้น¹ ด้วยทุน 100,000 บาท เพื่อดำเนินธุรกิจการส่งสินค้าเข้าและการส่งสินค้าออก บริษัทนี้เป็นการร่วมกันระหว่างคนในตระกูลหรั่งหลีและเครือญาติ

รายชื่อผู้ถือหุ้นในบริษัทพนมผลจำกัด ในการประชุมจัดตั้งบริษัทเมื่อ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2485

รายชื่อ	จำนวนหุ้น
1. นางทองพูล หรั่งหลี	210
2. นางน้อม ล้ำชา	100
3. นางล่งวน ล้ำชา	1
4. เด็กชายไพโรจน์ ล้ำชา	49
5. เด็กชายโพธิพงษ์ ล้ำชา	40
6. เด็กหญิงจันทน์ศรี ล้ำชา	40
7. เด็กหญิงทวิมยุ ล้ำชา	40
8. นางคิม หรั่งหลี	50
9. นายอัน หรั่งหลี	50
10. นางชอุ่ม วิสุทธิผล	50
11. นางสาวเล็ก ล้ำชา	50

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, บริษัทพนมผลจำกัด รายงานการประชุมจัดตั้งบริษัท.

รายชื่อ	จำนวนหุ้น
12. นางรูปี แซ่ตัน	50
13. นายชีวเลี้ยง แซ่ตัน	50
14. นางสาวเกี้ยว ล้าชา	20
15. นางเปี่ยมลือ บูล้อย	20
16. นายประเทือง ประทีปเล่น	50
17. นางสาวพิลลือ ล้าชา	50
18. นางจวง ฮัยเจนิยน	30
19. นางสาวประไพ หวังหลี่	25
20. เด็กหญิงนางลักขณ์ หวังหลี่	25
รวม	1,000 หุ้น

ในระยะเวลาที่คณะกรรมการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ นายต้นชีวเม้งพ่อค้าใหญ่ ซึ่งเป็นผู้นำของพ่อค้าจีนและชาวจีนในประเทศไทย ในระยะนี้มีความจำเป็นต้องเข้าร่วมมือ คณะราษฎรบ้าง ซึ่งก็ไม่มีมากนัก ได้แก่เข้าร่วมจัดตั้งธนาคารเอเซียฯ และที่เข้าร่วมมือโดยตรง คือบริษัทฟิสิกัลกรรมจำกัด¹ ตั้งขึ้นเมื่อ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2486 ด้วยทุน 1,000,000 บาท รัฐบาลถือหุ้น 40 % หวังหลี่ถือหุ้นเพียง 4% นายต้นชีวเม้งเป็นประธานของบริษัทนี้ พร้อมกับ กรรมการพ่อค้าคนอื่น ๆ ได้แก่ นายสัทห มหาคุณ นายกำธร วิสุทธีผล นายสง่า วรรณศิริ บริษัทนี้ตั้งขึ้นมาเนื่องจากในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ราษฎรในพระนครอพยพหนีภัยไปอยู่ที่ต่าง ๆ และข้าวของเครื่องอุปโภคบริโภคแพงขึ้น ๆ เพราะหายาก ไม่มีใครห่วงใยอาชีพของตน ฆัวแต่หนีภัย กรรมการค้าภายในต้องรับภาระหนักในการจัดหาของใช้ให้ประชาชน ดังนั้น จึงได้รวบรวมบรรดาพ่อค้าไทยจีนช่วยจัดตั้งร้านยี่ปั่ว ขยายเขตขายของออกไปตามชุมชนต่าง ๆ และต่อมาได้สร้างบริษัทนี้ให้เป็นบริษัทตัวปั่ว คือไม่ใช่เป็นเพียงร้านค้าปลีกแต่เป็นร้านค้าส่งด้วย²

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, บริษัทฟิสิกัลกรรมจำกัด.

² ประวัตินายต้นชีวเม้ง, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

กิจการบริษัทนี้ดำเนินไม่ได้ผลนัก ปรากฏว่าสินค้าก็ยังขาดแคลนไม่เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชน นายต้นชีวเม้งดำเนินงานอยู่จนตนเอง ถึงแก่กรรมเนื่องจากถูกยิงตายเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2488

การร่วมมือทำการค้ากับกลุ่มอื่นนั้น "หวังหลี่" มีไม่มากนัก และที่ร่วมมือในธุรกิจด้วยก็จะเป็นธุรกิจของเครือญาติกันใน "เล่าซา" "บุลลู่ย" เป็นต้น ที่ร่วมลงทุนกับพ่อค้าคนอื่น ๆ ก็มี ใน พ.ศ. 2487 เมื่อมีการจัดตั้งธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การขึ้น นายต้นชีวเม้งได้เข้าร่วมถือหุ้นเล็กน้อยและเป็นกรรมการนับตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงวันตาย และเมื่อ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2487 ก็ได้ร่วมกับพ่อค้าคนอื่น ๆ ตั้งบริษัทพระนครธนบุรีประกันภัยขึ้น ด้วยทุน 1,000,000 บาท ซึ่งเป็นการรวมตัวของพ่อค้าสินค้าตั้งบริษัทประกันภัยขนาดใหญ่ขึ้นมา¹ และได้ชักชวนนายต้นชีวเม้งเข้าถือหุ้นด้วย แต่ "หวังหลี่" ก็ถือไม่มากเช่นเคย ดังนี้คือ

รายชื่อผู้ถือหุ้นในบริษัทพระนครธนบุรีประกันภัย 7 มีนาคม 2490 ปรากฏรายชื่อผู้ถือหุ้นสำคัญดังนี้²

รายชื่อ	จำนวนหุ้น	คิดเป็นร้อยละ
1. นายชิวชิว แซ่ก๊วย (กำร ร วิสุทธิผล)	1,250	12.50
2. "มหาคุณ"	1,030	10.3
3. นายสงวน บุญยรักษ์	1,000	10
4. นายต้นจินแก่ง (จิตติน ต้นรวนชัย)	875	8.75

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, บริษัทพระนครธนบุรีประกันภัยจำกัด,

² เรื่องเดียวกัน, รายชื่อผู้ถือหุ้น 7 มีนาคม 2490.

รายชื่อ	จำนวนหุ้น	คิดเป็นร้อยละ
5. "บุลลือย"	850	8.50
6. "ล่าซ่า"	700	7
7. นายลี้มกำตง	520	5.2
8. นายเสี่ยจ้อ	500	5
9. นายชุ่นคิ้ว แซ่โค้ว	500	5
10. นายเสี่ยยู่ซ้อ	500	5
11. "หวังหลี่"	450	4.5
12. ม.ร.ว.บุญรับ อินทรบุตร	250	2.5
13. นายลีโกสือ	250	2.5
14. น.อ.พิศาล ลุนาวิวิวัฒน์	150	1.5
15. นายฮิน โสภณพิชัย	100	1

หลังจากการตายของนายต้นซิวเม้งแล้ว ใน พ.ศ. 2488 นายต้นซิวต้นน้องชาย ได้ขึ้นมาเป็นผู้ฝากกลุ่มธุรกิจของตระกูลแทน แต่ก็ไม่ได้ขยายตัวหรือเปลี่ยนแปลงอะไรอีกเลย จนถึง พ.ศ. 2490 "หวังหลี่" ยังคงค้าขายผลส้มในเมือง คือขายเป็นลำค้าญ มีบริษัทในเครือขาย ที่ครบวงจรทางการค้าของตน การบริหารงานก็ไปคนในตระกูลบริหารร่วมมือกับเครือญาติและ พ่อค้าคนอื่น ๆ บ้างไม่มากนัก

2.2 ธุรกิจของตระกูลล่าซ่า

ภูมิหลังของตระกูลล่าซ่า ผู้ก่อตั้งธุรกิจและผู้เป็นต้นตระกูลคือ นายอึ้ง เมี่ยวเห่งยืน เป็นชาวฮั่นแคะ เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในหมู่พ่อค้าว่า นายอึ้ง ล่าซ่า มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ หมู่บ้าน ไอหน่า ตำบลลุงเหว อำเภอยุ้ยแค้น มณฑลกว๋งตุ้ง ประเทศจีน ได้เดินทางเข้ามา ประเทศไทยตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว¹ โดยเข้าเป็นคนบังคับ

¹ หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายวุดงฮัก ล่าซ่า 26 กุมภาพันธ์ 2505, ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ฝรั่งเศส และได้ประกอบอาชีพค้าไม้และทำป่าไม้โดยใช้ชื่อว่า ยี่ห้อ "กวางจ่วนหลง" หรือห้าง
 ล่าซ่า ห้างนี้ทำการติดต่อทั้งภายในและนอกประเทศ รับสัมปทานทำขอนไม้สัก¹ มีโรงเลื่อย
 สักกร ชื่อ กวางกิมล้ง ห้างล่าซ่าได้ดำเนินการป่าไม้แต่เพียงเล็กน้อยไม่ค่อยมีที่ในการทำ
 ป่าไม้มาก ส่วนมากจะรับซื้อไม้จากพ่อค้ามาอีกทอดหนึ่งเพื่อนำส่งโรงเลื่อยของตนที่กรุงเทพฯ²
 ผู้ที่ทำสัมปทานป่าไม้ในระยะนี้มักเป็นบริษัทอังกฤษและฝรั่งเศส คนไทยหรือพวกอื่นมีทำก็แต่น้อย
 ดังนั้น การที่ "ล่าซ่า" เข้าไปทำป่าไม้ก็จำเป็นต้องพึ่งพาต่างชาติและขุนนาง โดยการเข้า
 เป็นคนในบังคับของต่างชาติเพื่ออาศัยสิทธิพิเศษบางประการที่ต่างชาติได้รับและเข้าหาขุนนาง
 เพื่อหาช่องทางสะดวกในทางการค้า

นายล่าซ่า นอกจากเป็นคนในบังคับฝรั่งเศสแล้วยังรู้จักเข้าหาข้าราชการ คือ
 พระยาสุริยสารพรการ ภายใต้บารมีของขุนนางผู้ให้ทำให้ได้รับอภิสิทธิ์บางประการทำการค้าจน
 ร่ำรวยเป็นเศรษฐี³ เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นการเข้าพึ่งพิงขุนนางในการสร้างผลประโยชน์
 ให้แก่ตน คือกรณีนายฮึง ล่าซ่าได้ให้พรรคพวกของตน เช่นสินฝาน สินกัว สินจู นำจดหมายของ
 ตนและของพระยาสุริยสารพรการไปยังพระยาทรงสุรเดชข้าหลวงมณฑลลาวเฉียงเพื่อขอป่า 3-4 ป่า
 โดยบอกให้หลวงนราพิทักษ์ (บุญเย็น) พระยาสุริยสารพรการได้มีจดหมายถึงพระเจ้าเมืองยาเออ
 กรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ กล่าวถึงสินล่าซ่าที่ว่า "...สินล่าซ่าผู้นี้เป็นคนรู้จักคุ้นเคยมานาน ครั้น
 จะมีธุระขึ้นไปทำการก็มาขอให้มีหนังสือฝากฝังขึ้นไป..."⁴

¹ หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายเกษม ล่าซ่า 11 พฤษภาคม 2506
 ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม (พระนคร : ธนาคารกสิกรไทยจำกัด, 2506).

² ยัมโบ้ โคม ลูนทรลวัลด์, "การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกิจการป่าไม้ทาง
 ภาคเหนือของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2439 ถึง พ.ศ. 2475" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชา
 ประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 152.

³ หลย., ร. 5 ม 16.2/42 นายนิ่ม บัวเขียว ทำสัญญาขายป่าไม้ในแขวงเมืองนาน
 ให้แก่สินล่าซ่าและคนอื่น ๆ.

⁴ หลย., ร. 5 ต 42/28 เรื่องสินล่าซ่าในบังคับฝรั่งเศสฟ้องนายสัน อาแดงฝั่งนายคำ
 ทากันด้วย เรื่องที่มา 19 สิงหาคม ร.ศ. 115-13 มกราคม ร.ศ. 115.

นายล่าซ่า เป็นผู้นำที่สำคัญคนหนึ่งของชาวซินและเป็นผู้ดำเนินงานล่าธารณกุศลที่มีชื่อเสียง เขาได้บริจาคเงินสร้างโรงพยาบาลเทียนฟ้าทั้งหมด โรงพยาบาลนี้ตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือชาวซินเมื่อเจ็บป่วย นายล่าซ่าดำรงตำแหน่งประธานโรงพยาบาลนี้คนแรก¹ ผู้ที่รับช่วงดูแลกิจการของนายล่าซ่าต่อมาหลังจากที่เขาจากเมืองไทยไปแล้ว คือนายอึ้งยุกหลง บุตรชายคนที่ 3 ของเขา

เมื่อนายอึ้งยุกหลงเข้ารับช่วงดูแลกิจการแทนบิดาแล้ว ได้ขยายงานออกไปมาก มีการรับทำสัมปทานป่าไม้เพิ่มเติม ขยายการค้าไม้ ติดต่อกับต่างประเทศทั้งในยุโรปและในเอเชีย เปิดล่าซากที่เมืองสิงคโปร์ อ่องกง ชิวเถา และเซียงไฮ้ เปิดกิจการโรงสีข้าว รับซื้อและส่งข้าวไปขายต่างประเทศ ใน พ.ศ. 2453 ปรากฏว่าบริษัทนี้มีโรงสีข้าวที่ทันสมัย มีเครื่องจักรอย่างดี สามารถสีข้าวได้ถึงเดือนละ 2,400 กระสอบ นอกจากนี้ยังค้ำน้ำตาลกระสอบ ป่านและทำกิจการประกันภัย โดยเป็นตัวแทนของบริษัท ฟูดอนประกันภัย (The Food On Insurance Company) แห่งอ่องกงด้วย²

นายอึ้งยุกหลงล้มรสักกับนางทองอยู่ หวังหลี่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2443³

กิจการทางด้านป่าไม้นอง "ล่าซ่า" ไม่สู้ดีนักในระยะหลังจึงหันมาดำเนินงานข้าวมากขึ้น ดังปรากฏว่า ใน พ.ศ. 2463 "ล่าซ่า" มีป่าไม้ดำเนินงานอยู่เพียง 3 ป่า คือป่าตำบลคลองขลุ้ง จังหวัดกำแพงเพชร ป่าตำบลแม่เหิน แม่แจ่ม จังหวัดแพร่ และป่าตำบลแม่กลอง จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งป่าไม้ทั้ง 3 นี้คิดเป็นเพียงแค่ร้อยละ 2 ของการทำป่าไม้ทั้งหมดของประเทศแค่นั้น⁴

¹Arnold Wright and Oliver, Ibid., pp. 134, 179.

²Ibid., และหนังสืออนุสรณ์งานศพนายเจม ล่าซ่า, เรื่องเดียวกัน.

³หนังสืออนุสรณ์งานศพ นางทองอยู่ ล่าซ่า ณ เมรุวัดราตุทอง 5 กุมภาพันธ์ 2510, หน้า 2.

⁴หจข., ร. 6 ม 14.1/21 นายอึ้งยุกหลง ยี่หื้อล่าซ่า กับหลวงโสภาเสวกษรภิก, นายอิน คุ้มครอง ขอเข้าทำป่าไม้จังหวัดตากและกำแพงเพชร.

นายอึ้งยฺกหลงนั้น ได้ดำเนินนโยบายการค้าไม่ต่างจากบิดา คือเข้าพึ่งกษัตริย์ใน การค้าเดินธุรกิจและบุคคลที่นายอึ้งยฺกหลงพึ่งพิงเสมอมา คือสมเด็จพระยาตากษัตริย์ราชอาณา ฐาน เช่นในการเข้าทำโรงสีของพระเจ้าพี่ยาเธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ โรงสีเม็งหง ผู้ขอเข้า ทำเช่นกัน คือนายหลี่เต็กอ ซึ่งขณะนั้นคุมโรงสีไว้ในมือถึง 11 โรง ซึ่งนับว่าเป็นคู่แข่งที่สำคัญ ของนายอึ้งยฺกหลง ดังนั้น จึงได้มีหนังสือไปถึงกรมพระยาตากษัตริย์ฯ ให้ช่วยจัดการเรื่องนี้เมื่อ วันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2463 ดังมีใจความในจดหมายว่า¹

"ด้วยเวลาที่ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีใครทำอะไรทำ เพราะป่าไม้ที่รัฐบาลอนุญาต ให้ทำนั้น ก็มีจำนวนน้อยนัก ไม่พอกับทุนรอนที่ได้ลงไว้ การให้ขายเล้าก็มีรายจ่ายเพิ่ม ขึ้นทุกวัน เพราะฉะนั้น เล้าเป็นที่ย่ำพระพุทธเจ้าจะต้องแสวงหาการอย่างหนึ่งอย่างใดทำ เพื่อจะได้มีผลประโยชน์งอกขึ้นบ้าง... เพื่อเป็นการค้าธุรกิจการของข้าพระพุทธเจ้าพอ หากทำได้บ้าง เรื่องนี้ข้าพระพุทธเจ้าไม่เห็นใครที่พึ่งได้ นอกจากได้ฝ่าพระบาท พระองค์เดียว... เรื่องนี้ถ้าได้ฝ่าพระบาทจะทรงอุปเลี้ยงข้าพระพุทธเจ้าแล้ว ข้าพระพุทธเจ้า ก็คงเข้าโรงสีรายที่กล่าวนี้ได้สำเร็จดี..."

ความสัมพันธ์ของกรมพระยาตากษัตริย์ฯ กับ "เล้าขา" มีมานานแล้ว ดังที่กรมพระยาตากษัตริย์ฯ ได้ทรงเขียนถึงหม่อมเจ้าจรัสรัตนอมว่า²

"ทั้งคุณย่ากับตัวพ่อได้คุ้นเคยชอบพอกับพวกตระกูลนี้มาช้านาน นับตั้งแต่เถ่าแก่ เล้าขาซึ่งอยู่ เมื่อเถ่าแก่เล้าขาตายแล้ว ลูกสาวกับนายบูก ลูกชายเถ่าแก่เล้าขา เขายัง ลังเสียบไปมาหาคุณย่า แม้เมื่อสิ้นคุณย่าแล้ว เขายังไปมาติดต่อกับพ่ออยู่เสมอไม่ขาด..."

เล้าขาได้ก้าวขึ้นมาสบทบาทในธุรกิจข้าวที่สำคัณภายใต้เครื่องหมายกวางเกี้ยวหลง ซึ่ง เป็นบริษัทส่งออกที่มีชื่อเสียงมาก แม้ในระยะเวลาที่การส่งออกของประเทศได้ประสบ ภัยทอย่างหนักในระหว่าง พ.ศ. 2472 รัฐบาลก็ได้เชิญบริษัทกวางเกี้ยวหลง เล่นอแนวทาง

¹ หลข., สบ. 2.52/638 นายอึ้งยฺกหลง (20 พฤศจิกายน 2461-11 ธันวาคม 2480).

² ส้มเตีจกรมพระยาตากษัตริย์ฯ, ลายพระหัตถ์สมเด็จพระยาตากษัตริย์ฯราชอาณา ฐานที่ประทานแก่หม่อมเจ้าจรัสรัตนอม 2465-2485 (ไม่ปรากฏแหล่งพิมพ์), หน้า 94-95. (พิมพ์ ในงานฉลองพระชนมายุครบ 6 รอบของหม่อมเจ้าหญิงจรัสรัตนอม ดิคุกุล ณ วันที่ 3 สิงหาคม 2501).

แก้ไขปัญหาต่อรัฐบาลพร้อมกับพ่อค้าชาวที่สำคัษคนอื่น ได้แก่ บุลกุล บุลลือ บริษัทแองโกลสยาม เป็นต้น¹ บริษัทกวางเก๊าหลงในระยะนี้ เป็นบริษัทส่งออกที่ใหญ่มากบริษัทหนึ่ง มีผู้จัดการฝ่ายต่างประเทศเป็นชาวยุโรป นอกจากนี้บริษัทนี้ยังดำเนินงานทางด้านแลกเปลี่ยนเงินตรา เป็น Banker ด้วย

ใน พ.ศ. 2475 ปรากฏว่า "ล่าซ่า" มีห้างร้านอยู่ตามที่ต่าง ๆ ได้แก่²

กรุงเทพฯ	1. ห้างกวางเก๊าหลง หรือห้างล่าซ่า
	2. โรงเกลือกวางกิมล้ง
	3. โรงสีกวางบุกหลง
สิงคโปร์	1 บริษัทกวางกิมล้ง
ฮ่องกง	2 บริษัทกวางกิมล้ง
เชียงใหม่	1 บริษัทกวางฮิลง
กวางตุ้ง	1 บริษัทวังล้ง
ปัตตาเวีย	1 บริษัทกวางกิมล้ง
ลอนดอน	1 บริษัท Loxley Co. Ltd. เป็นบริษัทตัวแทน

เมื่อคณะราษฎรดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่ต่อต้านธุรกิจของชาวจีนและหันมาพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยมีการตั้งวิสาหกิจของรัฐและบริษัทส่วนท้องถิ่นเพื่อแข่งขันกับธุรกิจของชาวจีนในขณะนั้น แต่ปัญหาที่คณะราษฎรเผชิญหลังจากตั้งบริษัทเหล่านี้ขึ้นมาแล้ว คือ ขาดบุคคลากรที่จะทำหน้าที่บริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากคณะราษฎรเองไม่ใช่

1

หลข., กล 15.2/19 แผนกกองเลขานุการส่วนสภาพเผยแพร่พาณิชย์ เรื่องตั้งอนุกรรมการค้นคว้าเหตุผลในเรื่องสินค้าเข้าของประเทศสยามตกต่ำ (1930).

2

The Directory for Bangkok and Siam 1932 (Bangkok: Bangkok Time Pressed, 1932).

พ่อค้า ไม่มีประสบการณ์ทางการค้ามาก่อน จึงจำเป็นต้องอาศัยพ่อค้าอื่นที่มีความชำนาญกว่า เข้ามาช่วยบริหารงาน "ล้าซ่า" เอง เป็นผู้ที่ประสบการณ์ทางการค้ามานานและดำเนินธุรกิจที่ต้องพึ่งพิงกับขุนนาง เล่มอมมาในอดีต ในระยะที่มีการค้าของ "ล้าซ่า" ถึงแม้จะขยายงานออกไปกว้าง มีสาขาตามที่ต่าง ๆ แต่ก็ต้องได้รับผลกระทบจนเกือบล้มลงใน พ.ศ. 2480 เนื่องจากภาวะสงครามในเมืองจีน นายอึ้งยุกหลง หัวหน้าตระกูลล้าซ่าเองก็ถึงแก่กรรมในปี 2482 ผู้ที่เข้าดำเนินธุรกิจของตระกูลต่อ คือ นายโยติ ล้าซ่า และ นายลูสินทร์ ล้าซ่า ทั้ง 2 คน ได้แบ่งงานกันทำ โดยนายโยติที่ฝ่ายจะเป็นผู้รับผิดชอบธุรกิจภายในตระกูล ส่วนนายลูสินทร์จะเป็นผู้เข้าร่วมงานกับรัฐ ซึ่งทั้ง 2 คนสามารถประสานผลประโยชน์ใน 2 ส่วนนี้จนสามารถกอบกู้ฐานะของ "ล้าซ่า" ขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งใน พ.ศ. 2487 ได้รวบรวมญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงตั้งธนาคารกสิกรขึ้นมาได้ ซึ่งนับเป็นการเริ่มต้นธุรกิจยุคใหม่ของตระกูลล้าซ่า

ใน พ.ศ. 2475 นายอึ้งยุกหลง ได้ตั้งธนาคารกว้างเก๊าเหลงขึ้นมาโดยขยายงานจากร้านแลกเปลี่ยนเงินซึ่งรวมอยู่ในห้างกว้างเก๊าเหลงร้านค้าข้าวตั้งเดิมของตระกูล ธนาคารนี้ดำเนินงานอยู่ไม่นานก็ต้องปิดไป เนื่องจากนโยบายควบคุมธนาคารของคณะราษฎรในสมัยนั้น นอกจากนี้ยังได้ขยายงานประกันภัยออกไปอีกเพื่อให้สามารถสร้างธุรกิจการส่งออกให้ครบวงจร เช่น ธุรกิจของกลุ่มอื่น ๆ ได้ตั้งบริษัทประกันภัย ชื่อบริษัทกวงฮงหลงจำกัด เมื่อ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2475 ขึ้น โดยมีทุน 250,000 บาท ผู้ถือหุ้นทั้งหมดเป็นคนภายในตระกูลล้าซ่า ได้แก่¹

รายชื่อ	จำนวนหุ้น
1. นายอึ้งยุกหลง ล้าซ่า	2,440
2. นางทองอยู่ ล้าซ่า	10
3. นางเทียน ล้าซ่า	10
4. นางน้อม ล้าซ่า	10

1

กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, บริษัทภัทรประกันภัยจำกัด รายชื่อผู้ถือหุ้นในการประชุมจัดตั้งบริษัท.

รายชื่อ	จำนวนหุ้น
5. นายสุสินทร์ ล้ำชา	10
6. นางสาวน ล้ำชา	10
7. นายอึ้งบั๊กหลิม (นายโชติ ล้ำชา)	10
รวม	2,500 หุ้น

นอกจากนี้ นายอึ้งบุกหลิมยังรวมทุนกับพ่อค้าจีนคนอื่น ๆ ตั้งภัตตราคารห้อยเทียนเหลา หรือหยาดฟ้าภัตตราคารขึ้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2475 ด้วยทุน 50,000 บาท ปรากฏว่าภัตตราคารแห่งนี้มีชื่อเสียงมากเป็นที่ยอมรับของชาวจีนทั่วไปทางด้านอาหาร ในปีถัดมา พ.ศ. 2476 ภัตตราคารนี้ได้เพิ่มเงินทุนเป็น 70,000 บาท พ่อค้าจีนที่ร่วมลงทุนที่สำคัญด้วยกัน และเป็นกรรมการในระยะแรกได้แก่นายฮุนกิมฮวด นายฮับหลง ยุนเส็งจวงก๊กดี นายตันหมุยตั้ง นายตันเปกเคียง นายตันบิดไล้ นายอึ้งบุกหลิม นายตันงอปีง นายเล่าโก๋ฮั้น¹

ใน พ.ศ. 2475 ปรากฏว่าล้ำชาได้ขยายกิจการของตนไปอีกมาก นายวุงตุงบัก น้องชายคนสุดท้องของนายอึ้งบุกหลิมได้ตั้งห้างวุงตุงบัก² นับตั้งแต่ประมาณปี 2472 ห้างนี้ เป็นตัวแทนค้าสินค้าเหล็ก "ตราตา" เป็นสินค้าชนิดดีจากเยอรมัน ในปี 2475 นี้ ธุรกิจของล้ำชาที่ร้านตัวแทนในต่างประเทศเพิ่มขึ้นอีกเป็น 2 แห่ง ได้แก่³

1. ฮัมเบอร์ก บริษัท Christain Poggensee, Hamburg
2. ลอนดอน บริษัท Loxley & Co.

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, บริษัทหยาดฟ้าภัตตราคารจำกัด รายชื่อผู้ถือหุ้นในการประชุมจัดตั้งบริษัท.

² The Directory the Bangkok of Siam 1934 (Bangkok: Bangkok Time Pressed 1934), p. 311.

³ Ibid.

ล่าช้าดำเนินการป่าไม้มานานแต่ยังไม่ได้จดทะเบียนในรูปบริษัท แต่เดิมดำเนินการร่วมกันกับห้างกว้างเก๊าหลง มาเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2478 นายอึ้งยุกหลงได้จดทะเบียนบริษัทป่าไม้ล่าช้าขึ้นเพื่อแยกบริษัทออกเป็นสัดส่วนดำเนินการเฉพาะทำป่าไม้และค้าไม้เท่านั้น บริษัทนี้ตั้งขึ้นด้วยทุน 250,000 บาท ผู้ถือหุ้นเป็นคนในตระกูลล่าช้าทั้งหมด¹

นายอึ้งยุกหลงได้นำธุรกิจของตระกูลดำเนินงานด้วยดีมาระยะหนึ่งสามารถขยายงานออกไปกว้างขวาง มีตัวแทนทั้งในเอเชียและในยุโรป สามารถยึดหัวหาดการค้าที่สำคัญไว้ได้หลายแห่งทั้งสิงคโปร์ ฮองกง เซียงไฮ้ กวางตุ้ง บัตตาเวีย ลอนดอน และฮัมเบอร์ริก แต่ธุรกิจก็ต้องประสบกับปัญหาอย่างไม่คาดฝันถึงกับล้มจมลงใน พ.ศ. 2480 ดังคำทราบบังคมทูลของนายอึ้งยุกหลงที่มีไปถึงสมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพ เมื่อ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2480 ดังนี้²

"... เหตุการณ์ทั้งนี้ก็โดยเนื่องจากการค้าตกต่ำ ประการหนึ่ง และลำเหตุที่ลุดก็คือการกระทบกระเทือนในเรื่องการค้าระหว่างจีนกับญี่ปุ่นในเซียงไฮ้ ซึ่งกระทำให้การค้าของข้าพระพุทธเจ้าและทรัพย์สินที่เซียงไฮ้ได้รับอันตรายลงหมด แล้วเลยกระทบกระเทือนถึงฮองกงและที่อื่น ๆ จึงได้ลูกกลามไปถึงประเทศสยาม ซึ่งกระทำให้ข้าพระพุทธเจ้าต้องล้มจมลงด้วยความจำเป็นและกระหึ่มหม้อย่างยิ่ง..."

ต่อมาใน พ.ศ. 2482 นายอึ้งยุกหลงได้ถึงแก่กรรม³ ในขณะที่ธุรกิจของตนยังอยู่ในสภาพที่ล้มละลายอยู่ ผู้ที่ต้องรับผิดชอบในการฟื้นฟูธุรกิจของตระกูลขึ้นมาใหม่คือ นายโชติล่าช้าและนายจุลินทร์ ล่าช้า การดำเนินการธุรกิจของ 2 พี่น้องนี้นำสนใจคือ นายโชติที่ย้ายจะเป็นผู้รับผิดชอบธุรกิจภายในตระกูลล่าช้า ส่วนนายจุลินทร์น้องชายจะมิบทบาททางด้านการค้าเงินธุรกิจร่วมกับคณะราษฎร

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, บริษัทป่าไม้ล่าช้าจำกัด.

² หลข., สบ 2.52/638 นายอึ้งยุกหลง (20 พฤศจิกายน 2461-11 ธันวาคม 2480).

³ พระเจนสินอักษร, ประเทศไทยในตำนานจีน (พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2482),

หน้า ข. (อนุสรณ์งานสถาปนากิจคณาจารย์ อึ้งยุกหลง ล่าช้า ณ วัดทองธรรมชาติ 2 มกราคม 2482).

เมื่อนายโชติเข้ารับสืบทอดธุรกิจภายในตระกูลแล้ว ทางด้านป่าไม้ได้ขยายพื้นที่
การทำป่าไม้ออกไปมากขึ้น ใน พ.ศ. 2482 ปรากฏว่า บริษัทป่าไม้ลำห้วยป่าไม้ที่ทำอยู่ที่
ทำชายฝั่งชนแดน จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดแพร่ จังหวัดกาญจนบุรี คลองขลุง ปากน้ำโพ
นครสวรรค์ อู่ฉิมรัง จังหวัดตาก หนองปลา จังหวัดเชียงใหม่ คลองลั่นหมาก ท่าเสา นครชุม
จังหวัดกำแพงเพชร ลือชัย¹ แต่ปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2485 บริษัทต้องประสบกับการ
ขาดทุนจำนวนมากถึง 84,517.73 บาท คิดเป็นเงิน 33.80% ของทุน ดังนั้น บริษัทจึงจำเป็นต้อง
ต้องลดมูลค่าหุ้นจากเดิมหุ้นละ 100 บาท เหลือเพียงหุ้นละ 60 บาท ทุนของบริษัทจึงเหลือแค่
150,000 บาท บริษัทได้เพิ่มทุนเข้าไปอีก 60,000 บาท เพื่อให้ดำเนินการต่อไปได้รวม
แล้วเป็นเงินทุนของบริษัททั้งหมด 210,000 บาท นอกจากนี้นายโชติเห็นว่าการดำเนินการป่าไม้
ในระยะหลังนี้ไม่มีกำไรและประสบกับการขาดทุนจึงได้ขยายงานของบริษัทออกไปทำทางด้าน
การซื้อขายสินค้าทั่วไป² บริษัทนี้ไม่ได้รับทำป่าไม้ต่อมาอีกเลย

เมื่อ 15 มกราคม พ.ศ. 2482 นายโชติได้จัดทะเบียนบริษัทลือชัย (กรุงเทพฯ)
ขึ้นด้วยทุน 100,000 บาท โดยรวมเอาห้างกวางเก๊าะหลงที่ส่งข้าวไปขายต่างประเทศของ
ตระกูลมาช้านานมาร่วมกับบริษัทลือชัยแห่งประเทศไทย วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งยังคงเดิม
คือเพื่อทำการซื้อและขายข้าวไปจำหน่ายทั้งภายในและนอกประเทศ และจัดตั้งโรงสีทำการสีข้าว³

1 กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ บริษัทป่าไม้ลำห้วยป่าไม้จำกัด.

2 เรื่องเดียวกัน.

3 กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, บริษัทลือชัย (กรุงเทพฯ) จำกัด

ผู้ถือหุ้นเมื่อจัดตั้งบริษัทมีดังนี้¹

ชื่อ	จำนวนหุ้น
1. นายวุฒิกหสัมพันธ์ (นายโฆติ ล้ำชา)	270
2. นายวิลเลียม โยเซฟ ฟูลิตตี	275
3. นายจุลินทร์ ล้ำชา	1
4. นายทองพูล หวังหส	1
5. นางสาวนวล ล้ำชา	1
6. นายไควอิดเยียง (คอมปะโตร)	1
7. นางน้อม ล้ำชา	1
8. บริษัทลือกเล็ยโรชกัมปะณี (ลอนดอน) จำกัด	450
รวม	1,000 หุ้น

ผู้ถือหุ้นใหญ่คือ บริษัทลือกเล็ยโรช ก่อหุ้นทั้งหมด 725 หุ้น เท่ากับ 72.5% ของหุ้นทั้งหมด นอกจากนี้บริษัทนี้ยังได้รับสิทธิพิเศษในการจ่ายมูลค่าหุ้น ซึ่งกำหนดราคาเต็มไว้หุ้นละ 100 บาท แต่บริษัทจ่ายเพียงหุ้นละ 50 บาท ทั้งนี้ "ล้ำชา" เห็นว่าเป็นการตอบแทนที่บริษัทลือกเล็ยโรชแห่งลอนดอนได้โอนกิจการให้แก่บริษัทลือกเล็ย (กรุงเทพฯ) นี้ กรรมการชุดแรกมี 3 คนคือ 1. นายโฆติ ล้ำชา 2. นายจุลินทร์ ล้ำชา 3. นายวิลเลียม โยเซฟ ฟูลิตตี² บริษัทนี้ดำเนินงานได้ไม่นานก็โดนรัฐบาลปิดเนื่องจากถือว่าเป็นบริษัทของชนชาติศัตรูเมื่อเกิดสงครามเอเชียมหาบูรพา และรัฐบาลมีนโยบายในการควบคุมสินค้าข้าวในการส่งออกนอกประเทศ บริษัทนี้เริ่มมีบทบาทอีกครั้งเมื่อสงครามโลกสิ้นสุดและไทยต้องส่งมอบข้าวให้กับฝ่ายสัมพันธมิตร นายโฆติ ล้ำชาก็ได้เข้าเป็นกรรมการในการส่งมอบข้าวนี้ด้วย³

¹ เรื่องเดียวกัน.

² เรื่องเดียวกัน.

³ หนังสืออนุสรณ์งานศพ นายโฆติ ล้ำชา พระราชพิธีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า

บุคคลอีกผู้หนึ่งที่มิชอบกบฏในการสร้างธุรกิจภายในตระกูลลำชา คือ นายวุดงบึก ซึ่งเดิมตั้งห้างวุดงบึกตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2472 ห้างมีจำหน่ายสินค้าเหล็กจากประเทศเยอรมันเป็นที่แพร่หลายดังได้กล่าวมาแล้ว เมื่อ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2482 นายวุดงบึกได้จดทะเบียนตั้งเป็นบริษัทวุดงบึกจำกัดด้วยทุน 100,000 บาท¹ บริษัทนี้ได้เปิดสาขาขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

การค้าของนายวุดงบึกเจริญขึ้นเป็นลำดับ และได้ขยายการลงทุนกับบริษัทผู้เชียงใหม่ในเชียงใหม่ประเทศจีนทำการค้าข้าว ไม้สักและยางพารา อันเป็นสินค้าขายออกอยู่ชั่วระยะหนึ่งต่อมาได้จัดตั้งบริษัทขึ้นเองอีกหลายบริษัท เช่นบริษัทตุงชินจำกัด ทำการค้าข้าว บริษัทตุงเหม่า จำกัดทำการค้าไม้ และบริษัทตุงเลี่ยมจำกัดทำการค้ายางพารา และในเวลาใกล้จะสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้รวมทุนกับเพื่อนที่ผลิตจัดตั้งบริษัทนพคุณจำกัดและบริษัทน้ำแข็งห่อฟ้าขึ้นอีก²

สำหรับบริษัทนพคุณ นายวุดงบึกจัดตั้งเมื่อ 28 เมษายน พ.ศ. 2488 ด้วยทุน 4,000,000 บาท บริษัทนี้เป็นบริษัทขนาดใหญ่มาก ผู้ร่วมก่อตั้งทั้งหมดมีนายทองเปลว ชลภูมิ เรืออากาศเอกหลวงวชิราวุธรักษา นาวาเอกหลวงสุนาวินวิวัฒน์ ร.น. นายสุรน สิงปิ่นแย้ม นายวุดงบึก นายหญิง กุณหสัน นายอิบอินฮอย บริษัทนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะทำการขายสินค้าทั่วไป ได้แก่ผ้าฝ้าย เครื่องมือต่าง ๆ สินค้าเบ็ดเตล็ด ทำการส่งสินค้าเข้าและส่งสินค้าออก บริษัทนี้มีผู้ถือหุ้นหลายรายด้วยกัน นายวุดงบึกเองถือหุ้นเพียง 260 หุ้นจากทั้งหมด 4,000 หุ้น³ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัทแล้ว

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, บริษัทวุดงบึกจำกัด

² อนุสรณ์งานศพ นายวุดงบึก, เรื่องเดียวกัน.

³ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, บริษัทนพคุณ จำกัด

การร่วมมือกับคณะกรรมการนายสุสินทร์ ล้ำชา เป็นผู้ที่สืบทบาทในการร่วมมือดำเนินงานธุรกิจกับคณะกรรมการ ซึ่งเป็นธุรกิจภายนอกของตระกูลล้ำชา บริษัทที่เข้าร่วมลงทุนกับคณะกรรมการในวิสาหกิจของรัฐ ได้แก่ บริษัทค้าพืชผลไทย บริษัทธนาคารเอเชีย บริษัทพืชผลอีล่าน บริษัทค้าพืชผลเหนือ และเข้าร่วมในบริษัทส่วนตัวของคณะกรรมการ ได้แก่ บริษัทไทยนิคมพาณิชย์ บริษัทไทยนิคมพาณิชย์ประกันภัย บริษัทเกลือไทย บริษัทธนาคารนครหลวงแห่งประเทศไทย บริษัท ล่ากลการค้า บริษัทคลังสินค้าแม่น้ำ นายสุสินทร์ ล้ำชา นับว่าเป็นพ่อค้าที่คณะกรรมการให้ความเชื่อถือมาก โดยเฉพาะให้ทุนบริษัทไทยนิคมพาณิชย์ ซึ่งเป็นบริษัทที่สำคัญมีเครือข่ายงานกว้างขวาง คณะกรรมการได้จัดตั้งหอการค้าไทยขึ้นเพื่อส่งเสริมธุรกิจของพ่อค้าไทย และนายสุสินทร์ ล้ำชายังได้รับความไว้วางใจให้เป็นนายกสมาคม เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2483 และครบกำหนดออกเมื่อ พ.ศ. 2486 หลังจากนั้นนายสุสินทร์กลับเข้ามารับตำแหน่งนายกสมาคมนี้ อีกใน พ.ศ. 2489¹ นายสุสินทร์ได้เข้าสัมพันธ์กับคณะกรรมการโดยการเข้าบริหารงานในรัฐวิสาหกิจและเข้าร่วมทุนในบริษัทส่วนตัวของคณะกรรมการ ซึ่งบริษัทเหล่านี้ดำเนินงานไปด้วยดี เนื่องจากอาศัยกลไกของรัฐช่วยเหลือ การลงทุนร่วมของ "ล้ำชา" จึงประสบความสำเร็จไปด้วย

เมื่อสงครามโลกใกล้สิ้นสุด นายโยติ ล้ำชาได้รวบรวมบรรดาญาติและพ่อค้าที่ใกล้ชิดร่วมจัดตั้งธนาคารกสิกรไทยขึ้น เมื่อ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2488 ด้วยทุน 5,000,000 บาท บุคคลในคณะกรรมการที่เข้าร่วมก่อตั้งด้วยคือ นายทองเปลว ชลภูมิ ตั้งรายนามที่ได้กล่าวมาแล้ว

รายชื่อผู้ถือหุ้นที่น่าสนใจมีดังนี้²

รายชื่อ	จำนวนหุ้น	คิดเป็นร้อยละ
1. "ล้ำชา"	1,000	20
2. นายยูนิม ลุตระกุล	520	10.4
3. นายอ้อมเฝ้า แซ่เล้า	400	8

¹ อนุสรณ์งานศพ นายเล็ก โกเมศ หอการค้าไทย ณ เมรุวัดม่วงกุกษัตริยาราม 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2505 เขียนโดยนายวิรัช พึ่งสุนทร.

² กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายงานการประชุมจัดตั้งธนาคารกสิกร เมื่อ 31 มีนาคม 2488.

รายชื่อ	จำนวนหุ้น	คิดเป็นร้อยละ
4. นายทุนหลิน แซ่หู่่ง	300	6
5. นายสุรน สิงปิ่นแย้ม	200	4
6. นายกำธร วิสุทธิผล	200	4
7. นายเสียบ รักตะกนิษฐ	50	1
8. นายสงวน รุทะเตมีย์	10	0.2
9. นายทองเปลว ชลภูมิ	10	0.2

นายยุสิน รุตระกูล เป็นผู้ถือหุ้นที่สำคัญคนหนึ่งในบริษัทอภินชอย ซึ่งเป็นบริษัทที่
ทำเหมืองแร่และเป็นนายหม้าค้ำแร่ ผู้ถือหุ้นสำคัญของบริษัทที่มีประกอบด้วย 3 ตระกูล คือ
อภินชอย รุตระกูลและลายเลิศ¹ ส่วนนายอ้นเฝ้า แซ่เล้า มีฐานะเป็นเขยของตระกูล
ล่าช้า เนื่องจากแต่งงานกับนางสาวอินดี ล่าช้า บุตรสาวของนายฮึ้งยุกหลง ล่าช้ากับภรรยา
คนที่ 3 ชื่อนางจุ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นเครือญาติของตระกูลล่าช้าเกือบทั้งสิ้น²

หลังจากที่ "ล่าช้า" ได้ตั้งธนาคารกสิกรได้สำเร็จแล้ว ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างฐาน
การเงินให้แก่ธุรกิจของตระกูลที่สำคัญ ต่อมาใน พ.ศ. 2489 ได้ร่วมมือกับคณะราษฎรบางคน
และพ่อค้าคนอื่น ๆ ตั้งบริษัทคลังสินค้าแม่น้ำจีน เพื่อเป็นนายคลังสินค้ารับจำนำสินค้า รับทำหน้าที่
คอมปะโดร์ให้แก่ธนาคาร บริษัทนี้ตั้งขึ้นด้วยทุน 1,000,000 บาท กรรมการชุดแรกได้แก่
พันเอกช่วง เป่างค์กดีสงคราม นายจุลินทร์ ล่าช้า นายอ้นเฝ้า แซ่หลิว นายยอด
กรรณสุตร นายสง่า วรรณดิษฐ นายเทียนเพ็ง กรรณสุตร พลเรือตรีสัตธานุกรกิจ (วงศ์
สุจริตกุล) พระยาบุรณศิริพงศ์ นายเกษม ล่าช้า พลโทมังกรพรหมโยธี และนายฟุ้ง
วรรณนะสาร³

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายงานการประชุมผู้ถือหุ้น 1 พฤษภาคม ๒๔๘๓.

² ดูจากตารางภาคผนวกด้านหลัง (นายอ้นเฝ้า แซ่เล้า ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น
นายอรินต ลิวเจติงวงศ์).

³ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, หนังสือจดทะเบียนคลังสินค้าแม่น้ำเจ้าฟ้า.

ผู้ถือหุ้นเริ่มแรกของบริษัทคลังสินค้าแม่น้ำลำกาด มีดังนี้¹

ชื่อ	จำนวนหุ้น
1. ธนาคารกสิกรไทย	1,000
2. ธนาคารมณฑล	1,000
3. พ.อ. ช่าง เขียวศักดิ์สงคราม	700
4. นายจุลินทร์ ลำชา	1,200
5. บริษัทวีระลำกาด	400
6. นายสง่า วรรณลิขิต	400
7. นายวิรัช พึ่งสุนทร	400
8. คุณหญิงวาศิ เลขวณิชธรรมพิทักษ์	400
9. นายเทียนเพ็ง วรรณสุต	500
10. พลเรือตรีพระสักราณกรกิจ	100
11. บริษัทไทยนิยมประกันภัยลำกาด	1,000
12. นายยอด วรรณสุต	100
13. พระยา โทณวณิชมนตรี	100
14. นายพึ่ง วรรณเสถียร	100
15. ม.จ.หญิง เจริญจิตตเสง	900
16. พลโทมังกร พรหมโยธี	200
17. นายฮอนผา แซ่หลิว	1,200
18. พระยาบุรณศิริพงศ์	100
รวม	10,000 หุ้น

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายชื่อผู้ถือหุ้นเมื่อตั้งบริษัทคลังสินค้า

นายจุลินทร์ ล้ำชา เป็นกรรมการผู้จัดการในบริษัทนี้และ "ล้ำชา" (หมายถึง ธนาคารกสิกร นายจุลินทร์ ล้ำชาและนายอ้นผ่า แซ่หลิว ซึ่งเป็นเขยของ "ล้ำชา") ถือหุ้นรวมกันถึง 2,300 หุ้น ซึ่งเท่ากับ 23% ถือว่าเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ที่สุดไม่รวมบริษัทไทยนิคม ประกันภัยจำกัดอีก 1,000 หุ้น ซึ่งนายจุลินทร์ ล้ำชา เป็นกรรมการผู้จัดการอยู่ด้วย

หลังจากที่ 2 คนพี่น้อง นายโชนิต และนายจุลินทร์ ล้ำชา ได้กอบกู้ฐานะของตระกูลขึ้นมาใหม่โดยแบ่งส่วนกันทำงานด้านธุรกิจภายในตระกูลให้นายโชนิต ดูแล ส่วนด้านเข้าร่วมกับขุนนางผู้คุมอำนาจรัฐ นายจุลินทร์ นองชายเป็นผู้รับผิดชอบ ช่วงในระยะเวลาไม่ถึง 10 ปี "ล้ำชา" ก็สร้างตัวขึ้นมาใหม่ได้มีอาณาจักรการค้าของตน ซึ่งครบวงจรการค้า มีธนาคารกสิกรไทย เป็นฐานการเงิน กวางออลหลงประกันภัย คลังสินค้าแม่น้ำ หยาดฟ้าภัตตราคารหรือภัตตราคาร ห้อยเทียนเหลา ป่าไม้ล้ำชา ล็อกเลย์ไรซ์ (กรุงเทพฯ) บริษัทวูดงปัก บริษัทหนพุดฯ

ต่อมาเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2490 ทาง "ล้ำชา" ซึ่งได้วางโครงการสร้างทางการค้าและการเงินของตนอย่างมั่นคงแล้ว ได้ตั้งบริษัทลัมปัติล้ำชาจำกัด ด้วยเงินทุน 2,000,000 บาท ผู้ถือหุ้นทั้งหมดเป็นคนในตระกูลล้ำชา บริษัทตั้งขึ้นเพื่อถือครองสัมปติของตระกูลล้ำชาทั้งหมด¹

2.3 ธุรกิจของตระกูลโล่ถนพนิย

ผู้เฒ่าและผู้ก่อตั้งธุรกิจกลุ่มนี้คือ นายชิน โล่ถนพนิย ระยะเวลาสร้างทุนของนายชิน โล่ถนพนิย ในช่วงนี้สั้นมากใช้เวลาประมาณ 5 ปีก็สามารถสร้างฐานทางธุรกิจของตนได้มั่นคงระดับหนึ่ง ลักษณะการลงทุนของนายชิน โล่ถนพนิย ที่สามารถทำให้มายชินสร้างตัวขึ้นมาได้ ในระยะเวลาสั้นพอตั้งข้อสังเกตได้ 2 ประการคือ ประการแรก คือการค้าเงินการค้าที่ร่วมกลุ่มกับพ่อค้าใหญ่ที่สืบบทบาททางการค้าในยุคนั้นอยู่แล้ว ประการที่สอง คือการลงทุนด้านสินค้าสร้างผลกำไรให้สูงในระยะสงครามและหลังสงคราม ได้แก่ข้าว เงิน ทองและสินค้าหายาก ซึ่งลักษณะทั้งสองประการนี้จะแตกต่างจากกลุ่มเศรษฐีเก่า หวังหลีและล้ำชา ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มยังดำเนินงานในลักษณะธุรกิจตระกูลและธุรกิจเครือญาติสูงมาก ส่วนล้ำชาจะมีลักษณะที่แตกต่างจากหวังหลือคือ การดำเนินธุรกิจที่เข้าถึงกับผู้คุมอำนาจรัฐมากกว่า

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, บริษัทลัมปัติล้ำชาจำกัด.

ชีวิตและการต่อสู้ของนายชิน โสภณพนิช¹ ชื่อเดิมว่า ตั้งพิภพ ชินดาชื่อนายช่น และมารดาชื่อนางล้น เกิดเมื่อ พ.ศ. 2457 ตระกูลตั้งเดิมอยู่ที่อำเภอหนองหลวง จังหวัดสุรินทร์ นายชินเกิดที่เมืองไทยในครอบครัวธรรมดา และเมื่อถึงวัยที่ควรได้รับการศึกษา ก็ได้เดินทางไปศึกษาที่ประเทศจีนที่โรงเรียนมัธยมที่หลักไต่ทว เมื่ออายุ 18 ปี ทางครอบครัวขาดการส่งเสียเงินทอง ฉะนั้น จึงได้เดินทางไปกลับประเทศไทย เริ่มแรกชีวิตลุ่ม ๆ ดอน ๆ ไม่ล้มหวังนัก ได้เข้าทำงานที่บริษัทเย็บเส้นก่อสร้าง เนื่องจากนายชินผู้พี่เป็นผู้ที่เฉลียวฉลาด สักตวงแนวการทำงานถูกหลัก จึงได้เลื่อนเป็นรองผู้จัดการเมื่ออายุได้ 20 ปี เงินเดือนได้ขึ้นถึงเดือนละ 40 บาท ในสมัยนั้น ขณะที่การค้ากำลังเจริญรุ่งเรืองอยู่ ในปี พ.ศ. 2474 บริษัทโยครายถูกไฟไหม้เจ้าของปิดกิจการลง นายชินได้เดินทางจากกรุงเทพฯ ไปอยู่ที่หัวเขา ต่อมานายชินได้รับความไว้วางใจจากนายแต่เก็งฮง² นักธุรกิจประกันภัย ได้ลั่นใบสั่งให้นายชินเดินทางกลับประเทศและเข้ารับตำแหน่ง เป็นผู้จัดการในบริษัทประกันภัยแห่งหนึ่ง และต่อมาได้เข้าเป็นผู้จัดการในบริษัทเย็บเองลง

นายชิน ได้เข้าเป็นผู้จัดการบริษัทเย็บเองลงเมื่อ พ.ศ. 2482² กำกับของ บริษัทกอนายแต่เก็งฮง² บริษัทนี้เป็นบริษัทขนาดเล็ก มีทุนจดทะเบียนเพียง 15,000 บาท นายชินได้รับแบ่งหุ้นให้ถือเพียง 5 หุ้นจากทั้งหมด 150 หุ้น บริษัทมีดำเนินธุรกิจทางด้านค้าเครื่องมือก่อสร้าง ได้แก่ไม้กระดาน ไม้เล้า เครื่องเหล็ก ทองเหลือง สังกะสี ตะปู ปูนซีเมนต์ ปูนขาว หินทราย สลึงทุกชนิดฯ ปรากฏว่าในการเข้าร่วมทำงานของนายชิน บริษัทได้กำไร ตีตลอดมาจนกระทั่งนายชินแยกออกไป

¹ 泰國潮州會館."陳弼臣先生傳略,"泰國潮州會館紀念特刊 (六月-一九七九年): 23. สืบมาจากแต่จิวแห่งประเทศไทย, "ชีวประวัตินายตั้งพิภพช่น", อนุสรณ์สัปดาห์แห่งประเทศไทย, (เดือนมิถุนายน, 1979), หน้า 23.

² กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, บริษัทเย็บเองลงจำกัด.

พ.ศ.	ทรัพย์สิน	กำไร
2483	117,599.44	13,974.33
2484	105,113.82	40,855.07
2485	78,175.45	34,861.14
2486	102,733.86	37,773.52
2487	171,788.60	31,335.95
2488	109,607.60	68.43
2489	124,884.10	755.00
2490	240,448.23	3,075.43

นายชิน โสภณพนิช ทำการค้าอยู่กับเจ้าแก้วแต่แก๊งอยู่ระยะหนึ่งก็ออกมาประกอบธุรกิจของตัวเอง ใน พ.ศ. 2487 เมื่อการก่อตั้งธนาคารกรุงเทพ นายชิน โสภณพนิชได้เข้าร่วมถือหุ้นและเป็นกรรมการชุดแรกด้วย แต่ไม่มีบทบาทมากนัก ต่อมาจึงได้เข้ารับตำแหน่งเป็นคอมปะโตรเมื่อนายป๋วย ชัยแก้ว คอมปะโตรคนแรกของธนาคารลาออกไปดำเนินธุรกิจอื่นแทน มีคำกล่าวถึงการดำเนินงานเป็นคอมปะโตรของนายชินว่า¹

"...ด้วยเหตุที่คอมปะโตรเป็นผู้ที่มีบทบาทด้านการตลาดของธนาคารที่สำคัญยิ่งในสมัยนั้น ดังกล่าวมาแล้วนั่นเอง นายชิน โสภณพนิช จึงได้กลายเป็นกำลังหลักที่มีบทบาทต่อการประกอบธุรกิจของธนาคารอย่างยิ่งนับตั้งแต่นั้นมา นอกเหนือไปจากการเป็นผู้ถือหุ้นและกรรมการของธนาคารดังกล่าวข้างต้น

เป็นที่ยอมรับกันถึงความสามารถของคอมปะโตรคนใหม่ทั้งในด้านหาเงินฝากเข้าธนาคารและปล่อยเงินให้กู้ในระยะสั้นได้อย่างแม่นยำ ไม่มีผิดพลาดเคลื่อนจนแทบไม่มีผิดพลาด... ประสิทธิภาพที่ยั่งยืนถึงข้อเท็จจริงอันนี้ได้ในขณะที่นั้นก็คือ หลังจาก

1 ธนาคารกรุงเทพ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

ธนาคารได้เปิดดำเนินการด้านสินเชื่อเงินฝาก 9 ล้านบาทเศษ เมื่อปลายปี 2487 นั้น ในการออกงบการเงินของธนาคาร ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2488 ปรากฏว่า ยอดเงินฝาก มีจำนวน 10.2 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นเพียงประมาณ 1 ล้านบาทเท่านั้น แต่หลังจากที่ นายชิน โสภณพณิชได้เข้ารับตำแหน่งคอมปะโตร์ของธนาคารแล้ว ยอดเงินฝากตามงบการเงินเมื่อวันสิ้นปี 2488 ได้เพิ่มขึ้นเป็น 18.5 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากงวดก่อนถึง เท่าตัวทีเดียว"

นอกเหนือจากการรับหน้าที่เป็นคอมปะโตร์ให้ธนาคารกรุงเทพแล้ว เมื่อสงคราม โกลด์จะสิ้นสุด เมื่อ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2488 นายชินได้ร่วมมือกับพ่อค้าคนอื่น ๆ ก่อตั้งบริษัท มหกิจก่อสร้างจำกัดขึ้นด้วยทุน 1,000,000 บาท ซึ่งเป็นงานที่นายชินมีความชำนาญอยู่แล้ว กรรมการผู้ดูแลของบริษัทยังมี นายชิน โสภณพณิช หลวงรอบรัฐกิจ สีสานูย์ นายกาจวรี เกียรติ-เฟื่องฟู นายเต็กลิ้ม แซ่โจ้ว และนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์¹ ผู้ถือหุ้นที่สำคัญในการประชุม ก่อตั้งบริษัท²

ชื่อ	จำนวนหุ้น
1. นายกิมซัง แซ่เอ็ง	2,500
2. นายเต็กลิ้ม แซ่โจ้ว	2,500
3. "โสภณพณิช"	2,000
4. หลวงรอบรัฐกิจ สีสานูย์	600
5. นายกาจวรี เกียรติเฟื่องฟู	100
6. นายบุญเรือง เล่ตะจิต	100
7. นายจรรยา พันธ์พานนท์	30

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, ทะเบียนบริษัทมหกิจก่อสร้างจำกัด 27 มิถุนายน 2488.

² กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายงานการประชุมก่อตั้งบริษัทมหกิจก่อสร้าง.

ชื่อ	จำนวนหุ้น
8. นายจวน กุลละวณิช	110
9. นายเฉลิม ประจวบเหมาะ	50
10. หลวงบรรณกรโกวิท	200
11. นายจิตตะเสน บัญละ	100
12. นายสวัสดิ์ โสติดิพัต	100
13. ร.อ.พิสิษฐ สีลาโว	10
14. นายอัญ พุทธรักษา	20
15. นายเข่าวี วิชัยรัตน์	50

ผู้ถือหุ้นใหญ่ 3 ราย มีนายгимชัย แซ่เฮ็ง นายเต็กฉิม แซ่โจ้ว และนายชิน โสภณพณิช นายชินรับหน้าที่เป็นกรรมการผู้จัดการ ผู้ถือหุ้นที่เหลือส่วนหนึ่งมาจากผู้ถือหุ้นในธนาคารกรุงเทพนั่นเอง แนนอนยอมมีแหล่งการเงินที่มั่นคงอยู่ล้นนับล้นอยู่เบื้องหลัง

ในเรื่องเกี่ยวกับการตั้งบริษัทนี้ นายประเกียบ คล่องตรวจโรค ได้กล่าวไว้ในหนังสือ 50 ปีของข้าพเจ้าว่า¹

"เดินเตาะฝุ่นไปตูดผู้รับเหมา กำลังซ่อมถนนอยู่แห่งหนึ่ง ก็เลยเฉอะเอา ถ้าแก้มขี้ผึ้งผู้หมวดตรงไฟที่แก้มยาวเพื่อย่อยเข้า พอเขาทราบว่าจะออกจากกรมโยธาเทศบาลแล้ว เขาก็ชวนไปทำงานด้วยทันที เขาเคยรู้จักข้าพเจ้าตั้งแต่ไปรับเหมาก่อสร้างถนนคอนกรีตที่เทศบาลธนบุรี ตอนข้าพเจ้าเป็นนายช่างนั้นนะ เขาบอกว่ากำลังตั้งบริษัทรับเหมาก่อสร้างใหม่หนึ่งบริษัท ชื่อบริษัทหกลกก่อสร้าง ตั้งอยู่บนที่ทำการธนาคารกรุงเทพที่ราชวงศ์ โดยเข้าหุ้นกับอาทิยกฮัน หรืออีกนัยหนึ่งคุณชิน โสภณพณิช เจ้าของธนาคารกับเจ้าแก้มเต็กฉิม รวมเป็น 3 คน เพราะแก้มว่าอีกไม่กี่วันสงครามคงเลิก เยอรมันก็แพ้ไปแล้ว ญี่ปุ่นก็กำลังแพ้ ถ้าสงครามสงบ

¹ ประเกียบ คล่องตรวจโรค, 50 ปีของข้าพเจ้า (พระนคร : บริษัทอินเตอร์เนชั่นแนลปับลิชเชอริสตีเวลลอปเม้นต์ จำกัด, 2513), หน้า 256.

งานก่อสร้างก็จะต้องมีเยอะแยะ เขาบอกว่าข้าพเจ้ามีเพื่อนเป็นนายช่างมาก คงช่วยวิ่งเต้นติดต่อราชการทำมาหากินกันได้ เมื่อพูดถึงเงินเดือนเขาก็หัวเราะ

เงินเดือนเรื่องเล็ก ๆ คุณปาเก็ก ผงให้สี่ร้อยบาทเท่าอารักบตี ให้รถจักรยานราเลย์ใหม่ ๆ หนึ่งคัน โบนัสอีกตั้งหาก เอาน้ำคุณปาเก็กไปช่วยกันหาเงินอีกหน่อย เรามีกำไรก็ให้เป็นหุ้นส่วนเงินเดือนขึ้นอีกหน่อย"

ในวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2489 นายชิน โสภณพณิช ได้เข้าร่วมกับนายเฉลียว ปทุมรส กรรมการคนหนึ่งของธนาคารกรุงเทพ ดำเนินธุรกิจค้าข้าวในบริษัทข้าวไทยทวีผล หรือบริษัทใกล้เคียงนี้ บริษัทนี้เป็นบริษัทที่มีบทบาทในการค้าข้าวมากในระยะที่มีทุนจดทะเบียนถึง 4,500,000 บาท¹

เมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2488 มีการเก็งกำไรทั้งทางเงินตราและทองคำกันมาก ธนาคารกรุงเทพเองก็เก็งกำไรจากราคาขึ้นลงของเงินด้วย² สินค้าต่าง ๆ ซึ่งราคาแพงขึ้นมากก็ถึงจุดอิ่มตัวไม่ค่อยขึ้นต่อไปอีก เพราะขึ้นจนคนไม่มีเงินจะซื้อกันแล้ว แต่สินค้าทองคำที่เป็นชะตากรรมของประเทศในทางการเงิน จึงมีคนรวยขึ้นเล่นกันมาก เพราะมันคงดีกว่าของอย่างอื่นทั้งหมด³

เช่นเดียวกับพ่อค้านักเก็งกำไรคนอื่น ๆ นายชิน โสภณพณิช ได้ดำเนินธุรกิจการค้าทองอย่างเป็นล่ำเป็นสันโดยร่วมกับพ่อค้าทองที่มีชื่อคนอื่น ๆ ตั้งบริษัทกรุงเทพสุวรรณพาณิชย์จำกัด⁴ ขึ้นเมื่อ 25 เมษายน พ.ศ. 2499 บริษัทนี้ตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์สำคัญ 4 ข้อด้วยกันคือ

1 กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, บริษัทข้าวไทยทวีผลจำกัด.

2 ประทีป คล่องตรวจโรค, เรื่องเดียวกัน, หน้า 259.

3 เรื่องเดียวกัน.

4 กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, บริษัทกรุงเทพสุวรรณพาณิชย์.

1. ทำการค้าทอง เงิน นาก ไข่มุก พลอย และอัญมณีอื่น ๆ
2. รับสำเนา จานอง สังกาธรรมทรัพย์และอสังหากรรมทรัพย์
3. ให้อุปถัมภ์เงิน
4. ทำการแลกเปลี่ยนเงินและโพงก๊วย

บริษัทนี้เริ่มก่อตั้งด้วยทุน 2,000,000 บาท แบ่งเป็น 10,000 หุ้น ๆ ละ 200 บาท ผู้เข้าร่วมก่อตั้ง ได้แก่ นายเบ็กกี แซ่ลิ้ม นางบุญหดี โสภณพณิช นายชีวบุญ แซ่ฉิว นายเอี้ยง แซ่ฉิว นายฮ่งกิ่ง แซ่ฉิว นายเล็กชิว แซ่ลี นายฮิน โสภณพณิช

กรรมการชุดแรกของบริษัทได้แก่นายเบ็กกี แซ่ลิ้ม นายฮ่งกิ่ง แซ่ฉิว นายลิขิต ตั้งสุจริตพันธ์ นายฮิน โสภณพณิช นายชีวบุญ แซ่ฉิว

ผู้ถือหุ้นที่สำคัญของบริษัทมีอยู่ 3 คน¹

1. นายชีวบุญ แซ่ฉิว (คิวนุรณี จรรยาศักดิ์)	4,100 หุ้น	41%
2. นายฮิน โสภณพณิช	3,300 หุ้น	33%
3. นายลิขิต ตั้งสุจริตพันธ์	1,000 หุ้น	10%

บริษัทนี้ได้ดำเนินธุรกิจค้าทอง โพงก๊วย การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ได้รับความสำเร็จและขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนในปีเดียวกันนี้ เมื่อ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2489 บริษัทได้เพิ่มทุนขึ้นอีกเท่าตัวหนึ่งเป็นเงิน 4,000,000 บาท ความสำเร็จของบริษัทนี้ ต้องขอกล่าวถึงนายชีวบุญ แซ่ฉิว หรือนายคิวนุรณี จรรยาศักดิ์ ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัทไว้ ถึง 41% ด้วย

¹ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายชื่อผู้ถือหุ้นในการประชุมจัดตั้งบริษัท กรุงเทพมหานคร 24 เมษายน 2489.

นายฉิวชิวบู หรือนายฉิวบุรณี จรรยาศักดิ์¹ ผู้เป็น ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้ 17 ปี ได้เดินทางมาเมืองไทยเพื่อฝึกหัดการค้าขายเกี่ยวกับ การค้าเงินและทองคำ ด้วยความมุ่งมั่นอุตสาหะ ทำให้นายฉิวชิวบูประสบความสำเร็จ และเมื่อสงครามโลกสิ้นสุด ก็ได้ร่วมตั้งบริษัท กรุงเทพมหานครพาณิชย์ร่วมกับนายฮิน โสภณพณิช นายฉิวชิวบูดำรงตำแหน่งผู้จัดการของบริษัทและเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจ และเชื่อถือ ในวงการค้าทองและเงินทั่วไป จนในปี พ.ศ. 2493 ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายก สภาสมาคมค้าเพชรพลอยซึ่งดำรงตำแหน่งนี้ติดต่อกันมาหลายสมัยนับสิบปี

นายฉิวชิวบูนับว่า เป็นบุคคลที่มีความชำนาญทางการค้าทองและเงินมาก เมื่อ นักการเมืองต้องการดำเนินธุรกิจทางด้านนี้ก็มีมักจะดึงตัวนายฉิวชิวบูเข้าร่วมเสมอ เช่นในสมัย ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่ตั้งบริษัทเซฟวิ่งทรัสต์ขึ้น เพื่อทำการค้าเงินและทองก็ดึง นายฉิวชิวบูเข้าร่วมด้วย

บริษัทกรุงเทพสุวรรณพาณิชย์ ซึ่งมีทั้งนายฉิวชิวบูและนายฮิน โสภณพณิช ผู้ชำนาญ ทางการค้าทองทั้ง 2 คนดำเนินกิจการอยู่ ทำให้กุมตลาดทองคำหลายร้อยล้านอยู่ในมือขณะนั้น

นายประเกียบ คล่องตรวจโรค ได้กล่าวถึงการค้าทองของนายฮิน โสภณพณิช²

"ข้าพเจ้ามักเห็นคุณฮิน โสภณพณิช เดินถือกระเป๋าหิ้วใบใหญ่ติดมืออยู่เสมอ ในนั้นจะมีทองแท่งหลายล้านบาท พร้อมทั้งจะขายหรือซื้อในทันทีที่ล้มครืน วันหนึ่ง คุณฮิน เดินขึ้นมารับประทานอาหารกลางวันกับพวกเราตามปกติ พลางเอากะเป๋ ในนั้นวางบนโต๊ะ แล้วหันมาหัวเราะ อ่า ๆ ๆ กับข้าพเจ้าและบอกว่า "คุณประเกียบ ในกระเป๋านี้มีทองคำแท่ง 4-5 ล้านบาท แต่วันนี้ผมขาดทุนไปสักล้านได้กระมัง ทองมันเกิดลดราคา สงครามยังไม่มื่ออะไรแน่นอน"

¹ 周修武先生, 華僑叢錄: 僑團名錄暨僑賢介紹 (1967).

"ชีวประวัตินายฉิวชิวบู" สารานุกรมข่าวสิ้นโพ้นทะเล ปี ค.ศ. 1967.

² ประเกียบ คล่องตรวจโรค, เรื่องเดียวกัน, หน้า 159-160.

ข้าพเจ้าทราบดีว่า ยาดทุนแค่ล้านเป็นเรื่องเล็กมากสำหรับคุณเงิน เพราะเท่าที่ข้าพเจ้าสังเกตเห็นเกิดเหตุการณืเอาเองนั้น ก็พอทราบได้ว่า ราคาทองคำในตลาดนับหลายร้อยล้านอยู่ในมือการเคลื่อนไหวของคุณเงินทั้งนั้น ราคาทองคำจะเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นหรือต่ำลงโดยคุณเงินไม่รู้ไม่ได้ คุณเงินมีลูกน้องหลายคนี่ตามการซื้อทองอยู่ทุกวินาที ลูกน้องเหล่านี้บางวันก็มีมารับประทานอาหารกลางวันกับพวกเราด้วย แต่ละคนทำทางฉลาดเฉลียวเป็นหน่วยหาข่าวที่ยอดเยี่ยม มีสมองเป็นคอมพิวเตอร์ที่ละรายงานการเปลี่ยนแปลงของทองคำว่าดีหรือเลวลงตลอดเวลาให้คุณเงินทราบทุกกระยะ

รุ่งขึ้นอีกวันต่อมา คุณเงินเดินขึ้นมาพร้อมโต๊ะรับประทานอาหารกับพวกเราตามปกติ คราวนี้บอกว่ "วันนี้ผมมีทองติดกระเป๋าใส่ 2 ล้านบาทเท่านั้นเอง นอกนั้นขายไปเสียบ้าง วันนี้พอมีกำไร 2-3 ล้านบาท"

ว่าแล้วก็หัวเราะอย่างธรรมดา เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ข้าพเจ้าได้เห็นความฉลาดเฉลียวของคุณเงินเคียวนี้เองว่า แก่กำลังเล่นอยู่กับทองคำทุก ๆ ลงหายใจทำการซื้อและขายอยู่ตลอดเวลาเพื่อหากำไร เมื่อก่อนสงครามนั้นทองคำหนักหนึ่งบาทมีราคา 12 บาท แต่ขณะมีสูงขึ้นถึง 5 หรือ 6 ร้อยบาทเข้าไปแล้ว มากกว่าเดิมถึง 50 เท่าตัวหรือ 5,000 % ข้าพเจ้าก็เลยยกเมฆเอาเองว่าคุณเงินเจ้าของธนาคารกรุงเทพนี่คงมีทองอยู่ในมือนับไม่ถ้วน..."

นอกจากนี้ นายประเก็บ คล่องตรวจโรค ยังได้กล่าวถึงความไวต่อการต่อการติดตามสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีผลทาง การค้า เช่นเมื่อสงครามโลกยุติลงได้มีการเจรจายุติสงครามกับอังกฤษ โดยอังกฤษต้องการให้ไทยชดใช้ค่าเสียหายมากมาย การเจรจาความเป็นการประมุขลับ แต่ชั่วข้ามวันนายชินสามารถข้อยเรียกร้องของอังกฤษอยู่ในมือ 24 ชั่วโมงได้ ซึ่งเช่นเดียวกับพ่อค้าสินในลาเพ็งที่สำคัญคนอื่น ๆ ก็มีเช่นกัน ซึ่งเรื่องนี่จากข้อเขียนของนายประเก็บได้เขียนไว้ว่า

"ผมซื้อความลับนี้มาด้วยราคาแพงที่สุด" คุณเงินว่า "เงินครับ คุณประเก็บ เงิน"¹

¹ ประเก็บ คล่องตรวจโรค, เรื่องเดียวกัน, หน้า 265-266.

ต่อมาในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2490 นายชิน โสภณพณีได้ร่วมมือกับพ่อค้าใหญ่
คนอื่น ได้แก่ นายสัทท มหาคุณ เจ้าของบริษัทมหาคุณ นายกัวยุทธ หรือ กัวยุ
เจ้าของบริษัทวิสุทธิผล นายเปิกกี้ แซ่ลิ้ม นายชิวบู แซ่ฉิว หรือ นายทิวบุรณ จรรยาศักดิ์
ร่วมก่อตั้งบริษัทเอเชียพาณิชย จำกัด (The Asia Trading Co. Ltd.) บริษัทนี้เป็นบริษัท
ขนาดใหญ่มาก มีเงินทุนเริ่มต้นถึง 10,000,000 บาท แบ่งเป็น 10,000 หุ้น ๆ ละ 1,000
บาท¹

ธุรกิจที่บริษัทนี้ดำเนิน เป็นสินค้าที่หายากในหลังสงครามโลกทั้งสิ้น ดังนั้น การค้า
จึงได้ผลตอบแทนที่สูง บริษัทนี้ได้ลดวัตถุประสงค์ไว้กับกระทรวงพาณิชย์ดังนี้²

1. ทำการค้าขายหนังสือทุกประเภท
2. ทำการค้าขายเครื่องเขียนทุกประเภท
3. ทำการค้ากระดาษทุกประเภท
4. ทำการค้าขายเครื่องกีฬาทุกประเภท
5. ทำการค้าขายเครื่องใช้ต่าง ๆ กันเกี่ยวกับการศึกษา
6. ขายเครื่องเหล็กและเครื่องก่อสร้างทุกชนิด
7. ทำการค้าขายเครื่องกระป๋อง
8. ทำการค้าขายเครื่องยาจีน ไทย ยาสำเร็จรูป
9. รับทำการประกันภัย

1

กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, หนังสือบริคณส์นริยของบริษัทเอเชียพาณิชย
จำกัด (บริษัทนี้ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นบริษัทกรุงเทพประกันภัยจำกัด).

2

กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, เรื่องเดียวกัน.

ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัทเอเชียพาณิชย์ จำกัด เมื่อคราวประชุมจัดตั้งบริษัท 1
กุมภาพันธ์ 2490 ได้แก่¹

ชื่อ	จำนวนหุ้น	คิดเป็นร้อยละ
1. นายชิน โสภณพาณิชย์	5,710	57.1
2. นายเบ็ญจี่ แซ่ฉิม	1,650	16.5
3. นายลัทธ มหาคุณ	1,000	10
4. นายเปี่ยมอิน แซ่ก้วย	100	1
5. นายชิตชิว แซ่ก้วย	150	1.5
6. นายชวยเท้ง แซ่ฮึง	300	3
7. นายชิวบู แซ่ลิว	200	2

นายชิน โสภณพาณิชย์ ได้เข้าร่วมทำการค้ากับพ่อค้าใหญ่ ได้แก่ นายเบ็ญจี่ แซ่ฉิม นายลัทธมหาคุณ และนายชิตชิว แซ่ก้วย โดยเฉพาะนายลัทธ มหาคุณ และนายเบ็ญจี่ แซ่ฉิม นั้นเป็นนายกล่มมาคมพ่อค้าจีนและลุ่มมาคมอื่น ๆ อีกหลายลุ่มมาคม ในที่นี้จะขอกล่าวถึงประวัติของ นายลัทธ มหาคุณ

นายลัทธ มหาคุณ ชื่อเดิม เตียบสั่งฮัง เกิดเมื่อ 1 มีนาคม พ.ศ. 2438 ที่ อำเภอเตี้ยฮัน มณฑลกวางตุ้ง บิดามารดามีอาชีพค้าไม้อยู่ที่จังหวัดนครปฐม หลังจากช่วย บิดาค้าเดินกิจการมาระยะหนึ่ง ก็ตั้งบริษัทรับเหมาก่อสร้างของตนเองบ้าง ชื่อจวนเลียงไถ่จำกัด กิจการของบริษัทนี้เจริญก้าวหน้ามาก ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นบริษัทมหาคุณ บริษัทนี้ดำเนินกิจการ โดยเข้าริ้งเต็นประมูลงานของราชการเป็นหลัก และได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง ประตุน้ำของกรมชลประทานหลายแห่ง เป็นผู้รับเหมาก่อสร้างทางรถไฟหลายชานบางตอนไปถึง จังหวัดนครราชสีมา รวมทั้งได้ทำการรับเหมาก่อสร้างสถานที่สำคัญ ๆ ของราชการหลายแห่งด้วย

1

กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, รายชื่อผู้ถือหุ้นของบริษัท เอเชียพาณิชย์ ในการ
ประชุมจัดตั้งบริษัท เมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2490.

อาทิเช่น ตึกที่ทำการไปรษณีย์กลาง สถานีตำรวจนครบาลพลับพลาไชย ตึกที่ทำการกรมตำรวจ
 ปทุมวัน สนามบินดอนเมือง เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้สร้างตึกเก้าชั้น ตึกโรงงานยาสูบยานนาวา¹
 บริษัทมหาคุณนับว่าเป็นบริษัทก่อสร้างที่ใหญ่ที่สุดในสมัยสงครามโลก² นายสีห์ มหาคุณเป็น
 ผู้หนึ่งซึ่งริเริ่มก่อตั้งสมาคมแต่ดั้ง เป็นกรรมการสมัยที่ 4, 8, 9 และเป็นประธานในสมัยที่ 11
 และ 12 และใน พ.ศ. 2485 ได้ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมพ่อค้าจีนต่อจากนายสีห์ เบิกที่
 และได้รับเลือกดำรงตำแหน่งนายกสมาคมพ่อค้าจีนติดต่อกันถึง 5 สมัย รวมระยะเวลาประมาณ
 10 ปี³ นอกจากธุรกิจส่วนตัวแล้วนายสีห์ มหาคุณ ยังเข้าร่วมมือกับพ่อค้าคนอื่น ๆ สัตตั้ง
 บริษัทต่าง ๆ ได้แก่ธนาคารกรุงเทพ พาณิชยการจำกัด บริษัทพระนครธนบุรีประกันภัยฯ

ในระยะนี้จะได้เห็นว่านายสีห์ โสภณพณิช มีธุรกิจที่ดำเนินอยู่ ได้แก่บริษัทมหกิจก่อสร้าง
 บริษัทไทยทวีผล บริษัทกรุงเทพสุวรรณหงษ์ บริษัทเอเชียพาณิชย์จำกัด ส่วนธนาคาร
 กรุงเทพในระยะนี้ยังเข้าถือหุ้นจำนวนน้อยและมีบทบาทเป็นคอมปะโตร์ของธนาคารเท่านั้น
 แต่ใน 4 บริษัทที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นทิศทางในการลงทุนและการเข้าร่วมทุนกับพ่อค้าคนอื่น ๆ
 ของนายสีห์ได้ดีว่าเป็นการลงทุนที่เก็งกำไรภายใต้สถานการณ์ที่ต้องการก่อสร้าง ต้องการสินค้า
 หายากที่สำคัญต่าง ๆ และเก็งกำไรจากการค้าข้าว เงินและทอง ประกอบกับนายสีห์ โสภณพณิช
 นายทุนผู้สร้างตัวใหม่ได้เข้าสัมพันธ์กับพ่อค้าอย่างกว้างขวางและสามารถเข้าร่วมธุรกิจกับพ่อค้า
 ใหญ่ที่มีความชำนาญในงานแต่ละอย่างในยุคนั้นได้ เช่นการเข้าร่วมกับนายจิวชิวบู ผู้ชำนาญ
 ทางการค้าเงินทอง การเข้าร่วมกับนายสีห์ มหาคุณ นายกำธร วิสุทธิผล นายสีห์ เบิกที่
 ผู้ชำนาญทางด้านกิจการพาณิชย์ สิ่งเหล่านี้ทำให้นายสีห์ ซึ่งนอกจากจะมีความสามารถเฉพาะตัว
 อยู่แล้ว สามารถสร้างทุนได้ในระยะเวลารวดเร็ว สามารถก้าวขึ้นสู่ยุคเจ้าของธนาคาร
 กรุงเทพในช่วงต่อไป

¹ หนังสืออนุสรณ์งานศพนายสีห์ มหาคุณ 22 พฤศจิกายน 2504 (พระนคร :
 อักษรสำลี, 2504), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

² ประทีป คล่องตรวจโรค, เรื่องเดียวกัน, หน้า 272.

³ 泰國潮州會館, "張蘭臣先生傳略," 泰國潮州會館紀
 念特刊 (六月一九七九年): 9 สมาคมแต่ดั้งแห่งประเทศไทย, "ชีวประวัตินายแต่ดั้งยัง"
 อนุสรณ์สมาคมแต่ดั้งแห่งประเทศไทย, (เดือนมิถุนายน, 1979), หน้า 9.

ภายใต้การพัฒนา เศรษฐกิจแบบตลาดนิยมต่อต้านธุรกิจข้าวสีนของคณะราษฎร ได้
 ชะงักการเติบโตของธุรกิจพ่อค้าข้าวสีนบางกลุ่มไว้ได้ แต่ก็เป็นการเปิดโอกาสให้พ่อค้าที่
 สามารถเข้าร่วมกับคณะราษฎรได้เข้าแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกับรัฐ โดยอาศัยการที่รัฐสร้าง
 ข้อจำกัดให้กับธุรกิจอื่น เช่นธุรกิจของล่าช้า สามารถฟื้นฟูของตนได้ภายใต้การร่วมทุนกับ
 คณะราษฎร และมีนายทุนธนาคารเล็ก ๆ ต้องล้มลงใน พ.ศ. 2481 เมื่อรัฐออกกฎหมาย
 ควบคุมธนาคารที่เข้มงวดขึ้น แต่ธุรกิจข้าวสีนเหล่านั้นก็สามารถรวมตัวกันและตั้งตัวขึ้นมาใหม่
 ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติ และคณะราษฎรยุติการใช้นโยบายตลาดนิยมทางเศรษฐกิจ
 ต่อข้าวสีน สำหรับ หวังหลี ในระยะนี้แม้ว่าจะมีความผันผวนทั้งภาวะเศรษฐกิจโลก และจาก
 นโยบายจำกัดของรัฐก็ตาม ก็สามารถรักษาความเป็นหนึ่งในวงการค้าได้มาตลอด เนื่องจาก
 การวางโครงการสร้างที่ตมาตั้งแต่ต้น คือเป็นเจ้าของโรงสีใหญ่หลายแห่งเอง มีหัวหน้าการค้า
 ตามแหล่งการค้าที่สำคัญในภาคพื้นเอเชียตะวันออกนี้ และที่สำคัญ ตระกูลนี้ไม่เพียงแต่ดำเนินธุรกิจ
 ในไทยเท่านั้น ยังมีเครือข่ายที่ประกอบธุรกิจตามเมืองหัวหาดต่าง ๆ นั้นด้วย การบริหารงาน
 ภายในกลุ่มที่เด่นชัดกว่าตระกูลอื่น คือร่วมมือเฉพาะกับคนในตระกูลและกลุ่มเครือญาติเป็นสำคัญ
 ลักษณะการบริหาร เช่นมีตำรงอยู่ใต้ตราบเท้าที่ช่อข่อยงานไม่กว้างขวางนักและต่อเมื่อหวังหลี
 ยังคงรักษาการลงทุนทางการค้าที่ผลประโยชน์แบบเดิมและมีผู้ประสับการณ์ในการทำงานดังกล่าวอยู่
 ในตระกูล แต่ทิศทางทางการค้าเปลี่ยนไปไม่ใช่เพียงค้าขายกับคนอื่นในภูมิภาคนี้แล้ว และ
 ต้องอาศัยความสัมพันธ์ในวงการค้าที่กว้างขึ้นไปอีก ต้องการการลงทุนใหม่ไม่ใช่แค่เพียงที่ผลประโยชน์
 ตระกูลนี้จะถูกเบียดตกไปโดยกลุ่มอื่นที่มีการบริหารงานแบบใหม่ การลงทุนแบบใหม่ไม่จำกัดอยู่
 แต่บริหารงานแบบตระกูลหรือลงทุนในลักษณะเดิม คือพร้อมที่จะปรับตัวเข้ากับสถานการณ์อยู่
 ตลอดเวลา ส่วนโกลกษพหิย ในระยะนี้เป็นเพียงเพิ่งเริ่มสร้างทุน แต่ที่มามีสำนึกคือการสร้างทุน
 แบบใหม่ซึ่งผิดกับ 2 ตระกูลเดิม ซึ่งค้าที่ผลประโยชน์หรือมีบริษัทอยู่ในมือหลายบริษัท แต่สำหรับโกลกษพหิย
 สร้างตัวจากการค้าเหิงก้าวไรในระยะสงครามและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งการค้าเป็นกัถ้า
 ประสับคยอมสำเรียก็จะให้ค่าตอบแทนสูง ดังเช่นการค้าข้าว เงิน ค่าทอง ค่าสินค้ำหายากของ
 โกลกษพหิย